

Steunpunt beleidsrelevant onderzoek 2007-2011

**gelijke
kansenbeleid**

Het leven zoals het is en zou moeten zijn.

**De publieke opinie over
gelijke kansen in Vlaanderen.**

Elke Valgaeren

(SGKB - SEIN - Universiteit Hasselt)

Promotor

Prof. Dr. Jef Breda

Steunpunt Gelijkemansbeleid

Steunpunt Gelijkekansenbeleid

Consortium Universiteit Antwerpen en Universiteit Hasselt

2011

ISBN 978-90-7727-162-9

Wettelijk Depot: D/2011/3680/05

NUR 747, 745, 763

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Druk- en bindwerk: Drukkerij Lithos

**Het leven zoals het is en zou moeten zijn.
De publieke opinie over gelijke kansen in Vlaanderen.**

Dr. Elke Valgaeren (SGKB – SEIN - Universiteit Hasselt)

Promotor

prof. dr. Jef Breda (Universiteit Antwerpen)

Steunpunt Gelijkekansenbeleid - Consortium Universiteit Antwerpen en Universiteit Hasselt

Inhoudstafel

Inhoudstafel	5
Tabellen	7
1. De survey “gelijke kansen in Vlaanderen”	13
1.1. Het concept gelijke kansen	13
1.2. Onderzoek naar gelijke kansen.....	13
1.3. Onderzoeksvragen.....	14
1.4. Het Vlaamse gelijkekansenbeleid	15
1.5. De onderzochte levensdomeinen	16
1.6. Relatie met de eerste survey gelijke kansen.....	16
1.7. Objectieve en subjectieve kansenpositie	17
1.8. Attitudes over bestaande en gewenste kansen.....	18
1.8.1. Perceptie van de bestaande kansen in de samenleving	18
1.8.2. De gewenste kansen in de samenleving.....	18
1.8.3. Van attitudes naar gedrag	19
1.9. Opzet van de survey gelijke kansen	20
1.9.1. Opbouw van de vragenlijst	20
1.9.2. Steekproef	22
1.9.3. Respons.....	23
1.9.4. Representativiteit	23
1.9.5. Kenmerken van de respondenten	25
2. De kansenpositie in verschillende levensdomeinen	29
2.1. De positie van de respondenten in verschillende levens-domeinen.....	29
2.2. Beïnvloedende factoren	32
2.2.1. Bivariate analyse	32
2.2.2. Multivariate analyse	44
3. Houding ten opzichte van gelijke kansen	49
3.1. Gelijkekansenschaal	49
3.2. Resultaten.....	52

4. Focus op de objectieve en subjectieve arbeidsmarktpositie	57
4.1. De objectieve arbeidsmarktsituatie	57
4.1.1. Positie op de arbeidsmarkt	57
4.1.2. Functiecategorie	63
4.1.3. Leidinggeven.....	67
4.1.4. Loopbaanonderbreking en arbeidsduur	70
4.2. Evaluatie van de eigen loopbaan	73
4.2.1. Loopbaanstellingen	74
4.2.2. Kansenschaal werkenden	80
4.2.3. Determinanten van tevredenheid	83
4.2.4. Perceptie van gemiste kansen.....	85
5. Perceptie van de bestaande kansen in de samenleving	91
5.1. Operationalisering	91
5.2. Arbeid	93
5.3. Onderwijs, welvaart, gezondheidszorg, relaties en vrije tijd.....	99
6. Het leven zoals het zou moeten zijn	107
6.1. Operationalisering	108
6.2. Arbeid	109
6.3. Onderwijs, welvaart, gezondheidszorg, relaties en vrije tijd.....	111
7. Beoordeling van een sollicitatie.....	115
7.1. De vignettetechniek	115
7.2. Resultaten	116
8. Conclusie	119
8.1. De objectieve kansenpositie.....	120
8.2. De subjectieve kansenperceptie op het vlak van arbeid	121
8.3. Opvattingen over bestaande kansen	122
8.4. Het leven zoals het zou moeten zijn.....	123
8.5. Tot slot.....	124
Bijlagen	125
Bibliografie	167

Tabellen

Tabel 1: Concrete invulling van de levensdomeinen	16
Tabel 2: De objectieve kansenpositie.....	17
Tabel 3: Voorbeelden van gewijzigde vraagformuleringen	21
Tabel 4: Verwachte en gerealiseerde respons (teruggekeerde vragenlijsten)	23
Tabel 5: Netto en bruto respons	23
Tabel 6: Vergelijking kenmerken gerealiseerde steekproef en bevolking in het Vlaams Gewest (geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, arbeidssituatie)	24
Tabel 7: Aanmaak weegfactoren.....	25
Tabel 8: Frequentieverdeling van de doelgroepvariabelen.....	26
Tabel 9: Frequentieverdeling van de sociale herkomstvariabelen	27
Tabel 10: Frequentieverdeling posities in de verschillende levensdomeinen.....	30
Tabel 11: Gezondheid	34
Tabel 12: Opleidingsniveau	36
Tabel 13: Gezinsamenstelling	38
Tabel 14: Inkomen	39
Tabel 15: Huiseigendom.....	41
Tabel 16: Frequentie activiteiten buitenshuis.....	43
Tabel 17: Logistische regressies objectieve kansenpositie.....	47
Tabel 18: Correlatiematrix stellingen gelijke kansen en gelijke uitkomsten.....	51
Tabel 19: Cronbach's Alpha voor de drie schalen.....	52
Tabel 20: Frequentieverdeling op de variabele "steun voor het principe van gelijke kansen"	52
Tabel 21: Gemiddelde score op de variabele "steun voor het principe van gelijke kansen"	54
Tabel 22: Determinanten van de score op de variabele "steun voor het principe van gelijke kansen" (regressieanalyse)	56
Tabel 23: Verdeling van de respondenten volgens arbeidsmarktpositie.....	58
Tabel 24: Bivariate analyse arbeidsmarktpositie.....	59
Tabel 25: Objectieve determinanten van de arbeidsmarktpositie van de respondenten op beroepsactieve leeftijd (25-64 jaar) (logistische regressie)	62
Tabel 26: Verdeling van de respondenten volgens functiecategorie	63
Tabel 27: Bivariate analyse functiecategorie (enkel werkenden)	64

Tabel 28: Objectieve determinanten van de functiecategorie van de werkenden (logistische regressie)	66
Tabel 29: Verdeling van de respondenten volgens al dan niet leiding geven over anderen	67
Tabel 30: Bivariate analyse leidinggeven	68
Tabel 31: Objectieve determinanten van leiding geven (logistische regressie)	69
Tabel 32: Verdeling van de werkenden volgens onderbreking van de loopbaan (missing N = 53).....	70
Tabel 33: Verdeling van de werkenden volgens minder uren werken (missing N=61) .	70
Tabel 34: Verdeling van de werkenden volgens duur werkweek	71
Tabel 35: Gemiddelde duur werkweek.....	72
Tabel 36: Determinanten van de duur van de werkweek (regressievergelijking)	73
Tabel 37: Frequentieverdeling beoordeling loopbaan door werkenden, gepensioneerden en werkzoekenden (N=2095/2096)	74
Tabel 38: Significante determinanten loopbaanstellingen werkenden, werkzoekenden en gepensioneerden.....	76
Tabel 39: Frequentieverdeling stellingen beoordeling loopbaan, (brug)gepensioneerden (N=433)	77
Tabel 40: Significante determinanten loopbaanstellingen gepensioneerden	78
Tabel 41: Frequentieverdeling stellingen beoordeling loopbaan, werkenden (N=1567)	78
Tabel 42: Significante determinanten loopbaanstellingen werkenden	79
Tabel 43: Frequentieverdeling stellingen beoordeling loopbaan, enkel toepasbaar op werkzoekenden (N=96)	80
Tabel 44: Correlatiematrix gelijke kansen stellingen werkenden	81
Tabel 45: Cronbach's Alpha kansen schaal	81
Tabel 46: Determinanten van de score op de gelijke kansenschaal (werkenden, regressie-vergelijking)	82
Tabel 47: Determinanten van tevredenheid voor de werkenden, werkzoekenden en gepensioneerden.....	84
Tabel 48: Determinanten van tevredenheid voor de werkenden (regressievergelijking)	85
Tabel 49: Frequentieverdeling perceptie van gemiste kansen in het beroepsleven (N missing = 194)	86
Tabel 50: Gemiddelde score perceptie van gemiste kansen	87

Tabel 51: Determinanten van gemiste kansen voor de totale groep respondenten (regressie-vergelijking)	88
Tabel 52: Determinanten van gemiste kansen voor de werkenden (regressie-vergelijking)	89
Tabel 53: Oorzaken van gemiste kansen uitgesplitst volgens een aantal subgroepen (N Missing = 247)	90
Tabel 54: Inschatting van de factoren die de kans op het vinden van werk verhogen of verlagen.....	93
Tabel 55: Inschatting van de factoren die de kans op ontslag bij herstructurering verhogen of verlagen	94
Tabel 56: Logistische regressie met als afhankelijke variabelen de invloed van herkomst op het vinden van werk en ontslag bij herstructurering	96
Tabel 57: Logistische regressie met als afhankelijke variabelen de invloed van geslacht op het vinden van werk en ontslag bij herstructurering.....	98
Tabel 58: Logistische regressie met als afhankelijke variabelen de invloed van seksuele identiteit op het vinden van werk en ontslag bij herstructurering	99
Tabel 59: Samenvattende tabel: % respondenten dat stelt dat het kenmerken geen invloed heeft	100
Tabel 60: Samenvattende tabel: % respondenten die stelt dat het desbetreffende kenmerk een invloed heeft	101
Tabel 61: Belangrijkste determinanten van de opvatting dat 'allochtoon zijn' de kansen op succes in een bepaald levensdomein verlaagt	103
Tabel 62: Belangrijkste determinanten van de opvatting dat 'man zijn' de kansen op succes in een bepaald levensdomein verhoogt.....	104
Tabel 63: Belangrijkste determinanten van de opvatting dat 'homo zijn' de kansen op succes in een bepaald levensdomein verlaagt.....	105
Tabel 64: Kenmerken die een rol mogen spelen bij sollicitaties: aanvaardbaarheid van factoren waar een toekomstige baas rekening mee houdt bij aanwervingen	110
Tabel 65: Kenmerken die een rol mogen spelen bij herstructureringen: aanvaardbaarheid van factoren die mee bepalen of iemand mag blijven	110
Tabel 66: % respondenten dat kiest voor één van de onderstaande kenmerken wanneer hen gevraagd wordt om uit deze lijst maximaal drie kenmerken te kiezen waarvan ze het aanvaardbaar vinden dat het desbetreffende kenmerk een rol speelt bij	113
Tabel 67: Regressieparameters vignettes sollicitatie: invloed van de kenmerken van de sollicitant op de beoordeling van de correctheid van de aanwerving.....	117

Tabel 68: Inschatting van de factoren die de kans op het behalen van een diploma hoger onderwijs verhogen of verlagen.....	154
Tabel 69: Inschatting van de factoren die de kans op het veel geld verdienen verhogen of verlagen.....	154
Tabel 70: Inschatting van de factoren die de kans op het krijgen van goede gezondheidszorg bij een langdurige ziekte verhogen of verlagen.....	155
Tabel 71: Inschatting van de factoren die de kans op het uitoefenen van een hobby buitenshuis verhogen of verlagen	155
Tabel 72: Inschatting van de factoren die de kans op een vaste relatie verhogen of verlagen	156
Tabel 73: Determinanten van de opvatting dat "allochtoon zijn" de kansen op succes in een bepaald levensdomein verlaagt (logistische regressie).....	158
Tabel 74: Determinanten van de opvatting dat "man zijn" de kansen op succes in een bepaald levensdomein verhoogt (logistische regressie)	160
Tabel 75: Determinanten van de opvatting dat "homo zijn" de kansen op succes in een bepaald levensdomein verlaagt (logistische regressie)	162
Tabel 76: Hiërarchische regressie voor verschillende subgroepen	165

1. De survey “gelijke kansen in Vlaanderen”

1.1. Het concept gelijke kansen

We zijn vandaag nog ver verwijderd van de ideale samenleving met gelijke kansen voor iedereen. De tragere doorstroming van vrouwen naar managementfuncties, de oververtegenwoordiging van allochtonen bij de leerlingen die zonder diploma de schoolbanken verlaten, de negatieve reacties ten opzichte van holebi's in het openbaar of de precare positie van personen met een handicap op de arbeidsmarkt zijn slechts enkele voorbeelden die kunnen wijzen op ongelijkheid van kansen. De bestaande ongelijkheid die we kunnen observeren is immers mede het gevolg van ongelijke kansen. Socio-demografische kenmerken - zoals bijvoorbeeld gender, etniciteit (kleur, cultuur, taal, religie), klasse, leeftijd en fysieke geschiktheid – beïnvloeden de sociale positie van individuen en groepen en hun interacties.

In navolging van Mason (2006) definiëren we gelijke kansen als het hebben van gelijke toegang tot de “goede dingen in het leven” en tot de middelen die nodig zijn om die goede dingen te bereiken. Die goede dingen van het leven situeren zich op verschillende domeinen: opleiding, gezondheid(ozorg), huisvesting, inkomen, betaalde arbeid, vrije tijd etc. Dit betekent echter niet dat iedereen op elk van deze terreinen hetzelfde moet bereiken (Hild en Voorhoeve, 2003; Roemer, 2003; Lefranc et. al., 2008; Ooghe et. al. 2007): er is een verschil tussen gelijke kansen en gelijkheid of gelijke uitkomsten. Er zijn immers verschillen in aanleg of talent, de inspanningen die men levert of de keuzes die men maakt. Dit zijn geoorloofde verschillen of verschillen die gemaakt worden op grond van relevante kenmerken. We spreken slechts van ongelijke kansen wanneer er ongeoorloofde verschillen in het spel zijn, verschillen die te maken hebben met irrelevante kenmerken, zoals socio-demografische variabelen of de kenmerken van het gezin van herkomst. De relevantie van deze kenmerken varieert in functie van de verschillende levensdomeinen (Hild & Voorhoeve, 2004). Deze benadering van gelijke kansen omvat een evenwicht tussen enerzijds maatschappelijke en anderzijds individuele verantwoordelijkheid: individuen moeten inspanningen leveren om de goede dingen in het leven te bereiken, maar ze kunnen dit slechts doen in een context waarin hun inspanningen correct beloond worden, of met andere woorden: in een context met gelijke kansen. De laatste jaren zien we echter dat de individuele responsabilisering steeds sterker benadrukt wordt. Bovendien is er niet steeds consensus over wat relevante of irrelevante kenmerken zijn. Hoewel naast ondermeer een ongeschreven morele overweging ook regelgeving een indicatie geeft van welke kenmerken al dan niet relevant geacht kunnen worden, betekent dit vanzelfsprekend niet dat iedereen zich in deze indeling kan vinden, laat staan dat iedereen dezelfde kenmerken relevant vindt voor een bepaald levensdomein.

1.2. Onderzoek naar gelijke kansen

Het onderzoek naar gelijke kansen vertrekt traditioneel vanuit verschillende invalshoeken. Een eerste soort onderzoek geeft een beschrijving van de bestaande ongelijkheid in de samenleving op verschillende vlakken (onderwijs, huisvesting, arbeid, inkomen...) en op verschillende gronden (etnische achtergrond, geslacht, sociale herkomst, seksuele geaardheid...). Hoewel gelijke kansen in de meeste liberale

Westerse democratieën een belangrijk ideaal zijn, zien we in de praktijk dat dit ideaal verre van gerealiseerd is. Allochtonen zijn bijvoorbeeld ondervertegenwoordigd in het hoger onderwijs, maar oververtegenwoordigd in de langdurige werkloosheid en de sociale huisvesting. De bestaande ongelijkheid kan zowel vanuit een objectief als vanuit een subjectief perspectief benaderd worden. Ten tweede is er onderzoek naar de mechanismen die deze ongelijkheid veroorzaken, in stand houden of versterken zoals bijvoorbeeld onbewuste en bewuste discriminatie (Bobo, 1999). We vinden ten derde theoretische en filosofische discussies over het concept gelijke kansen en de doelstellingen van het gelijkekansenbeleid die daaruit voortvloeien (Mason, 2006; Hild en Voorhoeve, 2003; Roemer, 2003). Een laatste vorm van onderzoek brengt de attitudes ten opzichte van gelijke kansen en het gelijkekansenbeleid in kaart. Dat kan zowel gaan om onderzoek naar de mate waarin men voor- of tegenstander is van gelijke startkansen of gelijke uitkomsten (Feldman, 1988) als om onderzoek naar de houding ten opzichte van verschillende soorten beleidsmaatregelen. In de Angelsaksische wereld bestaat bijvoorbeeld een lange traditie in onderzoek naar de determinanten van de houding ten opzichte van positieve-actiemaatregelen op de arbeidsmarkt (Aberson, 2007), zowel ten aanzien van etnische minderheden (Bobo en Kleugel, 1993; Krysan, 2000; Federico and Sydanius, 2002) als ten aanzien van vrouwen (Konrad en Hartman, 2001; Kane en Whipkey, 2009).

1.3. Onderzoeksvragen

De survey gelijke kansen is heel breed van opzet en bevat elementen uit elk van de vier perspectieven die in het bestaande gelijke kansenonderzoek aan bod komen. Op basis van een grootschalige schriftelijke enquête kunnen we namelijk voor het eerst in Vlaanderen zowel de objectieve kansenpositie als de perceptie ten aanzien van gelijke kansen in kaart brengen. We hanteren daarbij vier verschillende invalshoeken.

In een eerste deel bekijken we welke kenmerken de positie in verschillende levensdomeinen beïnvloeden. Meer bepaald schetsen we de sociale positie van de doelgroepen van het gelijkekansenbeleid. Vervolgens gaan we –enkel voor het levensdomein arbeid- na welke gemiste kansen men voor zichzelf identificeert. We zoomen ten derde in op de perceptie van de bestaande kansen in de samenleving. We willen nagaan hoe de respondenten de samenleving op het vlak van gelijke kansen percipiëren. Dit doen we door voor concrete levensdomeinen te peilen welke factoren volgens de respondenten een rol spelen bij het bereiken van de goede dingen in het leven: omwille van welke kenmerken krijgt men vandaag volgens de respondent geen gelijke kansen? Dit laat ons toe om na te gaan of de bestaande achterstellingsmechanismen die het Vlaamse gelijkekansenbeleid wil aanpakken (h)erkend worden door de samenleving. Het vierde perspectief behandelt het leven zoals het zou moeten zijn: van welke factoren vindt men het aanvaardbaar en van welke factoren vindt men het niet aanvaardbaar dat ze de positie in verschillende levensdomeinen beïnvloeden? Hierdoor kunnen we nagaan in hoeverre mensen zich laten leiden door het principe van gelijke kansen. Het onderzoek behelst een breed gamma aan levensdomeinen: onderwijs, arbeid, materiële welvaart, relaties, gezondheid en vrije tijd.

Concreet willen de volgende onderzoeksvragen beantwoorden:

1. Welke kenmerken beïnvloeden de objectieve positie van de inwoners van Vlaanderen op een aantal levensdomeinen? (objectieve kansenpositie)
2. Vinden de inwoners van Vlaanderen dat ze op het vlak van arbeid kansen gemist hebben? (subjectieve inschatting van kansen)
3. Van welke kenmerken denken de inwoners van Vlaanderen dat ze de kansen in verschillende levensdomeinen beïnvloeden? (de publieke opinie over de bestaande kansen in de samenleving)
4. Van welke kenmerken vinden de inwoners van Vlaanderen het aanvaardbaar dat ze de kansen op verschillende levensdomeinen beïnvloeden? (het leven zoals het zou moeten zijn)

1.4. Het Vlaamse gelijkekansenbeleid

Het Vlaamse gelijkekansenbeleid is er op gericht om de bestaande achterstellingsmechanismen die de volwaardige en gelijkwaardige participatie aan het maatschappelijk leven verhinderen, weg te werken. Het gaat om achterstelling op basis van irrelevante kenmerken zoals geslacht, seksuele identiteit of herkomst. In de beleidsnota gelijke kansen (2009-2014) verwoordt minister van gelijke kansen Pascal Smet het als volgt: "Vlaanderen (beoogt) een meritocratische samenleving, een samenleving dus waar elk talent tot zijn recht komt, ongeacht achtergrond, geslacht, overtuiging of welke andere kenmerken ook" (Beleidsnota minister Smet, 2009).

Het toekomstproject van de Vlaamse regering, Vlaanderen in Actie (Via), vertaald in twintig beleidsdoelstellingen in Pact 2020, bevat een aantal doelstellingen op het vlak van gelijke kansen. Vlaanderen wil ten eerste een "solidaire, open en verdraagzame regio" worden. Concreet betekent dit dat "discriminatie is uitgebannen, de evenredige arbeidsdeelname is verzekerd en de deelname van alle kansengroepen aan de andere domeinen van de maatschappij is proportioneel tot hun aandeel in de bevolking". Een tweede doelstelling van het pact 2020 wil de werkbaarheid vergroten, in het bijzonder voor vrouwen, kansengroepen en mensen in bijzondere gezinssituaties zoals alleenstaande ouders. Een betere combinatie arbeid-gezin moet daar toe bijdragen. Een derde doelstelling van het pact 2020 ten slotte wil alle talent in Vlaanderen tot zijn recht laten komen. Vlaanderen wil daarom het aantal jongeren dat een diploma van het secundair en het hoger onderwijs behaalt laten stijgen, ongeacht herkomst, werksituatie of opleidingsniveau van de ouders.

De survey laat ons enerzijds toe om de bestaande achterstelling in kaart te brengen door te focussen op de objectieve kansenpositie (onderzoeksvraag 1). Het vormt daarmee een aanvulling op het reeds beschikbare onderzoek naar de positie van kansengroepen in onze samenleving, zoals bijvoorbeeld verzameld in de publicatie "De sociale staat van Vlaanderen 2011" (Noppe, Vanderleyden en Callens ed., 2011). Daarnaast bekijken we eveneens hoe men zelf aankijkt tegen de kansen of het gebrek daaraan door in te zoomen op de subjectieve kansenpositie (onderzoeksvraag 2: subjectieve inschatting van kansen). Door na te gaan wat men in Vlaanderen denkt over de bestaande kansen in de samenleving kunnen we het draagvlak voor het gelijkekansenbeleid beschrijven (onderzoeksvraag 3: de publieke opinie over de

bestaande kansen in de samenleving). Het is belangrijk om de perceptie van het bestaan van gelijke kansen te meten omdat internationaal, wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat deze opvattingen in sterke mate de steun ten aanzien van het gelijkekansenbeleid beïnvloeden. De laatste onderzoeksvraag laat ons toe om na te gaan in hoeverre het ideaal van gelijke kansen doorgedrongen is in de maatschappij (onderzoeksvraag 4: het leven zoals het zou moeten zijn).

1.5. De onderzochte levensdomeinen

De survey is niet alleen breed van opzet door de scope van de onderzoeksvragen. Ook de zes levensdomeinen die aan bod komen zijn heel divers: onderwijs, vrije tijd, relaties, verzorging, materiële welvaart en arbeid. Elk levensdomein hebben we vertaald in één of twee zeer specifieke elementen. We focussen namelijk telkens op één bepaald aspect dat kan beschouwd worden als een belangrijke invulling van de 'goede dingen in het leven' voor het desbetreffende levensdomein. Op het vlak van onderwijs en vorming is het vandaag bijvoorbeeld belangrijk om verder te studeren en een diploma te behalen van het hoger onderwijs. Arbeid is het enige levensdomein dat we op twee manieren hebben geconcretiseerd: zowel aanwerving als ontslag komen aan bod.

Tabel 1: Concrete invulling van de levensdomeinen

Levensdomein	Concrete invulling
onderwijs	het behalen van een diploma van het hoger onderwijs
vrije tijd	het uitoefenen van een hobby buitenshuis
relaties	het uitbouwen van een partnerrelatie
verzorging	goede gezondheidszorg krijgen bij een langdurige ziekte
materiële welvaart	geld verdienen
arbeid	aanwerving ontslag

1.6. Relatie met de eerste survey gelijke kansen

Dit rapport brengt verslag uit van de *tweede* survey gelijke kansen, de opvolger van de eerste survey waarvan de bevraging in 2004 plaats vond. De ambitie van de eerste survey gelijke kansen was om vernieuwend te zijn door zowel objectieve als subjectieve aspecten van gelijke kansen op te nemen. Het onderzoek sloot daardoor aan bij de internationale literatuur over "quality of life" waarbij eveneens objectieve en subjectieve elementen aan bod komen. Klassieke subjectieve indicatoren van quality of life zijn de "tevredenheid met een bepaald levensdomein" en het "belang dat dat levensdomein in iemands leven inneemt". Vernieuwend aan de eerste de survey in vergelijking tot het "quality of life" onderzoek is dat ook de "perceptie van de kansen die men in een bepaald levensdomein krijgt" in het onderzoek is opgenomen. De subjectieve kansenbeleving omvatte daardoor drie indicatoren: (1) het belang van de betrokken levenssfeer voor de betrokkene, (2) de tevredenheid en (3) de kansenperceptie (kreeg

men meer of minder kansen dan anderen). De objectieve kansenpositie werd gemeten aan de hand van de sociale positie in acht verschillende levensdomeinen.

De tweede survey gelijke kansen is geen kopie van haar voorganger, maar vormt een aanvulling op de eerste survey met een aantal gelijkenissen, maar ook belangrijke verschillen. Net zoals in de eerste survey behandelen we een breed scala aan verschillende levensdomeinen. De objectieve positie in de verschillende levensdomeinen wordt bovendien grotendeels op dezelfde manier gemeten waardoor vergelijkingen mogelijk zijn. De belangrijke nadruk op de subjectieve beleving van gelijke kansen is echter weggevallen. Enkel voor het levensdomein arbeid besteden we aandacht aan de subjectieve beoordeling van de kansen die men al dan niet gehad heeft. Nieuw in de tweede survey is de perceptie van de bestaande en gewenste kansen in de samenleving. De focus wordt daarbij verlegd van hoe de respondenten zichzelf zien, naar hoe ze de Vlaamse samenleving percipiëren.

1.7. Objectieve en subjectieve kansenpositie

Net zoals in de eerste survey gelijke kansen zullen we op basis van de vragenlijst kunnen bepalen welke positie de Vlamingen innemen op verschillende levensdomeinen. Dit werd in de eerste survey de objectieve kansenpositie genoemd. De volgende tabel bevat een overzicht van de indicatoren voor de positie in de verschillende levensdomeinen.

Tabel 2: De objectieve kansenpositie

Levensdomeinen	Indicatoren
Onderwijs	Opleidingsniveau
Relaties	Gezinssamenstelling
Vrije tijd	Uitgaansfrequentie
Gezondheid	Gezondheidstoestand Invloed van de gezondheid op dagelijkse bezigheden
Materiële welvaart	Netto gezinsinkomen Huseigendom
Betaald werk	Huidige of laatste positie op de arbeidsmarkt Soort functie Aantal uren betaalde arbeid Al dan niet leiding geven Al dan niet periodes zonder werk/met minder uren betaalde arbeid

Voor arbeid bepalen we niet alleen de objectieve positie, maar peilen we eveneens naar de inschatting van de eigen kansen op dat vlak. Dit sluit aan bij wat in de eerste survey gelijke kansen de subjectieve beleving van gelijke kansen werd genoemd.

1.8. Attitudes over bestaande en gewenste kansen

1.8.1. Perceptie van de bestaande kansen in de samenleving

Internationaal, wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat de opvattingen over het al dan niet bestaan van gelijke kansen in sterke mate de steun ten aanzien van het gelijkekansenbeleid beïnvloeden (Krysan, 2000). Het maatschappelijke draagvlak voor het Vlaams gelijkekansenbeleid wordt beïnvloed door wat de publieke opinie denkt over de aanwezigheid (of afwezigheid) van gelijke kansen. Indien de bestaande achterstellingsmechanismen die de volwaardige en gelijkwaardige participatie van elk individu en elke groep aan het maatschappelijk leven verhinderen niet (h)erkend worden, zal er ook weinig steun zijn voor een beleid dat ze tracht weg te werken. De bestaande ongelijkheid betekent immers niet automatisch dat het brede publiek er van overtuigd is dat bepaalde groepen mensen het moeilijker hebben in onze samenleving. Wanneer men er bijvoorbeeld van overtuigd is dat etnische minderheden of vrouwen niet gediscrimineerd worden op de arbeidsmarkt, dan is de kans zeer groot dat men arbeidsmarktmaatregelen die deze groepen willen ondersteunen onnodig en zelfs onrechtvaardig vindt (Eisinga et.al., 1999; Aberson, 2007). De bestaande ongelijkheid wordt dan ook niet toegeschreven aan een gebrek aan kansen, maar wel aan andere factoren zoals de keuzes die men zelf maakt of een gebrek aan ambitie en inspanningen (Krysan, 2000).

De opvattingen over het al dan niet bestaan van gelijke kansen zijn niet willekeurig verdeeld over de bevolking, maar hangen samen met een aantal persoonskenmerken. Eisinga, van den Elsen en Verloo (1999) deden bijvoorbeeld onderzoek bij een a-selecte steekproef van inwoners in de Nederlandse stad Nijmegen naar de lekenverklaringen voor de verschillen in sociale positie tussen autochtonen en allochtonen. De auteurs onderscheiden vijf populaire verklaringen: bovennatuurlijke of goddelijke verschillen, genetische verschillen, verschillen in inspanningen, culturele verschillen en ten slotte historisch gegroeide discriminatie en ongelijke kansen. De onderzoekers vonden een samenhang tussen de steun voor deze laatste, sociale verklaring enerzijds en de socio-demografische kenmerken van de respondenten anderzijds: de steun voor de sociale verklaring daalt met de leeftijd en stijgt met het opleidingsniveau. Ze vonden geen verschillen in opvattingen tussen mannen en vrouwen. Naast socio-demografische kenmerken, vinden we in dit onderzoek ook verwijzingen naar de samenhang tussen opvattingen over het bestaan van gelijke kansen voor verschillende doelgroepen enerzijds en andere attitudes ten aanzien van gelijke kansen anderzijds: mensen die er van overtuigd zijn dat onze samenleving functioneert volgens meritocratische principes zullen minder geneigd zijn om ongelijke kansen te identificeren. Eisinga, van den Elsen en Verloo (1999) vonden immers een sterke negatieve correlatie tussen de sociale en de individuele verklaring voor etnische verschillen.

1.8.2. De gewenste kansen in de samenleving

Naast de perceptie over de bestaande kansen, willen we nagaan van welke kenmerken men het aanvaardbaar vindt dat ze de positie in de verschillende maatschappelijke domeinen beïnvloeden. Vindt men het bijvoorbeeld aanvaardbaar dat een werkgever een man boven een vrouw verkiest of liever geen allochtonen aantrekt? Vindt men het bijvoorbeeld aanvaardbaar dat personen met een slechte gezondheid minder kans hebben om een diploma van het hoger onderwijs te behalen?

Deze vraag naar de gewenste kansen in de samenleving sluit aan bij de literatuur rond social justice of distributive justice (Cohn e.a., 2000; Konow, 2001). Volgens de sociale rechtvaardigheidstheorie gebeurt de beoordeling over de factoren die de toegang tot de goede dingen in het leven mogen bepalen doorgaans op basis van drie soorten factoren: verdiensten, behoeften en gelijkheid. Wanneer men de rechtvaardigheid beoordeelt op basis van verdiensten, dan maakt men de balans op tussen enerzijds iemands talent, inspanningen en prestaties en anderzijds de beloning die men hier voor krijgt. De beloning enerzijds en de bijdrage anderzijds dienen in evenwicht te zijn om van een rechtvaardige situatie te spreken. Meritocratische principes liggen dan aan de grondslag van de verdeling van de goede dingen in het leven. Wanneer men het principe van de behoefte hanteert, dan houdt men rekening met wat mensen nodig hebben. In empirisch onderzoek vertaalt men dit vaak op basis van kenmerken zoals leeftijd, gezinssituatie of handicap. Ten slotte, het gelijkheidsprincipe houdt in dat de (toegang tot) goederen proportioneel verdeeld wordt. Dit verdelingsprincipe wordt meestal 'bij uitsluiting' gehanteerd, namelijk wanneer er geen reden lijkt te zijn om voor een ongelijke verdeling te kiezen op basis van verdiensten of behoeften (Reiff, 2009).

Onderzoek heeft aangetoond dat in economische contexten, zoals de arbeidsmarkt, het principe van de verdienste de bovenhand krijgt, terwijl in meer relationele of affectieve contexten het principe van de behoefte een belangrijke rol speelt (Cohn e.a., 2000). Miller (1992) vermeldt dat men tevens andere factoren zoals geslacht of socio-economische positie kan gebruiken om de rechtvaardigheid van de verdeling van schaarse goederen (zoals een job) te beoordelen. In de empirische literatuur naar sociale justice komt dit echter weinig aan bod. De survey biedt ons de kans om na te gaan of verschillende kenmerken die niet gelieerd zijn met prestaties of behoeften gebruikt worden als criterium om de rechtvaardigheid van arbeidsmarktbeslissingen te beoordelen. Het hanteren van deze kenmerken bij de beoordeling van de rechtvaardigheid van de verdeling van schaarse goederen kan beschouwd worden als discriminatie: men maakt dan immers een onderscheid tussen personen op basis van kenmerken die irrelevant zijn. Deze discriminatie kan zowel bewust als onbewust gebeuren, maar het effect is steeds hetzelfde: één groep (bijvoorbeeld vrouwen) wordt benadeeld ten voordele van een andere (bijvoorbeeld mannen) op basis van het behoren tot die groep (Dipboye & Colella 2005).

Er bestaat een relatie tussen de kenmerken van de evaluator enerzijds en het gebruik van de verschillende verdelingsprincipes anderzijds. Op basis van een meta-analyse, concluderen Crown en Spade (1997) bijvoorbeeld dat mensen met werkervaring meer geneigd zijn om het verdienste principe te hanteren dan mensen die niet werken. Volgens een ander onderzoek zouden mannen meer beoordelen op basis van verdiensten, terwijl vrouwen meer het gelijkheidsbeginsel gebruiken (McGillicuddy-De Lisi et al., 2008.).

1.8.3. Van attitudes naar gedrag

In Westerse liberale democratieën is de steun voor het abstracte principe van gelijke kansen zeer groot. Wanneer je aan mensen vraagt of individuen gelijke kansen verdienen zal de overgrote meerderheid daar ja op antwoorden. Toch toont bestaand onderzoek aan dat in reële situaties mensen zich op een manier gedragen die inconsistent is met hun principiële steun voor gelijke kansen (Dovidio & Gaertner, 1993;

Krysan, 2000). Om na te gaan of mensen zich volgens het principe van gelijke kansen gedragen, hebben we gebruik gemaakt van de vignette-techniek. Aan de hand van vignettes laten we de respondenten uitspraken doen over een hypothetische doch realistische situatie, namelijk de aanwerving van een nieuwe werknemer. Hierbij laten we de kenmerken van de te rekruteren werknemer gecontroleerd variëren. Deze techniek is minder vatbaar voor sociale wenselijkheid dan survey-vragen omdat verschillende kenmerken van de te rekruteren werknemer in opeenvolgende situaties aan de respondenten voorgelegd worden waardoor het niet meer duidelijk is voor de respondent wat de sociaal wenselijke antwoorden zijn (Rossi & Anderson, 1982; Wallander, 2008). Deze vignette-techniek gebruiken we slechts voor één levensdomein, namelijk arbeid en de concrete situatie die we onder de loep nemen is de aanwerving van een nieuwe medewerker in een organisatie.

1.9. Opzet van de survey gelijke kansen

In de eerste helft van 2010 kreeg een representatieve steekproef van 5000 inwoners van Vlaanderen tussen 25 en 70 jaar een schriftelijke vragenlijst in de bus. De steekproef werd getrokken door de diensten van het Rijksregister. We verkregen hiervoor de toestemming van de commissie ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer, beter bekend als de privacy-commissie. De diensten van het Rijksregister verzorgden tevens de verschillende verzendingen. De verzending gebeurde in een enveloppe van het Rijksregister; de retourenveloppe werd teruggestuurd naar de Universiteit Hasselt zonder kosten voor de deelnemers. Om de anonimiteit te waarborgen kregen de onderzoekers geen toegang tot de lijst van aangeschreven respondenten.

1.9.1. Opbouw van de vragenlijst

De vragenlijst bevatte zeven delen:

- persoonsgegevens
- de arbeidsmarkt
- beoordeling van een sollicitatie
- het leven zoals het vandaag is: inschatting van de bestaande kansen in de samenleving
- het leven zoals het zou moeten zijn: inschatting van de gewenste kansen in de samenleving
- attitudeschaal "gelijke kansen in de samenleving"
- persoonlijke vragen: gevoelige vragen over seksuele identiteit, etnische identiteit en inkomen

De vragenlijst werd zowel kwantitatief als kwalitatief uitgetest. Na goedkeuring door het schepencollege leverde één gemeente ons 200 adressen van ad random gekozen inwoners tussen 25 en 70 jaar. Deze kregen een vragenlijst toegestuurd met dezelfde begeleidingsbrief als bij de definitieve enquête. Er werden geen rappels verstuurd. De totale respons was eerder laag en bedroeg 22%. Deze respons was te laag om een grondig analyse te maken van de item non-respons. Er waren bijvoorbeeld geen werkzoekenden bij de respondenten waardoor een aantal vragen door niemand ingevuld werd. Bij de vragen die door alle respondenten zouden moeten beantwoord worden, waren er twee opeenvolgende vragen met een opvallend hogere item non-respons dan

de andere vragen. De vragen werden vervangen door duidelijker geformuleerde vragen en antwoordmogelijkheden.

Gelijktijdig met de verzending van de testenquête werd dezelfde vragenlijst eveneens voorgelegd aan "Toemeka vzw, beweging voor een verstaanbare samenleving". Aan hen werd gevraagd om de verstaanbaarheid, de interpretatie, de lay-out en het gebruiksgemak van de enquête na te gaan. Samen met de enquête bezorgden we Toemeka een begeleidende nota met daarin de theoretische achtergrond van de enquête. Toemeka formuleerde eerst schriftelijk haar opmerkingen op de vragenlijst; deze opmerkingen werden allemaal besproken in een persoonlijk gesprek waarbij bijvoorbeeld verschillende mogelijke alternatieven met elkaar werden vergeleken; vervolgens formuleerde Toemeka haar definitieve advies, rekening houdend met de opmerkingen en verduidelijkingen van de onderzoeker tijdens dit persoonlijke gesprek. Op basis van deze testfase werd de vragenlijst aangepast. De volgende tabel bevat enkele voorbeelden van gewijzigde vraagformuleringen. De volledige vragenlijst is opgenomen in bijlage 1.

Tabel 3: Voorbeelden van gewijzigde vraagformuleringen

Oorspronkelijke vraag	Aangepaste vraag
<p>Wie maakt deel uit van uw huidige gezin?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uzelf - Partner - Kind(eren) - Ouder(s) en/of schoonouder(s) - Broer(s) en/of zus(sen) en/of schoonbroer(s) en/of schoonzus(sen) - Anderen(n), namelijk... 	<p>Met welke personen woont u samen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ik woon alleen - Partner - Kind(eren) - Ouder(s) en/of schoonouder(s) - Broer(s) en/of zus(sen) en/of schoonbroer(s) en/of schoonzus(sen) - Anderen(n), namelijk...
<p>Oefent u op dit moment een betaalde beroepsactiviteit uit?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ja - Nee 	<p>Hebt u op dit moment een betaalde job?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ja - Nee
<p>Persoon 1 en 2 zijn op zoek naar werk. Hieronder staan een aantal kenmerken van persoon 1 en 2 opgesomd. Duidt telkens aan wie van de twee – persoon 1 of persoon 2 – het meest kans maakt om een job te vinden of denkt u dat het geen verschil maakt?</p> <p>A. Maakt een man of een vrouw het meest kans of maakt het geen verschil uit?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Persoon 1: man - Persoon 2: vrouw - Maakt geen verschil <p>B. ...</p>	<p>Veronderstel 2 personen die werk zoeken. Duid telkens aan wie volgens u het snelste een job vindt of denkt u dat ze even snel een job kunnen vinden?</p> <p>A. Zal een man of een vrouw het snelste werk vinden of maakt het geen verschil?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Man - Vrouw - Maakt geen verschil <p>B. ...</p>

1.9.2. Steekproef

We hebben gewerkt met een gestratificeerde tweetrapssteekproef, met stratificatie naar het sociaal-economisch profiel van de gemeenten in Vlaanderen. In de eerste trap werd een steekproef van gemeenten getrokken, in de tweede trap een steekproef van individuen binnen de geselecteerde gemeenten. Voor de eerste trap werden de twee grootste gemeenten van Vlaanderen, Antwerpen en Gent, per definitie opgenomen in de steekproef. Voor de stratificatie van de gemeenten gebruikten we een licht aangepaste versie van de typologie ontwikkeld door de Vlaamse administratie binnenlandse aangelegenheden die zowel met de urbanisatiegraad als met het sociaal-economisch profiel van de gemeenten rekening houdt. De typologie bevat de volgende twaalf strata¹:

- Gent, Antwerpen
- centrumsteden + Leuven, Oostende en Brugge
- industrieel achtergestelde gemeenten
- kleine gemeenten in VI-Brabant
- kleine landelijke gemeenten
- kleine steden
- kustgemeenten
- landelijke gemeenten
- residentiële gemeenten, hoge stand
- residentiële gemeenten
- semi-residentiële gemeenten
- sociaal-economisch zwakke gemeenten

Rekening houdend met de betaalbaarheid² stelden we voorop om tijdens de eerste trap 40 gemeenten te selecteren. In Gent en Antwerpen werd het aantal respondenten bepaald in verhouding tot het aantal inwoners in de gemeente tussen 25 en 69 jaar³. Voor de andere clusters volgden we dezelfde werkwijze, maar dan niet op het niveau van de individuele gemeenten, maar wel per gehele cluster. Vervolgens bepaalden we hoeveel gemeenten uit elke cluster moesten getrokken worden en hoeveel respondenten in elke gemeente geselecteerd moesten worden.

Om te bepalen binnen elke cluster welke gemeenten tot de steekproef behoorden, vertrokken we van een cumulatieve frequentieverdeling van het aantal inwoners tussen 26 en 69 jaar. Voor elke cluster genereerden we toevalsgetallen tussen 1 en het totaal aantal inwoners in de cluster. Het aantal toevalsgetallen was gelijk aan het aantal benodigde gemeente. Deze toevalsgetallen werden toegewezen aan de gemeenten op basis van de intervallen van de cumulatieve frequentieverdeling. Indien een gemeente meermaals geselecteerd werd, genereerden we nieuwe toevalsgetallen.

Binnen elke geselecteerde gemeente werd vervolgens voor de tweede trap een toevalssteekproef getrokken uit het rijksregister door de diensten van het rijksregister op basis van de door ons bepaalde aantallen.

¹ Leuven, Oostende en Brugge vormen in de oorspronkelijke typologie één aparte categorie samen met Gent en Antwerpen. We hebben ze toegevoegd aan de centrumsteden.

² De kostprijs voor de steekproef wordt bepaald aan de hand van het aantal gemeenten.

³ Leeftijdscategorie beschikbaar in de statistieken die het best de leeftijdscategorie van de respondenten benaderd (25-70 jaar).

1.9.3. Respons

Om de respons te verhogen kregen alle respondenten een cadeaucheque van 4 euro bij de eerste verzending, ongeacht of ze deelnamen of niet. Bovendien namen we na de eerste contactname nog twee maal schriftelijk contact op met de respondenten met een tussenperiode van drie weken. De eerste rappel bevatte enkel een herinneringsbrief, de tweede rappel bijkomend opnieuw de enquête.

We hoopten op een respons van 50%. Dat werd net niet gehaald: we kregen 2446 vragenlijsten terug. Na de eerste verzending kregen we iets minder dan 28% van de vragenlijsten terug; de tweede en derde verzending leverden een bijkomende respons op van respectievelijk 13,2% en 7,9%. Van de teruggekeerde vragenlijsten waren er 2405 bruikbaar voor analyse. De overige vragenlijsten werden teruggestuurd, maar niet of onvoldoende ingevuld. Bijkomend lieten 35 respondenten via mail of telefoon weten dat ze niet wilden of konden meewerken aan het onderzoek. De redenen die hiervoor gegeven werden waren zeer divers: geen vertrouwen in de anonimiteit, principieel niet willen meewerken aan enquêtes, onvoldoende Nederlands begrijpen, mentale handicap ...

Tabel 4: Verwachte en gerealiseerde respons (teruggekeerde vragenlijsten)

	Verwachte respons		Gerealiseerde respons ⁴	
	N	%	N	%
Na verzending 1	1.500	30%	1.389	27,8%
Na verzending 2	750	15%	662	13,2%
Na verzending 3	250	5%	395	7,9%
Totaal	2.500	50%	2.446	48,9%

Tabel 5: Netto en bruto respons

Geselecteerde respondenten	5.000	100%
Netto respons: ingevulde, bruikbare vragenlijsten	2.405	48,1%
Bruto respons	2.481	
Onbruikbare, teruggekeerde vragenlijsten	41	49,6%
Telefonische of schriftelijke weigering	35	

1.9.4. Representativiteit

Om de representativiteit na te gaan hebben we populatiegegevens nodig die vergelijkbaar zijn met de kenmerken die we bevraagd hebben via de vragenlijst. We kunnen hiervoor gebruik maken van de bevolkingsstatistieken (FOD Economie) en de Vlaamse Arbeidsrekening (Steunpunt WSE). Daarnaast maken we gebruik van de Enquête naar de Arbeidskrachten. Het gaat hier weliswaar om een survey, maar door

⁴ Inclusief de vragenlijsten die achteraf niet bruikbaar bleken te zijn omdat ze slechts gedeeltelijk ingevuld werden.

haar grootschaligheid en verplichte karakter voldoende betrouwbaar om als vergelijkingsbasis te kunnen gebruiken. Wanneer we in tabel 6 de sekseverdeling, de leeftijdsopbouw, het opleidingsniveau en de arbeidssituatie van de gerealiseerde steekproef vergelijken met de bevolking van het Vlaamse gewest, dan blijkt hieruit dat vrouwen en hooggeschoolden oververtegenwoordigd zijn terwijl mannen en laaggeschoolden ondervertegenwoordigd zijn.

Tabel 6: Vergelijking kenmerken gerealiseerde steekproef en bevolking in het Vlaams Gewest (geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, arbeidssituatie)

		N	%	% populatie
Geslacht	Man	1.098	45,8%	50,4%*
	Vrouw	1.301	54,2%	49,6%*
	Missing	6		
Leeftijd	25-34 jaar	419	17,8%	21,1%*
	35-44 jaar	521	22,1%	25,2%*
	45-54 jaar	668	28,4%	25,2%*
	55-64 jaar	540	22,9%	20,6%*
	65-69 jaar ⁵	205	8,7%	7,9%*
	Missing	25		
Hoogste diploma	Laag	477	20,6%	29,9%**
	Midden	839	36,3%	37,7%**
	Hoog	997	43,1%	32,4%**
	Andere/missing	92		
Arbeidssituatie (25-64 jaar ⁶)	Werkend	1.595	74,3%	Werkend 73,5%*
	Werkzoekend	83	3,9%	Werkzoekend 4,0%*
	Pensioen, brugpensioen, vervroegd pensioen	176	8,2%	Niet beroepsactief 22,5%*
	Arbeidsongeschikt, langdurig ziek	112	5,2%	
	Huisman, huisvrouw	146	6,8%	
	Student, andere	36	1,7%	

* Bron: FOD Economie - Afdeling Statistiek, Bevolkingsstatistieken; Jaartal: 2008

** Bron: Enquête naar de Arbeidskrachten (WSE); Jaartal: 2005 en 2009

Om te corrigeren voor de oververtegenwoordiging van vrouwen en hooggeschoolden hebben we een weegfactor aangemaakt op basis van de verdeling naar scholingsniveau en geslacht in de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK). De EAK bevat echter enkel gegevens over de bevolking op beroepsactieve leeftijd terwijl de respondenten in de steekproef tussen 25 en 70 jaar zijn. We hebben daarom zowel de EAK uit 2009 gebruikt (voor de 25 tot 59 jarigen) als deze uit 2005 (voor de 60 tot 70 jarigen). Voor

⁵ De 70-jarigen zijn niet in de leeftijdsverdeling opgenomen om een correcte vergelijking te kunnen maken met de populatiegegevens.

⁶ Enkel voor de respondenten op beroepsactieve leeftijd is een vergelijking met de populatiegegevens zinvol.

de laatste leeftijdscategorie hebben we in 2005 nagegaan wat het opleidingsniveau is van de leeftijdsgroep 55-64 jarigen. Daarbij gaan we er van uit dat 5 jaar later het opleidingsniveau niet substantieel veranderd is. Door gebruik te maken van deze weegfactoren vormt de steekproef een betere afspiegeling van de realiteit.

Tabel 7: Aanmaak weegfactoren

		populatie	dataset	weegfactor
laag	mannen	15,09%	9,05%	1,67
	vrouwen	14,85%	11,61%	1,28
midden	mannen	19,79%	18,49%	1,07
	vrouwen	17,92%	17,67%	1,01
hoog	mannen	15,66%	17,93%	0,87
	vrouwen	16,69%	25,25%	0,66
	totaal	100	100	

1.9.5. Kenmerken van de respondenten

In wat volgt maken we gebruik van de gewogen dataset. Tabel 8 bevat de frequentieverdeling van de drie variabelen die traditiegetrouw de doelgroepen vormen van het Steunpunt Gelijkekansenbeleid, namelijk sekse, herkomst en seksuele voorkeur, aangevuld met leeftijd. Aangezien we hier werken met een gewogen dataset en de weegfactor onder meer gebaseerd is op de populatieverdeling naar sekse reproduceert deze sekseverdeling de sekseverdeling in de populatie.

De variabele herkomst is gebaseerd op de nationaliteit van de respondenten aangevuld met het geboorteland van de respondent zelf en zijn of haar ouders en grootouders. Om het onderscheid te maken tussen allochtonen en autochtonen volgen we de definitie die onder meer aan de UHasselt gebruikt wordt om het aandeel allochtone studenten te bepalen. We maken bijkomend een onderscheid tussen allochtonen met Europese roots en allochtonen waarvan de roots buiten Europa liggen:

- Autochtonen zijn respondenten met de Belgische nationaliteit waarvan de ouders en grootouders in België geboren zijn, Belgen die in het buitenland geboren zijn maar waarvan de ouders beide in België geboren zijn, Belgen waarvan hoogstens één grootouder buiten België geboren is, Belgen waarvan aan hoogstens één kant beide grootouders buiten België geboren zijn.
- Europese allochtonen zijn respondenten met een Europese nationaliteit, Belgen die in Europa geboren zijn en waarvan minstens één ouder niet in België geboren is, Belgen die in België geboren zijn en waarvan minstens één ouder buiten België maar in Europa geboren is, Belgen waarvan aan elke kant minstens één grootouder buiten België maar in Europa geboren is.
- Niet-Europese allochtonen zijn respondenten met een niet-Europese nationaliteit, Belgen die buiten Europa geboren zijn en waarvan minstens één ouder niet in België geboren zijn, Belgen die in België geboren zijn en waarvan minstens één

ouder buiten Europa geboren is, Belgen waarvan aan elke kant minstens één grootouder buiten Europa geboren is.

Op basis van deze operationalisering bevat onze steekproef 7,6% Europese en 4,1% niet-Europese allochtonen. Door ook het geboorteland van de grootouders in de operationalisering te betrekken kunnen we zowel de eerste generatie alsook de tweede en de derde generatie allochtonen identificeren. In de praktijk is het verschil met een operationalisering op basis van enkel het geboorteland van de ouders heel klein: indien we enkel naar de ouders zouden kijken, zouden er 0,2% minder allochtonen.

Het onderscheid tussen hetero's en holebi's werd gemaakt op basis van de vraag naar het geslacht van de seksuele voorkeurspartners. Hetero's zijn mannen wiens voorkeur uitsluitend of vooral naar vrouwen uitgaat en vrouwen wiens seksuele voorkeur uitsluitend of vooral naar mannen uitgaat. Holebi's zijn mannen die uitsluitend en vooral op mannen vallen, vrouwen die uitsluitend en vooral op vrouwen vallen en mannen en vrouwen wiens seksuele voorkeur zowel naar mannen als naar vrouwen uitgaat. 3,4% van de respondenten kunnen we op deze manier als holebi beschouwen.

De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 48,7 jaar. De grootste groep respondenten, nl. 28% is tussen 45 en 54 jaar.

Tabel 8: Frequentieverdeling van de doelgroepvariabelen

Variabelen	Categorieën	Verdeling
Sekse	Mannen	50,7%
	Vrouwen	49,1%
	Missing (N)	6
Herkomst	Autochtonen	88,2%
	Europeanen en Belgen met Europese roots	7,6%
	Niet-Europeanen en Belgen met niet-Europese roots	4,1%
	Missing (N)	2
Leeftijd	25-34 jaar	16%
	35-44 jaar	20,7%
	45-54 jaar	28,0%
	55-64 jaar	24,3%
	65-70 jaar	11,0%
	Missing (N)	28
Seksuele voorkeur	Hetero	96,6%
	Holebi	3,4%
	Missing (N)	111

De vragenlijst bevat drie vragen die zowel op een objectieve als op een subjectieve manier peilen naar de sociale herkomst van de respondent: opleidingsniveau van de moeder, opleidingsniveau van de vader en inschatting van de financiële draagkracht van het gezin waarin de respondent opgroeide. Het opleidingsniveau van de ouders ligt veel lager dan dat van de respondenten zelf en weerspiegelt bovendien de latere

toetreding van vrouwen tot het hoger onderwijs waardoor de moeders lager opgeleid zijn dan de vaders: iets meer dan 60% van de vaders en 70% van de moeders heeft geen diploma van het hoger secundair onderwijs. Op de vraag naar de subjectieve inschatting van de materiële welvaart van het opgroeigezin antwoordt iets minder dan 40% van de respondenten dat het gezin waarin ze opgroeiden eerder moeilijk tot zeer moeilijk kon rondkomen.

Tabel 9: Frequentieverdeling van de sociale herkomstvariabelen

Variabelen	Categorieën	Verdeling
Opleidingsniveau moeder	Laag: Geen diploma	27,4%
	Lager onderwijs	23,4%
	Lager secundair	19,9%
	Midden: Hoger secundair	18,7%
	Hoog: Hoger onderwijs of universiteit	8,7%
	Ander	1,8%
	Missing (N)	102
Opleidingsniveau vader	Laag: Geen diploma	21,4%
	Lager onderwijs	21,1%
	Lager secundair	17,7%
	Midden: Hoger secundair	20,6%
	Hoog: Hoger onderwijs of universiteit	15,2%
	Ander	4,1%
	Missing (N)	110
Financiële draagkracht opgroeigezin	Het gezin waarin de respondent opgroeide kon ... rondkomen	
	- Zeer moeilijk / moeilijk	14,1%
	- Eerder moeilijk	25,1%
	- Eerder gemakkelijk	31,4%
	- Gemakkelijk / zeer gemakkelijk	27,5%
	- Missing (N)	20

2. De kansenpositie in verschillende levensdomeinen

In dit hoofdstuk bekijken we de objectieve positie in de volgende levensdomeinen: onderwijs, relaties, gezondheidszorg, materiële welvaart en vrije tijd. Voor elk levensdomein gebruiken we één of enkele indicatoren. Indicatoren voor de objectieve positie in de betrokken levensdomeinen werden ook reeds opgenomen in de eerste survey gelijke kansen uit 2005. De resultaten zijn gelijklopend. De voorbije vijf jaar is er op het vlak van de invloed van de achtergrondkenmerken op de positie in de samenleving niet veel veranderd.

2.1. De positie van de respondenten in verschillende levensdomeinen

De volgende tabel bevat voor elk levensdomein dat in de survey behandeld wordt één of meer indicatoren voor de objectieve positie in het desbetreffende levensdomein. Zoals reeds gezegd werd de steekproef gewogen naar opleidingsniveau. Hierdoor weerspiegelt de frequentieverdeling de populatieverdeling: bijna 30% heeft ten hoogste een diploma van het lager secundair onderwijs, 37% heeft ten hoogste een diploma van het hoger secundair onderwijs en 33% heeft een diploma van een hogeschool of universiteit.

De gezinssituatie werd samengesteld op basis van de vraag naar de personen met wie men samenwoont: ruim 11% van de respondenten woont alleen en iets meer dan 4% van de respondenten is een alleenstaande ouder, 38% woont in een klassiek koppelhuishouden met kinderen en eveneens 38% van de respondenten woont alleen samen met een partner. De resterende 7,4% heeft een andere gezinssituatie waarbij er bijvoorbeeld naast een partner en kinderen ook nog inwonende ouders zijn.

Wat de arbeidssituatie betreft, heeft de overgrote meerderheid (63,7%) van de respondenten een betaalde baan: 17,6% is met pensioen, vervroegd pensioen of brugpensioen; 5,6% is arbeidsongeschikt of langdurig ziek en net geen 4% van de respondenten is werkzoekend. De overige respondenten zijn huisman of huisvrouw (7,6%) of bevinden zich nog in een andere situatie zoals bijvoorbeeld student. In het hoofdstuk over betaalde arbeid zullen we deze gegevens nog verder verfijnen.

Om de gezondheid te bepalen vroegen we eerst of men al dan niet lijdt aan een langdurige ziekte, aandoening of handicap en vervolgens in welke mate dit een invloed heeft op de dagelijkse bezigheden. Het gaat hier met andere woorden om de subjectieve inschatting die de respondenten zelf maken van hun eigen gezondheidstoestand en van de beperkingen die daarmee samenhangen. Op basis van deze twee vragen construeerden we een variabele met drie categorieën: iets meer dan 78,3% van de respondenten heeft geen langdurige ziekte, aandoening of handicap; 11,6% heeft dit wel, maar ondervindt hier weinig of geen last van bij de dagelijkse bezigheden; de overige 10% van de respondenten heeft een langdurige ziekte, aandoening of handicap waar ze wel veel last van ondervinden bij de dagelijkse bezigheden.

Voor het domein materiële welvaart vroegen we zowel naar het inkomen en de inkomensbron als naar de woonsituatie. Wat dit laatste betreft zien we dat 74% van de

respondenten hetzij zelf eigenaar is of dat iemand anders in het gezin eigenaar is terwijl 16,6% van de respondenten een woning huurt, hetzij op de private woningmarkt (12,7%), hetzij op de sociale woningmarkt (3,9%). Gevraagd naar het netto-inkomen van de respondent en zijn of haar partner situeert de helft van de respondenten zich in de categorie 2000-2499 euro per maand. De meerderheid van de respondenten (68,7%) heeft een inkomen uit loon. 12,2% van de respondenten combineren een uitkering met loon (niet in de tabel). We maakten in de vragenlijst⁷ geen exhaustieve opsomming van wat men onder uitkeringen moest verstaan, maar gaven enkele voorbeelden: kinderbijslag, werkloosheidsvergoeding, pensioen ... Aangezien ook kinderbijslag hierbij is opgenomen vermoeden we dat vraag naar de inkomensbron slecht werd beantwoord: van de respondenten met thuiswonende kinderen geeft slechts 27% aan dat hun inkomen mede is samengesteld uit een uitkering.

Voor het domein vrije tijd vroegen we naar de uitgaansfrequentie. Hier hebben we enerzijds een kleine groep van 13,5% die hoogstens één keer per jaar sociale activiteiten buiten de privésfeer onderneemt. Anderzijds zien we dat één derde van de respondenten antwoordt dat ze meerdere keren per maand een optreden, sportwedstrijd, bioscoop, café of dergelijke bezoekt.

Tabel 10: Frequentieverdeling posities in de verschillende levensdomeinen

Levensdomein	Variabelen	Categorieën	Verdeling
Onderwijs	Opleidingsniveau	Laag	29,7%
		Midden	37,3%
		Hoog	33,0%
		Missing (N)	92
Relaties	Gezinssituatie	Alleenwonend	11,4%
		Alleenstaande ouder	4,3%
		Koppel zonder kinderen	38,5%
		Koppel met kinderen	38,4%
		Andere gezinssituatie	7,4%
		Missing (N)	0
Betaalde arbeid	Arbeidssituatie	Betaalde job	63,7%
		Pensioen, brugpensioen, vervroegd pensioen	17,6%
		Werkzoekend	3,9%
		Arbeidsongeschikt of langdurig ziek	5,6%
		Huisman of huisvrouw	7,6%
		Student/andere	1,6%
		Missing (N)	0

⁷ In de proefenquête namen we een klassieke formulering voor de inkomensvraag op: "Hoeveel bedraagt het totaal netto inkomen van uw huishouden per maand?" Met netto inkomen bedoelen we het inkomen zoals uw huishouden het ontvangt nadat de belastingen en de sociale bijdragen er al van afgehouden zijn. Kinderbijslag, inkomsten uit kapitaal en uit eigendom moet u ook meetellen. Als uw inkomen varieert van maand tot maand, gelieve dan een gemiddelde op te geven". Op advies van Toemeka hebben we de vraagformulering vereenvoudigd en de vraag naar de inkomensbron toegevoegd.

Levensdomein	Variabelen	Categorieën	Verdeling
Gezondheid	Gezondheidssituatie	Geen langdurige ziekte, aandoening of handicap	78,3%
		Een langdurige ziekte, aandoening of handicap waar men weinig of geen hinder van ondervindt bij de dagelijkse bezigheden	11,6%
		Een langdurige ziekte, aandoening of handicap waar men veel hinder van ondervindt bij de dagelijkse bezigheden	10,1%
		Missing (N)	22
Materiële welvaart	Inkomen	Minder dan 999 euro	4,4%
		1.000 - 1.499 euro	13,7%
		1.500 - 1.999 euro	14,7%
		2.000 - 2.499 euro	19,3%
		2.500 - 2.999 euro	14,4%
		3.000 - 3.499 euro	13,4%
		3.500 - 3.999 euro	8,5%
		4.000 - 4.499 euro	4,9%
		4.500 - 4.999 euro	2,9%
		5.000 of meer	3,8%
Missing (N)	245		
	Inkomensbron ⁸	Loon	68,7%
		Kapitaal	6,7%
		Eigendommen	4,3%
		Uitkeringen	38,0%
		Missing (N)	121
	Woonsituatie	Huurder	16,6%
		Eigenaar	74,0%
		Andere situatie ⁹	9,4%
		Missing (N)	27
Vrije tijd	Uitgaansfrequentie	Meerdere keren per maand	35,4%
		Eén keer per maand	17,1%
		Meerdere keren per jaar	34,1%
		Eén keer per jaar	6,4%
		Nooit	7,1%
Missing (N)	23		

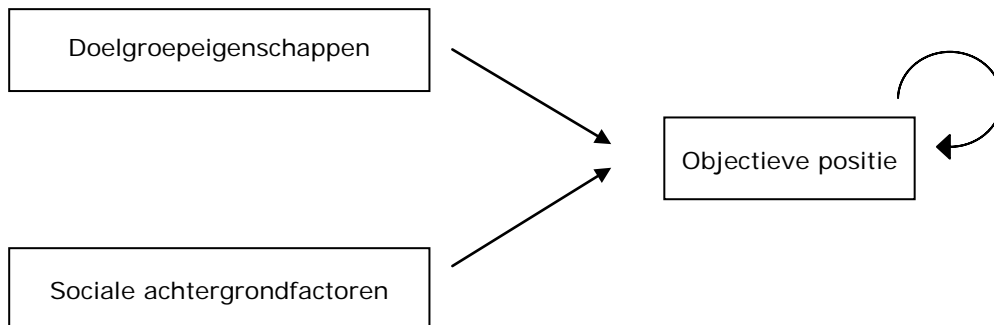
⁸ De respondenten kunnen meer dan één inkomensbron hebben. Het totaal bedraagt bijgevolg geen 100%

⁹ Dit groepeert de volgende antwoordcategorieën 'ik woon kosteloos bij iemand in', 'ik woon in een instelling' en 'andere'.

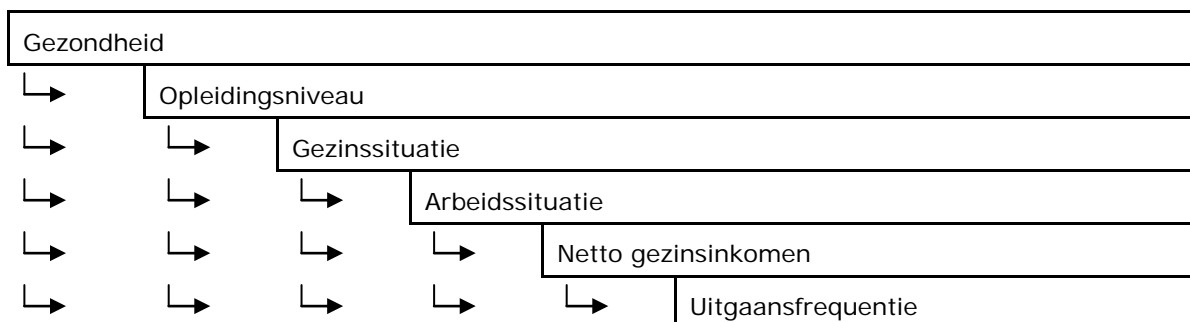
2.2. Beïnvloedende factoren

In de volgende paragrafen gaan we na of de positie in de verschillende levensdomeinen beïnvloed wordt door een aantal factoren, namelijk de doelgroepvariabelen (geslacht, herkomst, seksuele identiteit en leeftijd), de sociale herkomst en de positie in de andere levensdomeinen. Het voordeel van de survey gelijke kansen is net dat we de invloed van deze verschillende variabelen op de positie in een aantal levensdomeinen kunnen nagaan. Enige voorzichtigheid is evenwel geboden bij de interpretatie van de gegevens. We moeten immers rekening houden met het relatief lage aandeel allochtonen enerzijds en holebi's anderzijds in de steekproef.

We bouwen in dit hoofdstuk verder op het model gebruikt bij de analyse van de eerste survey gelijke kansen, zoals hieronder weergegeven (Lenaers, 2006). In vergelijking met de eerste survey gelijke kansen is het aantal levensdomeinen beperkter en ook de operationalisering van de verschillende levensdomeinen is lichtjes aangepast. De sociale achtergrondfactoren omvatten het opleidingsniveau van de vader en de moeder. De doelgroepeigenschappen zijn geslacht, herkomst en seksuele identiteit, aangevuld met leeftijd.

De posities in de levensdomeinen kunnen elkaar beïnvloeden, vandaar de pijl in de vorm van een cirkel. Deze beïnvloeding kan ook wederzijds zijn, maar om de analyses te vereenvoudigen, sluiten we deze mogelijkheid uit en gebruiken we het onderstaande vergroeiingsmodel ontwikkeld bij de eerste survey gelijke kansen. Het gaat hier om een theoretisch model. In de realiteit gaat het immers vaak om levensdomeinen die elkaar wederzijds beïnvloeden. Iemands gezondheid beïnvloedt bijvoorbeeld niet alleen de mogelijkheid om te kunnen studeren en op die manier een hoger opleidingsniveau te behalen. Omgekeerd zien we dat het opleidingsniveau in sterke mate een aantal gezondheidsvariabelen beïnvloedt, onder meer omdat een ongezonde levensstijl vaker voorkomt bij de bevolking die een lagere scholing hebben genoten (Demarest, 2010).

2.2.1. Bivariate analyse

2.2.1.1. *Gezondheid*

De gezondheidstoestand hangt sterk samen met enerzijds de leeftijd en anderzijds de sociale achtergrond van de respondenten. De respondenten die van zichzelf zeggen dat ze een langdurige ziekte, aandoening of handicap hebben waar ze veel hinder van ondervinden zijn gemiddeld ruim vijf jaar ouder dan de gezonde respondenten. De respondenten van wie de moeder geen diploma heeft van het secundair onderwijs rapporteren veel vaker een slechte gezondheid met veel hinder dan de respondenten wiens moeder midden of hogeschoold is.

We kunnen onze resultaten vergelijken met de gezondheidsenquête. Sinds 1997 organiseert het wetenschappelijk instituut voor de volksgezondheid met regelmatige tussenpozen een grootschalige gezondheidsenquête. Naast gedetailleerde gegevens over specifieke gezondheidsproblemen, bevat deze enquête eveneens een algemene vraag naar het voorkomen van langdurige ziekten of handicaps en hun invloed op het dagelijks functioneren vergelijkbaar met de vragen in de survey gelijke kansen. Onze resultaten zijn gelijklopend met deze van de gezondheidsenquête wat de sociale ongelijkheid in gezondheid betreft: bij de gezondheidsenquête is er een sterk verband tussen het opleidingsniveau van de respondenten zelf en de gezondheidssituatie; bij de survey gelijke kansen zien we sterke verschillen naargelang het opleidingsniveau van de ouders. Voor geslacht zien we wel een verschil met de gezondheidsenquête: volgens de survey gelijke kansen rapporteren vrouwen niet significant meer dat ze een ziekte of handicap hebben waar ze veel hinder van ondervinden in het dagelijks leven, terwijl de gezondheidsenquête wel verschillen tussen mannen en vrouwen laat zien. Volgens de gezondheidsenquête rapporteren vrouwen wel dat ze ernstige beperkingen ondervinden.

Er zijn geen significante verschillen tussen autochtonen en allochtonen. Holebi's rapporteren wel vaker dat ze een langdurige ziekte, aandoening of handicap hebben. Een mogelijke verklaring hiervoor vinden we in nationaal en internationaal onderzoek bij holebi's dat aantoont dat psychische aandoeningen zoals depressie vaker voorkomen bij holebi's dan bij hetero's (Vincke, 2006).

Tabel 11: Gezondheid

	geen ziekte of handicap	ziekte of handicap met weinig hinder	ziekte of handicap met veel hinder
Sekse			
mannen	78,0%	12,4%	9,6%
vrouwen	78,5%	10,8%	10,8%
Herkomst			
autochtoon	78,2%	11,6%	10,3%
Europese allochtoon	80,9%	9,6%	9,6%
niet-Europese allochtoon	77,0%	15,0%	8,0%
Leeftijd (gemiddelde)**	47,8	50,5	53,3
Seksuele voorkeur^o			
hetero	79,4%	11,0%	9,5%
holebi	68,8%	16,3%	15,0%
Opleidingsniveau moeder**			
laag	76,2%	11,8%	12,0%
midden	83,6%	12,1%	4,3%
hoog	85,4%	8,7%	5,8%

** : $p < 0,01$ * : $p < 0,05$ ° : $p < 0,1$ ¹⁰

2.2.1.2. Opleidingsniveau

De sociale ongelijkheid in het Vlaamse onderwijs is reeds veelvuldig aangetoond en aangeklaagd (Boeren, 2011). Ondanks de beoogde democratisering van het hoger onderwijs kunnen we ook op basis van de survey gelijke kansen een sterke samenhang vaststellen tussen het opleidingsniveau van de moeder en het opleidingsniveau van de respondenten: meer dan één derde van de respondenten wiens moeder geen diploma van het secundair onderwijs heeft zelf ook geen diploma van het secundair onderwijs; bij de respondenten wiens moeder een diploma van het hoger onderwijs heeft is dit slechts iets meer dan 5%. Omgekeerd heeft amper één vierde van de respondenten met een laag opgeleide moeder een diploma van het hoger onderwijs, terwijl meer dan drie vierde van de respondenten met een hoog opgeleide moeder er zelf ook in geslaagd is om een diploma van het hoger onderwijs te behalen.

De sociale ongelijkheid uit zich eveneens in de relatie tussen herkomst en onderwijsniveau waarbij vooral het verschil tussen autochtonen en niet-Europese allochtonen opvalt: het aandeel respondenten zonder enig diploma bedraagt bij de autochtonen iets minder dan 30%, terwijl dit aandeel bij de niet-Europese allochtonen stijgt tot 45%. Omgekeerd is het aandeel midden en hoog opgeleide autochtonen hoger dan het aandeel midden en hoog opgeleide niet-Europese allochtonen. Het verschil tussen autochtonen en Europese allochtonen is minder uitgesproken.

¹⁰ We hanteren doorheen het hele rapport drie significantieniveaus: ** : $p < 0,01$ * : $p < 0,05$ ° : $p < 0,1$. We zullen voornamelijk de resultaten op niveau 0,01 en 0,05 bespreken.

De laatste decennia stijgt het aantal jongeren dat een studie aan de hogeschool of universiteit aanvat zeer sterk. Bij de respondenten zien we daardoor dat de gemiddelde leeftijd van de hoog opgeleiden bijna tien jaar jonger is dan de gemiddelde leeftijd van de laag opgeleiden.

Het verschil tussen mannen en vrouwen is eerder klein waarbij de inhaalbeweging die vrouwen op het vlak van onderwijs gemaakt hebben zich weerspiegelt in de cijfers: het aandeel hoog opgeleiden bij de vrouwen is lichtjes hoger dan het aandeel hoog opgeleiden bij de mannen. Aangezien we gewogen hebben naar sekse en opleidingsniveau weerspiegelen deze cijfers het opleidingsniveau van mannen en vrouwen in de bevolking.

We zien ten slotte een sterk verband tussen de gezondheidssituatie en het opleidingsniveau: meer dan de helft van de respondenten met een langdurige ziekte, aandoening of handicap waar ze veel hinder van ondervinden behoort tot de groep van de laagopgeleiden, slechts 13% onder hen heeft een diploma hoger onderwijs. Het aandeel laag opgeleiden bij de gezonde respondenten is veel lager: één vierde onder hen heeft geen diploma, 37% is hoog opgeleid. Hier kunnen we verschillende verklaringen voor geven. Wanneer de gezondheidstoestand reeds tijdens de studieperiode slecht is, kan dit een rechtstreeks effect hebben op de mogelijkheden om te studeren. Het opleidingsniveau kan op haar beurt eveneens de gezondheidstoestand beïnvloeden. De Boer en Nicaise (2011) onderscheiden twee mechanismen die dit in de hand werken: laaggeschoolden werken enerzijds vaker in fysiek belastende jobs die de gezondheid onder druk zetten, anderzijds hebben laaggeschoolden een ongezonere levensstijl dan hooggeschoolden wat zich bijvoorbeeld uit in rookgedrag of zwaarlijvigheid.

Tabel 12: Opleidingsniveau

	laag	midden	hoog
Sekse[°]			
mannen	29,6%	39,2%	31,1%
vrouwen	29,9%	35,1%	35,1%
Herkomst**			
autochtoon	28,5%	38,2%	33,2%
Europese allochtoon	34,7%	31,2%	34,1%
niet-Europese allochtoon	45,4%	27,8%	26,8%
Leeftijd (gemiddelde)**	54,2	47,3	45,0
Seksuele voorkeur			
hetero	28,2%	37,9%	33,9%
holebi	29,5%	35,9%	34,6%
Opleidingsniveau moeder**			
laag	37,6%	38,9%	23,6%
midden	10,5%	38,9%	50,6%
hoog	5,8%	17,0%	77,2%
Gezondheidssituatie**			
geen ziekte of handicap	25,5%	37,4%	37,1%
ziekte of handicap met weinig hinder	36,1%	39,5%	24,4%
ziekte of handicap met veel hinder	51,9%	35,1%	13,0%

** : $p < 0,01$ * : $p < 0,05$ ° : $p < 0,1$

2.2.1.3. Gezinssamenstelling

Uit de analyse van de bevolkingsstatistieken weten we dat alleenstaande ouders in meerderheid alleenstaande moeders zijn (Valgaeren, 2008). Dat weerspiegelt zich in de verdeling van de gezinssamenstelling bij mannen en vrouwen: 6,6% van de vrouwelijke respondenten is alleenstaande moeder terwijl slechts 1,9% van de mannelijke respondenten alleenstaande vader is.

Wanneer we de relatie tussen herkomst en gezinssituatie bekijken valt het op dat het aandeel respondenten dat enkel samenwoont met een partner (koppel zonder kinderen) bij de autochtonen en de Europese allochtonen veel hoger is dan bij de niet-Europese allochtonen. Bijna de helft van de niet-Europese allochtonen woont samen met een partner én kinderen (koppel met kinderen), terwijl dat aandeel bij de autochtonen en de Europese allochtonen veel lager ligt. Daarnaast zien we dat ook het aandeel alleenstaande en het aandeel respondenten dat zich in de restcategorie bevindt hoger is bij de niet-Europese autochtonen. In de restcategorie bevinden zich vermoedelijk een groot aantal respondenten die met verschillende generaties onder één dak leven.

De verdeling over de verschillende gezinsvormen is anders voor holebi's dan voor hetero's doordat het aandeel holebi's dat alleen woont groter is en het aandeel holebi's dat met een partner en kinderen samenwoont lager is dan bij hetero's.

De gezinssamenstelling hangt samen met het opleidingsniveau van de moeder en het opleidingsniveau van de respondenten zelf. Het valt daarbij op dat de helft van de laagopgeleiden samenwoont met een partner zonder kinderen, terwijl dat aandeel bij de middenopgeleiden slechts 37,3% en de bij de hoogopgeleiden slechts 28,8% bedraagt. Het aandeel respondenten dat samenwoont met een partner en kinderen is dan weer veel lager bij de laag opgeleiden dan bij de midden en hoog opgeleiden.

De gezinssamenstelling verschilt verder naargelang de gezondheidssituatie. Het aandeel alleenstaanden is bijna dubbel zo groot bij de respondenten die veel hinder ondervinden van een langdurige ziekte of handicap dan bij de gezonde respondenten; het aandeel respondenten dat samenwoont met partner en kinderen bedraagt bij de gezonde respondenten bijna 42%, terwijl slechts 22,7% van de respondenten met een langdurige ziekte of handicap met veel hinder zich in dezelfde situatie bevindt.

Tabel 13: Gezinssamenstelling

	alleen-wonend	alleenstaande ouder	koppel zonder kinderen	koppel met kinderen	andere situatie
Sekse**					
mannen	12,8%	1,9%	39,3%	37,3%	8,8%
vrouwen	10,0%	6,6%	37,7%	39,8%	5,9%
Herkomst**					
autochtoon	10,9%	4,2%	39,2%	38,2%	7,4%
Europese allochtoon	13,3%	5,3%	41,5%	35,1%	4,8%
niet-Europese allochtoon	18,8%	3,0%	17,8%	49,5%	10,9%
Leeftijd (gemiddelde)**	50,1	46,6	54,8	44,3	39,1
Seksuele voorkeur**					
hetero	10,4%	4,3%	38,4%	40,0%	6,9%
holebi	23,8%	5,0%	41,3%	22,5%	7,5%
Opleidingsniveau moeder**					
laag	11,0%	4,2%	44,6%	35,4%	4,9%
midden	12,0%	3,8%	23,5%	48,0%	12,7%
hoog	9,2%	5,3%	25,7%	46,1%	13,6%
Gezondheidssituatie**					
geen ziekte of handicap	9,9%	4,2%	37,2%	41,8%	6,9%
ziekte of handicap met weinig hinder	14,1%	4,6%	41,3%	31,8%	8,1%
ziekte of handicap met veel hinder	18,2%	4,5%	45,3%	22,7%	9,3%
Opleidingsniveau**					
laag	13,4%	3,1%	51,6%	24,1%	7,8%
midden	10,4%	4,7%	37,3%	41,0%	6,6%
hoog	10,2%	4,5%	28,8%	48,7%	7,8%

** : p<0,01 * : p<0,05 ° : p<0,1

2.2.1.4. *Inkomen*

De survey bevat slechts een ruwe inkomensindicator op gezinsniveau. Voor meer gedetailleerde inkomensgegevens kunnen we een beroep doen op de EU-SILC enquête (EU-Survey on Income and Living Conditions), een jaarlijkse enquête over inkomen en levensomstandigheden uitgevoerd in alle landen van de Europese Unie. Onze resultaten zijn gelijklopend met een analyse op deze data van de determinanten van het armoederisico in Vlaanderen: volgens een analyse van de EU-SILC gegevens uit 2007 hebben laaggeschoolden, ouderen, alleenstaanden met en zonder kinderen, vrouwen en personen geboren buiten de EU een groter risico op een inkomen dat onder de

armoededrempel ligt (Cantillon, 2011). In de survey gelijke kansen vinden we deze groepen terug in de laagste inkomenscategoríeën. Het verschil tussen mannen en vrouwen is evenwel te klein om statistisch significant te zijn.

Bijkomend kunnen we vaststellen dat de gezondheidstoestand samenhangt met het gezinsinkomen: meer dan één derde van de respondenten die een ziekte of handicap rapporteren waar ze hinder van ondervinden, situeren zich in de laagste inkomenscategoríe. Ook bij de langdurig zieken die hier weinig hinder van ondervinden in hun dagelijks leve vinden we een grote groep terug in de laagste inkomenscategoríe. Respondenten met een betaalde baan, ten slotte, bevinden zich relatief vaker in de hoogste inkomenscategoríe dan de ander respondenten.

Tabel 14: Inkomen

	1	2	3	4	5	6
Sekse						
mannen	16,6	14,6	19,1	13,8	13,7	22,2
vrouwen	19,7	14,8	19,3	15,2	13,0	18,1
Herkomst**						
autochtoon	17,0%	14,3%	19,3%	14,6%	14,0%	20,8%
Europese allochtoon	22,5%	15,0%	17,9%	15,6%	8,1%	20,8%
niet-Europese allochtoon	34,5%	23,0%	21,8%	9,2%	9,2%	2,3%
Leeftijd (gemiddelde)**	51,0	53,2	49,3	47,0	44,5	45,4
Seksuele voorkeur						
hetero	17,1%	14,6%	19,4%	14,6%	13,7%	20,6%
holebi	26,3%	17,1%	18,4%	15,8%	7,9%	14,5%
Opleidingsniveau moeder**						
laag	19,6%	17,1%	21,9%	14,8%	11,1%	15,6%
midden	12,2%	9,7%	14,1%	15,3%	20,0%	28,7%
hoog	13,3%	5,1%	11,8%	11,8%	17,9%	40,0%
Gezondheidssituatie**						
geen ziekte of handicap	14,2%	14,4%	19,6%	14,9%	14,3%	22,6%
ziekte of handicap met weinig hinder	27,6%	10,6%	18,1%	13,8%	13,0%	16,9%
ziekte of handicap met veel hinder	37,9%	22,0%	17,3%	11,7%	6,1%	5,1%
Opleidingsniveau**						
laag	33,7%	21,9%	21,4%	11,9%	6,5%	4,7%
midden	16,0%	16,6%	22,8%	19,2%	12,3%	13,1%
hoog	6,7%	6,7%	14,3%	11,2%	20,1%	41,1%

	1	2	3	4	5	6
Gezinssamenstelling**						
alleenwonend	54,0%	20,9%	10,9%	7,5%	0,8%	5,9%
alleenstaande ouder	37,5%	23,9%	21,6%	5,7%	6,8%	4,5%
koppel zonder kinderen	13,9%	19,3%	21,9%	16,5%	12,9%	15,5%
koppel met kinderen	6,7%	7,5%	19,3%	15,9%	18,5%	32,3%
andere situatie	40,9%	16,1%	16,1%	10,1%	10,1%	6,7%
Arbeidsmarktpositie**						
betaalde job	10,7%	9,7%	19,1%	16,1%	16,9%	27,4%
pensioen	25,3%	24,2%	21,8%	12,6%	8,4%	7,6%
werkzoekend	45,3%	18,7%	20,0%	12,0%	2,7%	1,3%
arbeidsongeschikt/ziek	41,7%	22,2%	20,4%	11,1%	4,6%	0%
student/andere	42,4%	24,2%	12,1%	9,1%	0%	12,1%
huisman/huisvrouw	34,8%	16,1%	16,1%	6,8%	6,8%	6,8%

1 = minder dan 1500 euro, 2 = 1500-1999 euro, 3 = 2000-2499 euro, 4 = 2500-2999 euro, 5 = 3000-3499 euro, 6=3500 euro of meer

** : $p < 0,01$ * : $p < 0,05$ ° : $p < 0,1$

2.2.1.5. *Huiseigendom*

Naast het gezinsinkomen gebruiken we het woningbezit als een indicator van materiële welvaart: eigenaar zijn van een woning verlaagt immers het risico op armoede (Cantillon, 2011). Bovendien kampen huurders vaker dan eigenaars met problemen inzake de betaalbaarheid van hun woning (Winters, 2011). We kunnen daarbij opmerken dat een aantal sociale groepen die we in de vorige tabel al meer dan anderen in de laagste inkomensgroepen zagen, ook meer dan anderen kans hebben om een woning te huren. Wat herkomst betreft, huurt 46,1% van de niet-Europese allochtonen een woning, terwijl het aandeel huurders bij de Europese allochtonen slechts 23,8% en bij de autochtonen slechts 14,6% bedraagt.

Er zijn tevens grote verschillen naargelang de gezinssituatie. Ruim 47% van de alleenstaanden en 38% van de alleenstaande ouders is huurder; terwijl het aandeel huurders bij de koppels met en zonder kinderen veel lager is. Bij de arbeidsmarktpositie valt het grote aandeel huurders onder de werklozen op: bijna de helft van de werkzoekenden huurt een woning.

Verder kunnen we vaststellen dat holebi's in verhouding tot hetero's minder vaak eigenaar zijn; dat respondenten met een langdurige ziekte of handicap waar ze veel hinder van ondervinden minder vaak eigenaar zijn dan de andere respondenten en dat laag opgeleiden minder vaak eigenaar zijn dan midden en hoog opgeleiden. Het opleidingsniveau van de moeder speelt dan weer geen rol.

Tabel 15: Huiseigendom

	huurder	eigenaar	andere situatie
Sekse			
mannen	17,0%	72,7%	10,3%
vrouwen	16,3%	75,3%	8,4%
Herkomst**			
autochtoon	14,6%	76,2%	9,2%
Europese allochtoon,	23,8%	64,9%	11,4%
niet-Europese allochtoon	46,1%	45,1%	8,8%
Leeftijd (gemiddelde) *	45,5	49,4	48,0
Seksuele voorkeur°			
hetero	16,1%	74,9%	9,0%
holebi	26,3%	66,3%	7,5%
Opleidingsniveau moeder			
laag	14,6%	76,0%	9,4%
midden	18,0%	73,1%	8,9%
hoog	19,9%	72,8%	7,3%
Gezondheidssituatie**			
geen ziekte of handicap	15,7%	75,6%	8,7%
ziekte of handicap met weinig hinder	17,1%	74,5%	8,4%
ziekte of handicap met veel hinder	23,8%	61,9%	14,3%
Opleidingsniveau**			
laag	21,3%	64,9%	13,8%
midden	14,6%	77,4%	8,0%
hoog	13,5%	79,6%	6,9%
Gezinssamenstelling**			
alleenwonend	47,3%	42,2%	10,5%
alleenstaande ouder	38,1%	58,1%	3,8%
koppel zonder kinderen	12,7%	79,2%	8,1%
koppel met kinderen	10,3%	83,8%	5,8%
andere situatie	10,8%	52,8%	36,4%
Arbeidsmarktpositie**			
betaalde job	15,7%	76,3%	8,0%
pensioen	11,8%	78,9%	9,2%
werkzoekend	48,4%	43,2%	8,4%
arbeidsongeschikt/ziek	22,2%	57,8%	20,0%
student/andere	27,5%	47,5%	25,0%
huisman/huisvrouw	12,2%	77,2%	10,6%

** : p<0,01 * : p<0,05 ° : p<0,1

2.2.1.6. *Vrije tijd*

Vrije tijd is vandaag een belangrijk goed geworden. Die vrije tijd kan men zowel in de privésfeer als in het openbaar invullen. We bekijken in de survey gelijke kansen de ongelijkheid op het vlak van participatie aan vrijetijdsactiviteiten buitenshuis door te vragen naar de frequentie van deze activiteiten. We maken evenwel geen onderscheid tussen verschillende soorten activiteiten. Gedetailleerde informatie over specifieke vormen van vrijetijdsbesteding op het vlak van sport, cultuur en verenigingsleven is terug te vinden in de participatiesurvey 2009 van het Steunpunt cultuur, jeugd en sport (Lievens, 2011).

In de onderstaande tabel valt meteen het verschil op tussen mannen en vrouwen: bijna 40% van de mannen neemt meerdere keren per maand deel aan vrijetijdsactiviteiten buitenshuis. Bij de vrouwen ligt dit heel wat lager, namelijk op 30,8%. Ook leeftijd heeft een invloed: de gemiddelde leeftijd stijgt naarmate de frequentie aan vrijetijdsbeoefening daalt. De respondenten die meerdere keren per maand deelnemen aan activiteiten buitenshuis zijn gemiddeld 47 jaar oud, zij die nooit participeren zijn gemiddeld 55 jaar oud.

Net zoals bij de andere levensdomeinen heeft het opleidingsniveau van de respondenten en van hun moeder een belangrijke invloed: laag opgeleiden participeren minder aan het sociale leven dan hoog opgeleiden. Verder kunnen we vaststellen dat bijna 20% van de langdurig zieken en personen met een handicap nooit participeert wat het risico op sociaal isolement vergroot.

Wat seksuele voorkeur betreft zien we dat bij holebi's zowel de groep die meerdere keren per maand sociaal actief is, als de groep die nooit sociaal actief is in de vrije tijd groter is dan bij hetero's. Hetzelfde geldt voor alleenstaanden: enerzijds neemt bijna 40% van de alleenstaanden meerdere keren per maand deel aan activiteiten buitenshuis, anderzijds is het aandeel alleenstaanden dat nooit participeert met 13,4% eerder hoog.

Ook de arbeidsmarktpositie en het woningbezit hangen samen met de uitgaansfrequentie. Bij de werkzoekenden en arbeidsongeschikten is het aandeel respondenten dat nooit participeert aan activiteiten buitenshuis veel groter dan bij de respondenten met een betaalde baan: slechts 3,3% van de werkenden participeert nooit. Huurders, ten slotte, bevinden zich relatief meer in de groep die nooit participeert dan eigenaars.

Tabel 16: Frequentie activiteiten buitenshuis

	meerdere keren per maand	één keer per maand	enkele keren per jaar	één keer per jaar	nooit
Sekse**					
mannen	39,9%	17,3%	31,8%	4,5%	6,6%
vrouwen	30,8%	16,8%	36,5%	8,3%	7,6%
Herkomst°					
autochtoon	35,9%	17,0%	34,3%	6,2%	6,6%
Europese allochtoon	32,1%	18,2%	34,8%	6,4%	8,6%
niet-Europese allochtoon	31,7%	16,8%	27,7%	8,9%	14,9%
Leeftijd (gemiddelde)**	46,9	47,4	49,6	50,5	55,1
Seksuele voorkeur°					
hetero	35,9%	16,9%	34,8%	6,3%	6,0%
holebi	40,5%	17,7%	29,1%	1,3%	11,4%
Opleidingsniveau moeder**					
laag	32,6%	15,9%	36,4%	7,2%	7,9%
midden	43,5%	20,5%	27,8%	4,6%	3,6%
hoog	45,0%	19,5%	28,0%	3,0%	4,5%
Gezondheidssituatie**					
geen ziekte of handicap	37,1%	17,9%	34,2%	5,7%	5,1%
ziekte/handicap, weinig hinder	35,1%	17,2%	33,3%	5,0%	9,3%
ziekte/handicap, veel hinder	21,3%	10,7%	34,8%	13,9%	19,3%
Opleidingsniveau**					
laag	28,4%	12,8%	35,6%	8,0%	15,1%
midden	35,1%	17,0%	35,7%	6,7%	5,5%
hoog	42,9%	20,4%	30,7%	4,0%	1,9%
Gezinssamenstelling**					
alleenwonend	39,5%	14,1%	26,8%	6,2%	13,4%
alleenstaande ouder	29,5%	21,0%	36,2%	9,5%	3,8%
koppel zonder kinderen	34,8%	15,8%	33,7%	7,0%	8,7%
koppel met kinderen	33,4%	18,5%	37,8%	6,0%	4,4%
andere situatie	46,1%	18,5%	27,0%	3,4%	5,1%

	meerdere keren per maand	één keer per maand	enkele keren per jaar	één keer per jaar	nooit
Arbeidsmarktpositie**					
betaalde job	39,2%	19,1%	32,9%	5,4%	3,3%
pensioen	31,5%	14,7%	35,2%	6,8%	11,9%
werkzoekend	29,2%	11,5%	33,3%	8,3%	17,7%
arbeidsongeschikt/ziek	14,1%	11,1%	43,7%	13,3%	17,8%
student/andere	51,3%	17,9%	12,8%	10,3%	7,7%
huisman/huisvrouw	27,6%	13,0%	38,9%	6,5%	14,1%
Huiseigendom**					
huurder	35,8%	16,5%	27,5%	7,0%	13,3%
eigenaar	36,5%	16,7%	35,7%	6,3%	4,8%
andere situatie	27,9%	22,6%	32,7%	5,8%	11,1%

** : p<0,01 * : p<0,05 ° : p<0,1

2.2.2. Multivariate analyse

Bij de voorgaande tabellen bekeken we per variabele apart op welke manier hij samenhangt met de positie in een bepaald levensdomein. De volgende tabel bevat de resultaten van enkele logistische regressieanalyses waarbij we meerdere determinanten of voorspellende variabelen gelijktijdig in de analyse kunnen inbrengen om zo na te gaan welke variabelen de grootste invloed hebben op de positie in een bepaald levensdomein¹¹. We berekenen de kans dat de respondent een bepaalde positie bekleedt in vergelijking tot de andere posities en gaan na welke kenmerken hier een invloed op uitoefenen. In vergelijking met de bivariate analyse krijgen we op basis van de multivariate analyse informatie over de unieke bijdrage van elke voorspellende variabele.

De tabel bevat enkel de kansverhoudingen of odds ratio's (Exp B). Odds ratio's kleiner dan 1 betekenen dat de kans om een bepaalde arbeidsmarktpositie te bekleden kleiner is voor respondenten die dit kenmerk bezitten dan voor respondenten die dit kenmerk niet bezitten. Om deze odds ratio's gemakkelijker te kunnen vergelijken met de odds ratio's groter dan 1 hebben we ze geïnverteerd: $(1/\exp(B))^{-1}$. Het lijkt er anders immers op dat de negatieve effecten kleiner zijn dan de positieve effecten (Sieben, 2001). Om de proportie verklaarde variantie te kennen maken we gebruik van de Naegelkerke R². Het gaat hier om een pseudo R² maat omdat je bij een dichotome variabele eigenlijk niet kan spreken van variantie (Sieben, 2001).

Over het algemeen kunnen we vaststellen dat het effect van het opleidingsniveau van de moeder grotendeels wegvalt, wanneer gelijktijdig ook het eigen opleidingsniveau van de respondenten meegenomen wordt in de analyse. Oorzaak hiervan is de sterke correlatie tussen deze beide variabelen.

¹¹ Niet alle mogelijke analyses zijn in de tabel opgenomen. In theorie kan voor elke categorie van de afhankelijke variabele een dergelijke logistische regressie vergelijking opgenomen worden. Dit zou echter weinig bijkomende informatie opleveren.

Voor het levensdomein gezondheid kunnen we opmaken dat elk jaar dat men ouder worden, de kans stijgt dat men kampt met een langdurige ziekte, aandoening of handicap waar men hinder van ondervindt. Opvallend is dat holebi's twee keer meer kans hebben dan hetero's om tot de groep met de slechtste gezondheid te behoren. Sociale herkomst, gemeten aan de hand van het opleidingsniveau van de moeder, speelt eveneens een grote rol: de kans dat midden en hoog opgeleiden een langdurige ziekte of handicap met hinder in het dagelijks leven hebben is significant lager dan de kans dat laag opgeleiden tot deze groep behoren.

Het opleidingsniveau van de respondenten wordt in zeer sterke mate beïnvloed door het opleidingsniveau van hun moeder: iemand met een hoog opgeleide moeder heeft bijna 7 keer minder kans op een laag opleidingsniveau dan iemand met een laag opgeleide moeder. Omgeleerd heeft een respondent met een hoog opgeleide moeder acht keer meer kans om zelf hoog opgeleid te zijn dan iemand met een laag opgeleide moeder. Ook herkomst beïnvloedt in sterke mate de kans op een laag opleidingsniveau: niet-Europese allochtonen hebben drie keer meer kans op een laag opleidingsniveau dan autochtonen en Europese allochtonen hebben bijna twee keer zoveel kans op een laag opleidingsniveau dan autochtonen. De invloed van leeftijd weerspiegelt de stijging van het algemene opleidingsniveau van de bevolking: de kans op een hoog opleidingsniveau daalt met de leeftijd en de kans op een laag opleidingsniveau stijgt met de leeftijd. Wat de invloed van het levensdomein gezondheid betreft zien we dat langdurig zieken die daar veel hinder dan ondervinden meer kans hebben op een laag opleidingsniveau en minder kans hebben op een hoog opleidingsniveau.

Voor het levensdomein relaties is in de tabel een analyse opgenomen van de determinanten van drie gezinsvormen: alleenstaande ouder, koppel zonder kinderen en koppel met kinderen. Daarbij gaan we telkens na wat de kans is dat iemand met bepaalde kenmerken tot één bepaalde gezinsvorm behoort en niet tot één van de andere mogelijke gezinsvormen. Zoals te verwachten heeft geslacht een grote invloed op het alleenstaande ouderschap: vrouwen hebben vier keer meer kans om als alleenstaande moeder te leven dan mannen. De andere onafhankelijke variabelen spelen amper een rol. We zien enkel dat respondenten met een midden opleidingsniveau significant meer kans hebben om alleenstaande ouder te zijn dan respondenten met een laag opleidingsniveau. Leeftijd heeft een invloed op het leven in koppel met of zonder kinderen. De richting van het effect is echter anders naargelang er al dan niet kinderen aanwezig zijn in het koppel: hoe ouder men wordt, hoe groter de kans dat men in een koppel zonder kinderen leeft; terwijl de kans om in een koppel met kinderen te wonen daalt met de leeftijd. Seksuele identiteit heeft een invloed op de gezinsvorm van de respondenten aangezien holebi's significant minder kans hebben om in een koppel met kinderen te leven dan hetero's. De gezondheidssituatie heeft een gelijkaardig effect: respondenten met een langdurige ziekte of handicap waar ze hinder van ondervinden in het dagelijks leven hebben minder kans om in een koppel met kinderen te leven dan de andere respondenten. Het opleidingsniveau van de respondenten zelf heeft een effect op het leven in koppel, met of zonder kinderen. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe kleiner de kans om tot een koppel zonder kinderen te behoren en hoe groter de kans om tot een koppel met kinderen te behoren.

Bij huiseigendom hebben we in de tabel de analyse opgenomen met als afhankelijke variabele het al dan niet huurder zijn. Herkomst speelt hierbij een belangrijke rol: Europese allochtonen hebben 1,7 keer zoveel kans om een huis te huren dan

autochtonen; Niet-Europese allochtonen hebben zelfs drie keer zoveel kans om een huis te huren dan autochtonen. De kans op een huurhuis daalt met de leeftijd. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe lager de kans dat de respondent huurder is; het verschil tussen midden en hoog opgeleiden is echter klein. Het opleidingsniveau van de moeder heeft hier een effect bovenop het eigen opleidingsniveau van de respondenten en dit effect gaat in de omgekeerde richting: respondenten van wie de moeder hoog opgeleid is, hebben meer kans om een woning te huren dan respondenten van wie de moeder laag opgeleid is. De gezinssituatie heeft ten slotte een groot effect op het al dan niet huurder zijn: alle gezinssituaties hebben een kleinere kans om een huis te huren dan alleenstaanden. Het verschil tussen alleenstaande en alleenstaande ouders is het kleinst, maar de kans dat alleenstaande ouders een woning huren is significant kleiner dan de kans dat alleenstaanden een woning huren.

Het laatste levensdomein is vrije tijd. In de tabel zijn de regressie-analyses voor de twee uiterste antwoordcategorieën opgenomen. We bekijken namelijk welke variabelen beïnvloeden of iemand vaak uitgaat en welke variabelen beïnvloeden of iemand nooit uitgaat. Geslacht heeft een effect: vrouwen hebben minder kans om frequent hun vrije tijd buitenshuis door te brengen. Ze hebben echter niet meer kans dan mannen om nooit weg te gaan. Niet-Europese allochtonen hebben bijna drie keer meer kans dan autochtonen om nooit uit te gaan. De kans dat men vaak uit gaat daalt met de leeftijd, de kans dat men nooit uit gaat stijgt naarmate men ouder wordt. De gezondheidssituatie heeft een invloed op het nooit uitgaan. Respondenten met een langdurige ziekte of handicap waar ze hinder van ondervinden, hebben 2,7 keer meer kans om nooit uit te gaan dan gezonde respondenten. Eigenaars en hoog opgeleiden hebben veel minder kans dan respectievelijk huurders en laag opgeleiden om nooit activiteiten buitenshuis te ondernemen. Huisvrouwen en huismannen hebben op hun beurt meer kans om nooit uit te gaan tijdens hun vrije tijd. Koppels met kinderen hebben minder kans dan alleenstaande om heel frequent uit te gaan.

De verklaringskracht van de modellen varieert sterk naargelang het levensdomein en zelfs binnen het levensdomein naargelang de positie die we bestuderen. Zo zal het moeilijk zijn om op basis van de opgenomen variabelen te voorspellen of iemand een handicap heeft waar hij of zij relatief veel hinder van ondervindt, of iemand een alleenstaande ouder is en of iemand heel vaak uitgaat. De modellen laten beter toe om te voorspellen of iemand hoog of laag opgeleid is, of hij of zij nooit uitgaat, een huurder is of samenwoont met een partner zonder kinderen. Ook bij deze afhankelijke variabelen blijft de Nagelkerke R^2 eerder klein. Gezien het relatief laag aantal onafhankelijke variabelen kunnen we voor het opleidingsniveau toch stellen dat het geheel van de doelgroepvariabelen en sociale achtergrondvariabelen in belangrijke mate hun stempel drukken op de sociale positie in het levensdomein onderwijs.

Tabel 17: Logistische regressies objectieve kansenpositie

	gezondheid	opleidingsniveau	gezinssituatie	huis-eigendom	uitgaansfrequentie
	handicap/ ziekte met hinder	laag opgeleid hoog opgeleid	alleenstaande ouder koppel zonder kinderen koppel met kinderen	huurder	vaak uitgaan nooit uitgaan
Geslacht (ref = man)	1,109	1,114 1,180	4,390** 1,064 ⁻¹ 1,040	1,077	1,522 ^{-1**} 1,044 ⁻¹
Herkomst (ref = autochtonen)					
Europese roots	1,062 ⁻¹	1,969** 1,391 ⁻¹	1,248 1,122 1,186 ⁻¹	1,679*	1,149 ⁻¹ 1,050 ⁻¹
Niet-Europese roots	1,418	3,239** 1,311 ⁻¹	1,761 1,745 ⁻¹ 1,001 ⁻¹	3,289**	1,344 ⁻¹ 2,821**
Seksuele identiteit (ref = hetero)					
Holebi	2,047*	1,227 ¹ 1,211	1,384 1,155 2,451 ^{-1**}	1,433	1,239 1,174
Leeftijd	1,035**	1,054** 1,016 ^{-1**}	1,012 1,076** 1,046 ^{-1**}	1,049 ^{-1**}	1,019 ^{-1**} 1,042*
Opleidingsniveau moeder (ref = laag)					
Midden	2,141 ^{-1**}	3,906 ^{-1**} 2,550**	1,898* 1,205 1,166 ⁻¹	1,224	1,238° 1,425 ⁻¹
Hoog	1,681 ^{-1*}	6,993 ^{-1**} 8,739**	1,010 1,006 1,104 ⁻¹	1,627*	1,212 1,744
Gezondheid (ref = gezond)					
Langdurig ziek, weinig hinder		1,227 1,672 ^{-1**}	1,605 1,050 ⁻¹ 1,215 ⁻¹	1,143 ⁻¹	1,003 1,757*
Langdurig ziek, met hinder		2,215** 3,165 ^{-1**}	1,528 1,126 ⁻¹ 1,546 ^{-1*}	1,544°	1,285 ⁻¹ 2,693**
Opleidingsniveau (ref = laag)					
Midden			1,537 1,318 ^{-1*} 1,580**	2,212 ^{-1**}	1,084 1,466 ^{-1*}
Hoog			1,424 1,684 ^{-1**} 1,876**	2,725 ^{-1**}	1,345* 3,876 ^{-1**}

3. Houding ten opzichte van gelijke kansen

3.1. Gelijkekansenschaal

Eerder definieerden we gelijke kansen in navolging van Mason (2006) als het hebben van gelijke toegang tot de "goede dingen in het leven" en tot de middelen die nodig zijn om die goede dingen te bereiken. Dit concept vertrekt vanuit het idee van gelijke startkansen. Een andere invulling van gelijke kansen gaat uit van gelijke uitkomsten. De rol van de overheid is in beide gevallen anders. Bij gelijke startkansen zorgt de overheid er voor dat iedereen met gelijke wapens het speelveld kan betreden. Een belangrijke aanvulling daarbij is het begrip "re-equalizing": gelijke startkansen is geen statisch begrip, maar moet doorheen de levensloop telkens opnieuw gegarandeerd worden. Bij gelijke uitkomsten zorgt de overheid niet voor de gelijke toegang tot de "goede dingen in het leven", maar ze zorgt er voor dat de "goede dingen in het leven" gelijk verdeeld worden.

Aan de hand van stellingen kan nagegaan worden of en in welke mate de respondent voor- of tegenstander is van gelijke startkansen en de bevordering hiervan (bv. door de overheid) enerzijds en gelijke uitkomsten anderzijds. In tegenstelling tot wat geldt voor de rest van de vragenlijst, focussen deze stellingen niet op concrete levensdomeinen, maar peilen ze naar de houding ten opzichte van gelijke kansen in het algemeen. De vragenlijst bevat dertien stellingen, deels overgenomen van bestaande schalen.

Stellingen:

- Onze samenleving moet al het nodige doen om ervoor te zorgen dat iedereen een gelijke kans krijgt om te slagen in het leven (stelling 1).
- Het is nodig om benadeelde groepen extra steun te geven zodat ze een gelijke kans krijgen om te slagen in het leven (stelling 2).
- In een samenleving waarin de mensen gelijke kansen krijgen om te slagen in het leven, zullen ook minder problemen zijn (stelling 3).
- Het is normaal dat sommige mensen minder kansen krijgen om te slagen in hun leven dan anderen (stelling 4).
- Het heeft geen zin om na te streven dat iedereen gelijke kansen krijgt om te slagen in het leven (stelling 5).
- Ik vind het een goed idee om wettelijk vast te leggen dat iedereen gelijke kansen moet krijgen om te slagen in het leven (stelling 6).
- Mensen zijn zo verschillend van elkaar dat het geen zin heeft om na te streven dat iedereen hetzelfde bereikt (stelling 7).
- Het is normaal dat sommige mensen meer bereiken in hun leven (stelling 8).
- De eerlijkste manier om rijkdom en inkomens te verdelen is iedereen een gelijk deel te geven (stelling 9).

- De overheid zou ervoor moeten zorgen dat iedereen eenzelfde minimum levensstandaard heeft (stelling 10).
- Onze samenleving moet zich inspannen om iedereen te doen bereiken wat men wil bereiken (stelling 11).
- Iedereen die wil werken, zou een job moeten kunnen krijgen (stelling 12).
- Het is je eigen verantwoordelijkheid om iets van je leven te maken (stelling 13).

De respondenten die het eerder of helemaal eens zijn met stelling 1 t.e.m. 4 en het eerder of helemaal oneens zijn met stelling 5 en 6 worden verondersteld pro gelijke kansen te zijn, terwijl de respondenten die het eerder of helemaal oneens zijn met stelling 1 t.e.m. 4 en het eerder of helemaal eens zijn met stelling 5 en 6 geacht worden het gelijkekansenidee niet te ondersteunen. Stelling 1, 3 en 6 werden – mits aanpassingen - overgenomen van Feldman (1988), die een gevalideerde schaal van 5 items uitwerkte om 'steun voor gelijke kansen' te meten. Hoewel deze schaal betrouwbaar blijkt te zijn, nemen we deze toch niet integraal over. Ze omvat immers (ondermeer) items die meten 'hoe het (niet) zou moeten zijn' én items die meten 'hoe het (niet) is', 2 aspecten die we in ons eigen onderzoek gescheiden willen houden.

Via stelling 7 tot en met 13 kan nagegaan worden of en in welke mate de respondent belang hecht aan een gelijke uitkomst. Uit de literatuur blijkt dat de garantie op een gelijke uitkomst minder ondersteund wordt in vergelijking met de garantie op gelijke kansen. Met deze stellingen willen we nagaan of de Vlaming pro of contra het idee van gelijke uitkomst is. De respondenten die het eerder of helemaal eens zijn met stelling 9 t.e.m. 13 en het eerder of helemaal oneens zijn met stelling 7 en 8 worden verondersteld pro gelijke uitkomst te zijn, terwijl de respondenten die het eerder of helemaal oneens zijn met stelling 9 t.e.m. 13 en het eerder of helemaal eens zijn met stelling 7 en 8 geacht worden het idee van gelijke uitkomst niet te ondersteunen. Stelling 7 werd overgenomen van Feldman (1988); stelling 9 en 10 werden overgenomen van Marshall et al. (1999).

Om te beoordelen of we op basis van de verschillende stellingen twee variabelen kunnen construeren die ten eerste de steun voor gelijke kansen en ten tweede de steun voor gelijke uitkomsten uitdrukken hebben we een correlatiematrix opgesteld met de dertien items.

Tabel 18: Correlatiematrix stellingen gelijke kansen en gelijke uitkomsten

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	1	,618**	,510**	-,348**	-,441**	,511**	-,231**	-,080**	,230**	,296**	,312**	,263**	-,003
2		1	,553**	-,295**	-,437**	,566**	-,235**	-,127**	,275**	,334**	,270**	,227**	-,065**
3			1	-,258**	-,376**	,480**	-,241**	-,110**	,295**	,289**	,270**	,230**	-,001
4				1	,509**	-,270**	,308**	,221**	-,125**	-,139**	-,138**	-,136**	,100**
5					1	-,340**	,361**	,183**	-,126**	-,176**	-,127**	-,151**	,077**
6						1	-,287**	-,140**	,328**	,343**	,283**	,205**	-,063**
7							1	,468**	-,261**	-,181**	-,180**	-,038	,173**
8								1	-,246**	-,097**	-,082**	,068**	,264**
9									1	,451**	,310**	,183**	-,112**
10										1	,280**	,220**	-,040
11											1	,385**	,034
12												1	,182**
13													1

Uit de tabel kunnen we afleiden dat stelling 1 tot en met 6 – die in theorie steun voor het gelijke kansenprincipe uitdrukken - sterk onderling met elkaar correleren. Stellingen 7 tot en met 13 correleren echter minder sterk onderling met elkaar. De stellingen werden vervolgens gebruikt in een factoranalyse (Principal Component Analysis met Promax rotation) om de latente dimensies te achterhalen. Op basis van de theorie verwachten we daarbij twee dimensies te onderkennen waarbij stelling 1 tot en met 6 de dimensie “gelijke kansen” vormen en stelling 7 tot en met 13 de dimensie “gelijke uitkomsten”. De analyse van de correlatiematrix doet vermoeden dat dit althans voor dimensie 1 een plausibele veronderstelling is, terwijl het patroon voor stellingen 7 tot en met 13 veel minder duidelijk is. De factor-analyse suggereert een oplossing met drie factoren:

- Factor 1: stelling 1 tot en met 6. Deze factor drukt in overeenstemming met de theorie uit in welke mate de respondenten het gelijke kansenprincipe steunen.
- Factor 2: stelling 7, 8 en 13. Deze stellingen leggen de nadruk op de eigen verantwoordelijkheid en op verschillen tussen mensen.
- Factor 3: stelling 9 tot en met 11. Deze factor geeft weer in welke mate de respondenten het principe van gelijke uitkomsten genegen zijn.

De berekening van de Cronbach's Alpha¹² laat echter zien dat enkel factor 1 een goede interne consistentie heeft die toelaat om van een betrouwbare schaal te spreken. Factoren 2 en 3 zijn niet betrouwbaar en we zullen ze dan ook verder niet gebruiken.

$$^{12} \alpha = \frac{\tau * n}{1 + \tau(n - 1)}$$

Tabel 19: Cronbach's_Alpha voor de drie schalen

	Factor 1	Factor 2	Factor 3
τ (gemiddelde correlatiecoëfficiënt)	0,434	0,302	0,305
N (aantal indicatoren)	6	3	4
α	0,82	0,56	0,64

Alvorens een additieve schaal te creëren werden voor factor 1 de antwoorden op stellingen 4 en 5 omgedraaid zodat voor elke stelling geldt dat een hoge score wijst op veel steun voor het gelijke kansenprincipe terwijl een lage score wijst op weinig steun voor het gelijke kansenprincipe. De minimumscore is op die manier 6 en de maximumscore 30. Bij respondenten die één of meerdere items niet beantwoordden, werd de gemiddelde score op de andere items toegekend. Vervolgens hebben we de schaal gehercodeerd naar een variabele met waarden tussen 0 en 1.

3.2. Resultaten

Zoals verwacht blijkt dat in Vlaanderen de principiële steun voor gelijke kansen vrij groot is: de overgrote meerderheid van de respondenten scoort eerder hoog op de schaal die we gebruikten¹³.

Tabel 20: Frequentieverdeling op de variabele "steun voor het principe van gelijke kansen"

	percentage
geen steun	1,4
weinig steun	6,7
matige steun	19,4
veel steun	46,7
heel veel steun	25,7

De gemiddelde steun voor het principe van gelijke kansen varieert volgens een aantal kenmerken van de respondenten. Vrouwen scoren ten eerste significant hoger dan mannen. Niet-europese allochtonen verlenen meer steun aan het principe van gelijke kansen dan respondenten met een Europese of geen migratieachtergrond. De score wordt groter naargelang de respondenten ouder worden. Bij opleidingsniveau zien we dat respondenten met een diploma van het secundair onderwijs lager scoren dan lager- of hoger opgeleiden. Alleenstaanden verlenen meer steun aan het principe van gelijke kansen dan de respondenten met een ander gezinssituatie. Wat de gezondheidssituatie betreft zien we dat langdurig zieken en respondenten met een handicap die daar last van ondervinden in hun dagelijks leven hoog scoren. Wat de arbeidssituatie betreft, valt het op dat de respondenten die niet beroepsactief zijn hoger scoren dan de werkende respondenten. Bij de werkende respondenten ten slotte verlenen de kaderleden de

¹³ Deze classificatie komt overeen met de volgende score op de variabele: geen steun (0-0,21), weinig steun (0,22-0,42), matige steun (0,43-0,63), veel steun (0,64-0,87) en heel veel steun (0,88-1). De maximumscore is 1 en de minimumscore bedraagt 0.

meeste en de vrije beroepen/zelfstandigen het minste steun aan het principe van gelijke kansen.

Tabel 21: Gemiddelde score op de variabele "steun voor het principe van gelijke kansen"

Kenmerk	Categorieën	Gemiddelde score (0-1)
Totale groep		
Geslacht**	mannen	,69
	vrouwen	,72
Herkomst**	autochtonen	,70
	Europese allochtonen	,72
	niet-Europese allochtonen	,77
Seksuele identiteit°	hetero's	,71
	holebi's	,73
Leeftijd**	25-34 jaar	,67
	35-44 jaar	,68
	45-54 jaar	,72
	55-64 jaar	,73
	65-70 jaar	,73
Opleidingsniveau**	laag	,72
	midden	,69
	hoog	,71
Gezinssituatie*	alleenstaand	,73
	alleenstaande ouder	,71
	koppel zonder kinderen	,71
	koppel met kinderen	,70
	andere gezinssituatie	,68
Woonsituatie*	huurder	,73
	eigenaar	,70
	andere situatie	,70
Gezondheid**	gezond	,70
	langdurig ziek, weinig hinder	,68
	langdurig ziek, met hinder	,75
Opleidingsniveau vader*	laag	,71
	midden	,69
	hoog	,69
Huidige arbeidsmarktpositie**	betaalde job	,69
	(vervroegd) pensioen, brugpensioen	,73
	werkzoekend	,72
	langdurig ziek of arbeidsongeschikt	,76
	student	,75
huisman/huisvrouw	,71	
Functie* (enkel voor de werkenden)	arbeiders	,68
	bedienden	,70
	kaderleden	,72
	vrije beroepen, zelfstandigen	,67
	anderen	,72
Leidinggevende functie (enkel voor de werkenden)	neen	,70
	ja	,69

** : $p < 0,01$ * : $p < 0,05$ ° : $p < 0,1$

In de voorgaande tabel wordt de relatie van elk kenmerk van de respondent met de score op de gelijke kansen schaal apart geanalyseerd. We kunnen eveneens met behulp van een regressieanalyse nagaan welke invloed deze variabelen uitoefenen wanneer we ze tegelijkertijd in de analyse inbrengen. De referentiecategorie van elke variabelen is tussen haakjes weergegeven.

Door te controleren voor de andere achtergrondvariabelen verdwijnt het effect van de gezinssituatie, de gezondheidstoestand, de arbeidsmarktpositie en het opleidingsniveau van de vader van de respondenten. De andere variabelen blijven een significant effect uitoefenen op de mate van steun voor het algemene principe van gelijke kansen. Vrouwen scoren hoger dan mannen; niet-Europese maar ook Europese allochtonen scoren hoger dan allochtonen. De score op de gelijke kansenschaal stijgt met de leeftijd. Leeftijd heeft van alle beïnvloedende variabelen het grootste effect. Het is onduidelijk of het hier om een leeftijdseffect, dan wel een cohorte-effect gaat. Bij een leeftijdseffect krijgt men een positievere houding ten opzichte van het principe van gelijke kansen wanneer men ouder wordt. Bij een cohorte-effect krijgen we een andere houding ten aanzien van gelijke kansen in elke generatie omwille van de andere materiële en immateriële omstandigheden waarin ze zijn opgegroeid. Dat zou kunnen betekenen dat de jongere generaties uit de steekproef omwille van de tijdsgeest – gekenmerkt door een sterke individualisering - waarin ze zijn opgegroeid minder gunstig staan ten opzichte van gelijke kansen als principe. Maar ook de economische omstandigheden kunnen een rol spelen. De oudste generaties zijn opgegroeid in een periode die gekenmerkt werd door sterke economische groei, terwijl de jongste generaties uit de steekproef hun loopbaan beginnen in een periode met grote economische moeilijkheden.

Tabel 22: Determinanten van de score op de variabele "steun voor het principe van gelijke kansen" (regressie-analyse)

	B	Beta
Constant	,555	
Geslacht (ref = man) vrouw	,030	,080**
Herkomst (ref = autochtonen) Europese roots niet-Europese roots	,030 ,091	,042* ,095**
Seksuele identiteit (ref = hetero) holebi	,025	,025
Leeftijd	,002	,132**
Opleidingsniveau (ref = laag) midden hoog	-,022 ,015	-,059* ,038
Gezinssituatie (ref = koppel zonder kinderen) alleenstaand alleenstaande ouder koppel met kinderen andere gezinssituatie	,009 ,009 ,008 ,002	,015 ,010 ,021 ,003
Woonsituatie (ref = huurder) eigenaar andere situatie	-,023 -,041	-,053° -,063*
Gezondheid (ref = gezond) langdurig ziek, weinig hinder langdurig ziek, met hinder	-,014 ,025	-,023 ,039
Arbeidssituatie (ref = werkend) (vervroegd) pensioen werkzoekend arbeidsongeschikt of ziek student of andere situatie huisvrouw/man	,004 ,007 ,027 ,034 -,033	,007 ,007 ,031 ,023 -,048°
Opleidingsniveau vader (ref = laag) midden hoog	-,003 -,017	-,008 -,035
R²		,048

** : p<0,01 * : p<0,05 ° : p<0,1

4. Focus op de objectieve en subjectieve arbeidsmarktpositie

De survey gelijke kansen is heel breed van opzet en bestrijkt een breed scala aan levensdomeinen. Die verschillende levensdomeinen worden op een identieke manier benaderd in de survey. Het thema arbeid vormt daarop een uitzondering en komt uitgebreider aan bod. We kozen voor het uitdiepen van dit thema omwille van de centrale rol die arbeid speelt in de hedendaagse samenleving. Wie werkt hoort erbij en loopt minder risico op armoede. Het verhogen van de deelname aan betaalde arbeid, de zogenaamde werkzaamheidsgraad, is mede onder impuls van de Europese Commissie een belangrijke doelstelling van het Vlaamse beleid. Vanuit gelijkekansenperspectief is het daarbij belangrijk dat meritocratische principes de arbeidsmarkt reguleren. Dit veronderstelt dat kenmerken die er niet toe doen, geen rol spelen bij de instroom en doorstroom op de arbeidsmarkt. Wanneer kenmerken zoals geslacht, etnische herkomst of seksuele identiteit een belangrijke invloed hebben, dan is dit een indicatie van het bestaan van ongelijke kansen.

Arbeid komt uitgebreider aan bod in de survey. In de eerste plaats meten we de objectieve arbeidsmarktpositie niet zoals bij de andere levensdomeinen aan de hand van slechts één indicator, maar wel aan de hand van verschillende kenmerken. Ten tweede, besteden we aandacht aan de inschatting van de eigen kansen: in welke mate vindt men zelf dat men kansen heeft gemist en welke oorzaken identificeert men daarvan?

4.1. De objectieve arbeidsmarktsituatie

Onder de objectieve arbeidsmarktsituatie verstaan we de positie op de arbeidsmarkt, het soort functie, het functieniveau, de arbeidsuren en de continuïteit in de arbeidsloopbaan.

4.1.1. Positie op de arbeidsmarkt

Wat de arbeidssituatie betreft, heeft de overgrote meerderheid (63,7%) van de respondenten een betaalde baan. Verder is 17,6% met pensioen, vervroegd pensioen of brugpensioen; 5,6% is arbeidsongeschikt of langdurig ziek en net geen 4% van de respondenten is werkzoekend. De overige respondenten zijn huisman of huisvrouw (7,6%) of bevinden zich nog in een andere situatie zoals bijvoorbeeld student. De steekproef bevat zowel respondenten boven als onder de officiële pensioenleeftijd van 65 jaar. Bekijken we enkel de respondenten op beroepsactieve leeftijd (tot en met 64 jaar) dan stijgt het aandeel respondenten met een betaalde job en daalt het aandeel respondenten dat op brugpensioen of (vervroegd) pensioen is, al blijft dat overeenkomstig de situatie op de Vlaamse arbeidsmarkt, vrij hoog. De arbeidsmarktpositie van de respondenten is vergelijkbaar met de situatie op de Vlaamse arbeidsmarkt: volgens de Vlaamse arbeidsrekening van 2008 (Steunpunt WSE) is in Vlaanderen 73,5% van 25-64 jarigen actief op de arbeidsmarkt, 4,0% is werkzoekend en 22,5% is niet beroepsactief.

Tabel 23: Verdeling van de respondenten volgens arbeidsmarktpositie

	alle leeftijden		25-64 jaar	
	N	aandeel	N	aandeel
Betaalde job	1567	63,7%	1547	71,5%
Pensioen, bruggpensioen, vervroegd pensioen	433	17,6%	196	9,0%
Werkzoekend	96	3,9%	92	4,3%
Arbeidsongeschikt of langdurig ziek	138	5,6%	134	6,2%
Huisman of huisvrouw	186	7,6%	158	7,3%
Andere	39	1,6%	36	1,7%
Totaal	2458	100%	2162	100%

Tabel 24 bevat een bivariate analyse van de arbeidsmarktpositie van de respondenten volgens een aantal doelgroepenkenmerken, de sociale achtergrond en hun positie in enkele andere levensdomeinen. De verdeling over de verschillende arbeidsmarktposities is anders voor mannen dan voor vrouwen: vrouwen hebben minder een betaalde job en zijn minder (vervroegd) gepensioneerd. Het zal niemand verbazen dat hun aandeel bij de respondenten die geen band hebben met de arbeidsmarkt hoger is: bijna 15% van de vrouwelijke respondenten is huisvrouw; bij de mannen is dat hooguit 1%. Wat de herkomst betreft zien we een verschil tussen de niet-Europese allochtonen en de andere respondenten waarbij de precare positie van deze eerste groep op de arbeidsmarkt geïllustreerd wordt: bijna 30% van de respondenten met een niet-Europese achtergrond is werkloos, arbeidsonbekwaam of langdurig ziek. De gemiddelde leeftijd van de respondenten die hetzij ziek of arbeidsonbekwaam hetzij huisvrouw zijn is hoger dan de gemiddelde leeftijd van de werkende en werkzoekenden. Het opleidingsniveau van de respondenten hangt sterk samen met hun arbeidsmarktpositie: hoe lager de scholing, hoe hoger het aandeel (vervroegd) gepensioneerden, werklozen, langdurig zieken en huisvrouwen; hoe hoger de scholing, des te hoger het aandeel werkenden. Het opleidingsniveau van de ouders, zowel van de moeder als van de vader, is op dezelfde manier gelieerd met de arbeidsmarktpositie als het opleidingsniveau van de respondenten zelf. Wat de gezinssituatie betreft zien we in de eerste plaats een invloed van leeftijd. Respondenten uit een koppel zonder kinderen zijn meer gepensioneerd, maar zij zijn ook gemiddeld ouder. Wanneer we respondenten met partner en kinderen vergelijken met alleenstaande ouders valt ten tweede op dat deze laatste meer arbeidsongeschikt en werkloos zijn en minder een betaalde baan hebben. De laatste variabele opgenomen in de tabel is de woonsituatie. Daarbij maken we een onderscheid tussen huurders en eigenaars waarbij we er van uitgaan dat eigenaars financieel of economisch een sterkere positie bezetten in onze samenleving. Dat weerspiegelt zich in een meer precare situatie op de arbeidsmarkt: het aandeel werkzoekenden en langdurig zieken is hoger bij de huurders dan bij de eigenaars.

Tabel 24: Bivariate analyse arbeidsmarktpositie

	Betaalde job	Pensioen	Werkzoekend	Arbeidsongeschikt of ziek	Huisman of huisvrouw
Sekse**					
mannen	67,9%	22,2%	3,7%	5,2%	1,1%
vrouwen	61,7%	13,4%	4,1%	6,3%	14,6%
Herkomst**					
autochtoon	65,2%	18,8%	3,0%	5,8%	7,2%
Europese allochtoon,	63,4%	15,1%	7,0%	2,7%	11,8%
niet-Europese allochtoon	58,3%	3,1%	19,8%	9,4%	9,4%
Leeftijd (gemiddelde)**	43,6	64,2	44,1	52,2	56,7
Seksuele voorkeur					
hetero	66,4%	17,2%	3,5%	5,2%	7,8%
holebi	63,8%	13,8%	6,3%	5,0%	11,3%
Opleidingsniveau**					
laag	42,2%	27,6%	6,2%	10,5%	13,4%
midden	67,9%	15,6%	3,6%	5,5%	7,4%
hoog	82,4%	10,9%	2,5%	1,4%	2,9%
Opleidingsniveau moeder**					
laag	58,0%	22,8%	3,9%	6,3%	9,1%
midden	82,1%	6,2%	3,9%	3,9%	3,9%
hoog	89,9%	3,0%	2,5%	1,5%	3,0%
Opleidingsniveau vader**					
laag	56,4%	23,1%	3,9%	6,8%	9,8%
midden	78,9%	8,8%	3,4%	3,2%	5,7%
hoog	84,9%	7,2%	3,5%	2,0%	2,3%
Gezinssituatie**					
alleenwonend	55,9%	23,2%	9,9%	9,2%	1,8%
alleenstaande ouder	75,0%	6,7%	4,8%	11,5%	1,9%
koppel zonder kinderen	44,4%	33,9%	3,6%	6,2%	6,2%
koppel met kinderen	85,0%	3,6%	2,0%	2,9%	2,9%
Woonsituatie**					
huurder	62,3%	12,7%	11,7%	7,6%	5,6%
eigenaar	66,8%	18,7%	2,3%	4,4%	7,8%

** : p<0,01 * : p<0,05 ° : p<0,1

Bij de voorgaande tabel bekeken we in een bivariate analyse variabele per variabele op welke manier hij samenhangt met de positie op de arbeidsmarkt. Om meerdere determinanten gelijktijdig in de analyse te kunnen betrekken voerden we enkele logistische regressieanalyses uit. Op basis van deze analyse kunnen we na gaan welke variabelen de grootste invloed hebben op de arbeidsmarktpositie. We berekenen de kans dat de respondent een bepaalde positie bekleedt op de arbeidsmarkt in vergelijking tot de andere posities en gaan na welke kenmerken hier een invloed op uitoefenen. De tabel bevat zowel de geschatte effecten op de logits (B) als de kansverhoudingen of odds ratio's (Exp B). Een positieve B betekent een positief effect, een negatieve B een negatief effect; hoe groter de B, hoe groter het effect. Net zoals in de eerder besproken logistische regressieanalyse hebben we de odds ratio's kleiner dan 1 geïnverteerd om ze beter te kunnen interpreteren: $(1/\exp(B)) - 1$.

Op basis van de relatief hoge waarden van pseudo R^2 kunnen we concluderen dat de arbeidsmarktpositie sterk beïnvloed wordt door de objectieve variabelen die opgenomen zijn in het model. De enige uitzondering hierop zijn de werkzoekenden ($R^2 = ,149$) waarbij de opgenomen variabelen een minder goede voorspelling toelaten van het al dan niet werkzoekend zijn.

Geslacht beïnvloedt de kans op het innemen van een bepaalde arbeidsmarktpositie: vrouwen hebben 2,4 keer minder kans dan mannen om werkend of gepensioneerd te zijn. Ze hebben dan weer 23 keer meer kans om huisvrouw te zijn dan mannen. Zoals we immers weten zijn huismannen een echte uitzondering. Seksuele identiteit heeft geen invloed op de arbeidsmarktpositie. Leeftijd dan weer wel: hoe ouder, hoe minder kans op een betaalde baan en hoe meer kans op pensioen of huisvrouw zijn.

Herkomst heeft eveneens een invloed op de arbeidsmarktpositie van de respondenten. Allochtonen met Europese roots hebben 2,8 keer meer kans om werkzoekend te zijn dan autochtonen, bij allochtonen afkomstig van buiten Europa is de kans om werkzoekend te zijn meer dan drie keer zo groot als bij autochtonen. De kans dat niet-Europese allochtonen een betaalde job hebben is meer dan zeven keer kleiner dan de kans dat autochtonen een betaalde job hebben.

Respondenten met een hoog opleidingsniveau hebben meer kans om te werken en minder kans om huisvrouw te zijn dan respondenten met een laag opleidingsniveau. Op de andere arbeidsmarktpositie heeft opleidingsniveau geen significant effect. Het opleidingsniveau van de vader heeft geen bijkomende invloed op de arbeidsmarktpositie.

Bij de gezinssituatie zijn de respondenten zonder partner en zonder kinderen de referentiecategorie. Respondenten uit een koppel met kinderen hebben significant minder kans om werkloos of arbeidsongeschikt te zijn dan alleenstaande respondenten. Respondenten met een partner (al dan niet met kinderen) hebben een veel grotere kans om huisvrouw te zijn dan alleenstaande respondenten.

Huiseigendom hangt samen met al dan niet werkzoekend zijn: respondenten die eigenaar of mede-eigenaar zijn van hun woning hebben minder kans om werkzoekend te zijn dan respondenten die hun woning huren.

De gezondheidssituatie is één van de sterkste predictoren van de arbeidsmarktpositie. Respondenten die kampen met een handicap of chronische ziekte waar ze hinder van ondervinden in het dagelijks leven hebben logischerwijze een grotere kans om

arbeidsongeschikt te zijn dan respondenten die gezond zijn. Ze hebben echter ook een grotere kans om werkzoekend te zijn. Bovendien hebben ook respondenten die zeggen dat ze weinig hinder ondervinden van hun ziekte of handicap een significant lagere kans om te werken dan gezonde respondenten.

Tabel 25: Objectieve determinanten van de arbeidsmarktpositie van de respondenten op beroepsactieve leeftijd (25-64 jaar) (logistische regressie)

	werkend		(vervroegd) pensioen of brugpensioen		werkzoekend		arbeidsongeschikt of ziek		huisman of huisvrouw	
	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)
Geslacht (ref = man)										
Vrouw	-899	2,457 ^{1**}	-888	2,433 ^{1**}	286	1,331	,085	1,089	3,143	23,172 ^{**}
Herkomst (ref = autochtonen)										
Europese roots	-508	1,661 ^{1*}	,344	1,411	1,018	2,768 ^{**}	-1,946	6,993 ^{1**}	,805	2,237 [*]
Niet-Europese roots	-2,004	7,407 ^{1**}	1,399	4,050 ^o	1,215	3,370 ^{**}	,641	1,899	1,171	3,226 [*]
Seksuele identiteit (ref = hetero)										
Holebi	,128	1,136	,105	1,111	-,391	1,479 ¹	-,839	2,315 ¹	,646	1,908
Leeftijd										
	-,116	1,112 ^{1**}	,366	1,443 ^{**}	-,019	1,019 ¹	,028	1,028	,110	1,117 ^{**}
Opleidingsniveau (ref = laag)										
Midden	,106	1,112	,538	1,713 [*]	-,214	1,238 ¹	-,102	1,107 ¹	-,453	1,572 ^{1o}
Hoog	,971	2,639 ^{**}	-,025	1,026 ¹	-,635	1,887 ¹	-,703	2,020 ¹	-,1428	4,167 ^{1**}
Gezinsituatie (ref = alleenstaand)										
Alleenstaande ouder	,405	1,499	,687	1,989	-,672	1,957 ¹	,781	2,185	,145	1,156
Koppel zonder kinderen	-,313	1,368 ¹	-,267	1,305 ¹	-,194	1,215 ¹	-,326	1,385 ¹	2,018	7,521 ^{**}
Koppel met kinderen	,534	1,706 [*]	-,663	1,942 ¹	-,1335	3,802 ^{1**}	-,888	2,433 ^{1o}	2,330	10,280 ^{**}
Andere gezinsituatie	-,541	1,718 ¹	,142	1,153	-,198	1,220 ¹	-,692	1,996 ¹	1,280	3,597
Inkomen: huiseigendom (ref = huurder)										
Eigenaar	,353	1,423 ^o	,638	1,893 ^o	-,994	2,703 ^{1**}	,079	1,082	-,265	1,304 ¹
Andere situatie	,033	1,033	-,314	1,370 ¹	-,134	3,106 ^{1*}	,734	2,083	,119	1,127
Gezondheid (ref = gezond)										
Langdurig ziek, weinig hinder	-,684	1,984 ^{1**}	,260	1,297	,150	1,162	2,252	9,508 ^{**}	,332	1,394
Langdurig ziek, met hinder	-2,160	8,695 ^{1**}	-,675	1,964 ^{1o}	,947	2,578 ^{**}	4,618	101,275 ^{**}	-,462	1,587 ¹
Opleidingsniveau vader (ref = laag)										
Midden	-,162	1,175 ¹	-,058	1,059 ¹	,189	1,208	,171	1,186	,166	1,180
hoog	-,120	1,127 ¹	-,059	1,062 ¹	,242	1,274	-,855	2,353 ¹	-,978	2,660 ^{1o}
Pseudo R²		,459		,542		,149		,523		,404

** : p<0,01 * : p<0,05 o : p<0,1

4.1.2. Functiecategorie

De grootste groep werkenden is actief als bediende: één derde van de respondenten omschrijft zichzelf als gewoon bediende, 11% als hoger bediende en net geen 9% als kaderlid. Vrije beroepen en (kleine) zelfstandigen vormen een kleine 10% van de werkende respondenten. Iets minder dan 20% werkt als geschoolde arbeider en een kleine 10% werkt als ongeschoolde arbeider. Bij de niet-werkenden ligt het aandeel ongeschoolde arbeiders veel hoger, wat meteen wijst op de preciaire arbeidsmarktpositie van deze groep.

Tabel 26: Verdeling van de respondenten volgens functiecategorie

	werkenden	laatste job niet-werkenden (uitgezonderd gepensioneerden)
Niet geschoolde arbeider	8,6%	28,3%
Geschoolde arbeider	18,8%	21,0%
Bediende	34,5%	30,1%
Hoger bediende	11,0%	2,9%
Kaderlid	8,9%	2,2%
Vrij beroep	2,1%	1,6%
Kleine zelfstandige	4,0%	3,9%
Zelfstandig ondernemer	3,2%	1,6%
Andere	8,8%	8,4%
Totaal	100% N= 1567	100% N=359

Tabel 27 zoemt in op de werkenden. Hieruit blijkt dat mannen en vrouwen anders verdeeld zijn over de verschillende functiecategorieën. We vinden vrouwen meer terug bij de bedienden en minder bij de arbeiders, kaderleden en zelfstandigen en vrije beroepen. Mannen zijn meer gelijkmatig verdeeld over de verschillende categorieën. Wanneer we naar herkomst kijken zien we een groot verschil tussen autochtonen en allochtonen met Europese roots enerzijds en allochtonen met niet-Europese roots anderzijds: bijna de helft van deze laatste groep zijn arbeiders, hun aandeel bij de kaderleden is veel lager en de databank bevat geen enkel zelfstandige of respondent met een vrij beroep bij de allochtonen van niet-Europese herkomst. De gemiddelde leeftijd van de kaderleden is hoger dan van de bedienden. Het opleidingsniveau van de respondenten hangt sterk samen met de functiecategorie. Er is met name een groot verschil tussen laag- en hoogopgeleiden. De meerderheid van de laagopgeleiden werkt als arbeider, bij de hoogopgeleiden gaat dit slechts om een enkeling. Van de hoogopgeleiden noemt 18% zich kaderlid, bij de laag- en middenopgeleiden is dat slechts een marginale groep. Het opleidingsniveau van de ouders vertoont dezelfde relatie met de functiecategorie, al is de relatie minder uitgesproken. Wanneer we naar de gezinssituatie kijken valt het op dat alleenstaande ouders relatief gezien meer als bediende werken en minder als zelfstandige of in een vrij beroep dat de respondenten

met een andere gezinssituatie. Wat de woonsituatie betreft, is het aandeel arbeiders hoger bij de huurders dan bij de eigenaars. Het aandeel kaderleden en vrije beroepen/zelfstandigen is dan weer hoger bij de eigenaars dan bij de huurders.

Tabel 27: Bivariate analyse functiecategorie (enkel werkenden)

	arbeiders	bedienden	kaderleden	vrije beroepen, zelfstandigen, ondernemers	andere
Sekse**					
mannen	32,7%	34,9%	12,5%	11,0%	8,8%
vrouwen	21,3%	57,8%	4,7%	7,5%	8,8%
Herkomst**					
autochtoon	29,9%	46,3%	9,0%	9,5%	8,3%
Europese allochtoon	24,8%	41,0%	9,4%	12,8%	12,0%
niet-Europese allochtoon	46,4%	35,7%	3,6%	0%	14,3%
Leeftijd (gemiddelde)**	44,5	42,3	45,5	44,8	44,8
Seksuele voorkeur					
hetero	27,2%	46,1%	9,0%	9,4%	8,3%
holebi	25,0%	51,9%	7,7%	5,8%	9,6%
Opleidingsniveau**					
laag	57,5%	21,9%	1,7%	7,2%	11,6%
midden	37,8%	44,6%	2,7%	8,5%	6,5%
hoog	3,6%	57,5%	18,1%	11,2%	9,6%
Opleidingsniveau moeder**					
laag	33,3%	42,7%	7,1%	7,4%	9,4%
midden	16,2%	51,1%	10,9%	14,2%	7,5%
hoog	9,0%	56,7%	14,6%	12,4%	7,3%
Opleidingsniveau vader**					
laag	35,5%	41,3%	7,5%	6,6%	9,1%
midden	19,5%	53,1%	7,5%	12,3%	7,7%
hoog	8,5%	52,6%	16,0%	14,3%	8,5%
Gezinssituatie*					
alleenwonend	29,4%	46,4%	7,2%	8,5%	8,5%
alleenstaande ouder	26,6%	58,2%	6,3%	2,5%	6,3%
koppel zonder kinderen	30,8%	42,3%	7,2%	10,8%	8,9%
koppel met kinderen	24,9%	45,4%	11,2%	10,1%	8,5%
Woonsituatie**					
huurder	36,9%	45,9%	5,7%	4,1%	7,4%
eigenaar	24,6%	46,6%	10,0%	10,1%	8,7%

** : $p < 0,01$ * : $p < 0,05$ ° : $p < 0,1$

We voerden tevens een multivariate analyse uit aan de hand van een logistische regressievergelijking per functiecategorie. Uit de waarden van de pseudo R^2 blijkt dat de opgenomen objectieve variabelen toelaten om op een vrij goede manier te voorspellen of iemand al dan niet arbeider of al dan niet kaderlid is. Het model kan minder goed voorspellen of iemand al dan niet bediende of al dan niet zelfstandige is.

Geslacht heeft een significant effect op elk van de vier functiecategorieën: vrouwen hebben minder kans om arbeider en meer kans om bediende te zijn. Vrouwen hebben zelfs vier keer minder kans dan mannen om kaderlid te zijn. Vrouwen hebben ook minder kans om als zelfstandige te werken of een vrij beroep uit te oefenen, maar dit verband is slechts significant op niveau 0,1. Niet-Europese allochtonen hebben meer kans om als arbeider te werken. Seksuele identiteit en gezinssituatie hebben op geen enkele functiecategorie een invloed.

Het opleidingsniveau heeft een sterk effect. Hoogopgeleiden hebben 33 keer minder kans dan laagopgeleiden om als arbeider te werken; terwijl ze vier keer meer kans maken om als bediende te werken en twaalf keer meer om als kaderlid te werken. Het opleidingsniveau heeft echter geen invloed op het uitoefenen van een vrij beroep of zelfstandige activiteit. Bovenop de invloed van het eigen opleidingsniveau speelt ook het opleidingsniveau van de vader een rol, met name op de kans om als arbeider te werken: hoe hoger het opleidingsniveau van de vader, hoe lager de kans dat men als arbeider werkt.

Wie eigenaar is van zijn of haar woning maakt meer kans om als zelfstandige te werken. En ten slotte: wie een handicap of langdurige ziekte heeft waar men weinig hinder van ondervindt in het dagelijks leven maakt meer kans om als arbeider te werken? Of misschien is de relatie omgekeerd en lopen arbeiders meer risico op gezondheidsklachten dan bedienden, kaderleden en zelfstandigen.

Tabel 28: Objectieve determinanten van de functiecategorie van de werkenden (logistische regressie)

	arbeider		bediende		kaderlid		vrij beroep, zelfstandige	
	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)
Geslacht (ref = man)								
vrouw	-,583	1,792 ^{-1**}	,826	2,285 ^{**}	-1,373	3,953 ^{-1***}	-,340	1,404 ^{-1o}
Herkomst (ref = autochtonen)								
Europese roots	-,299	1,350 ⁻¹	-,152	1,164 ⁻¹	,053	1,054	,381	1,464
niet-Europese roots	,798	2,220 [*]	-,522	1,686 ⁻¹	-,735	2,088 ⁻¹	-18,420	,000
Seksuele identiteit (ref = hetero)								
holebi	,241	1,272	,067	1,070	-,292	1,340 ⁻¹	-,418	1,520 ⁻¹
Leeftijd	-,013	1,013 ⁻¹	-,016	1,016 ^{-1*}	,030	1,031 [*]	,016	1,016
Opleidingsniveau (ref = laag)								
midden	-,887	2,427 ^{-1**}	,982	2,669 ^{**}	,393	1,481	,241	1,272
hoog	-3,502	33,333 ^{-1***}	1,458	4,299 ^{**}	2,530	12,555 ^{**}	,250	1,284
Gezinsituatie (ref = alleenstaand)								
alleenstaande ouder	-,204	1,227 ⁻¹	,265	1,303	,034	1,035	-,884	2,421 ⁻¹
koppel zonder kinderen	,205	1,227	-,152	1,164 ⁻¹	-,098	1,103 ⁻¹	,017	1,017
koppel met kinderen	,225	1,252	-,280	1,323 ⁻¹	,354	1,430	-,145	1,156 ⁻¹
andere gezinsituatie	,363	1,438	,040	1,041	-,469	1,597 ⁻¹	-,708	2,033 ⁻¹
Inkomen: huiseigendom (ref = huurder)								
eigenaar	-,563	1,757 ^{-1**}	-,009	1,009 ⁻¹	,276	1,318	1,010	2,746 [*]
andere situatie	-,303	1,353 ⁻¹	-,332	1,393 ⁻¹	-,547	1,727 ⁻¹	1,432	4,185 ^{**}
Gezondheid (ref = gezond)								
langdurig ziek, weinig hinder	,623	1,865 ^{**}	-,175	1,192 ⁻¹	-,319	1,375 ⁻¹	-,685	1,984 ^{-1o}
langdurig ziek, met hinder	,167	1,181	,055	1,057	-18,383	,000	,500	1,649
Opleidingsniveau vader (ref = laag)								
midden	-,489	1,631 ^{-1**}	,155	1,168	-,258	1,294 ⁻¹	,712	2,039
hoog	-,945	2,571 ^{-1**}	-,074	1,078 ⁻¹	,257	1,293	,913	2,492
Pseudo R²		,388		,160		,263		,083

** : p<0,01 * : p<0,05 ° : p<0,1

4.1.3. Leidinggeven

Het al dan niet uitoefenen van een kaderfunctie vormt een eerste indicatie van de verticale segregatie op de arbeidsmarkt. Een tweede – eveneens ruwe - indicator is het antwoord op de vraag of men al dan niet leiding geeft aan andere personen. Het gaat hier om een eenvoudige ja/nee vraag waardoor we een ongedifferentieerd beeld krijgen van de verticale segregatie. We stelden deze vraag aan de werkenden over hun huidige job en aan de werkzoekenden over hun laatste job die minstens zes maanden duurde. Eén derde van de werkenden geeft leiding aan anderen; bij de werkzoekenden gaf slechts één op vijf in hun laatste job voor ze werkloos werden leiding aan anderen.

Tabel 29: Verdeling van de respondenten volgens al dan niet leiding geven over anderen

	werkenden	laatste job werkzoekenden
leiding over anderen	32,0%	19,2%
geen leiding over anderen	68,0%	80,8%
totaal	N=1534	N=359

De volgende tabel bevat enkel gegevens over de werkenden. Hieruit blijkt dat iets meer dan 40% van de mannen leiding geeft; bij de vrouwen is dit slechts de helft. Verder zien we dat het aandeel leidinggevendenden lager is dan gemiddeld bij de volgende categorieën respondenten: de niet-Europese allochtonen, alleenstaande ouders en laag opgeleiden. Respondenten van wie de vader hoog opgeleid is, zijn oververtegenwoordigd bij de leidinggevendenden.

Tabel 30: Bivariate analyse leidinggeven

	ja	nee
Sekse**		
mannen	41,2%	58,8%
vrouwen	21,5%	78,5%
Herkomst		
allochtoon	32,3%	67,7%
Europese autochtoon,	32,2%	67,8%
niet-Europese autochtoon	23,1%	76,9%
Leeftijd (gemiddelde)**	44,7	43,0
Seksuele voorkeur		
hetero	32,1%	67,9%
holebi	32,0%	68,0%
Opleidingsniveau**		
laag	19,5%	80,5%
midden	28,1%	71,9%
hoog	41,3%	58,7%
Opleidingsniveau moeder		
laag	30,8%	69,2%
midden	34,5%	65,5%
hoog	36,7%	63,3%
Opleidingsniveau vader**		
laag	29,8%	70,2%
midden	34,4%	65,6%
hoog	40,0%	60,0%
Gezinssituatie**		
alleenwonend	35,6%	64,4%
alleenstaande ouder	19,7%	80,3%
koppel zonder kinderen	28,9%	71,1%
koppel met kinderen	35,7%	64,3%
Woonsituatie		
huurder	28,2%	71,8%
eigenaar	33,2%	66,8%

** : $p < 0,01$ * : $p < 0,05$ ° : $p < 0,1$

Uit de multivariate analyse (tabel 31) blijkt dat de achtergrondkenmerken en de positie van de respondenten in verschillende levensdomeinen slechts een beperkte rechtstreekse invloed hebben op de kans of men al dan niet een leidinggevende functie uitoefent. Bovenop de functiecategorie zijn enkel geslacht en opleidingsniveau

significante determinanten van het al dan niet leidinggeven: vrouwen hebben 2,5 keer minder kans dan mannen om leiding te geven; hoogopgeleiden hebben anderhalve keer meer kans op een leidinggevende functie; kaderleden hebben zoals verwacht bijna 20 keer zoveel kans om leiding te geven.

Tabel 31: Objectieve determinanten van leiding geven (logistische regressie)

	B	Exp (B)
Geslacht (ref = man)		
vrouw	-,912	2,488 ^{-1**}
herkomst (ref = autochtonen)		
Europese roots	-,057	1,059 ⁻¹
niet-Europese roots	,249	1,282
Seksuele identiteit (ref = hetero)		
holebi	-,040	1,041 ⁻¹
Leeftijd	,014	1,014 [°]
Opleidingsniveau (ref = laag)		
midden	,397	1,487 [°]
hoog	,455	1,576 [*]
Gezinssituatie (ref = alleenstaand)		
alleenstaande ouder	-,376	1,456 ⁻¹
koppel zonder kinderen	-,249	1,282 ⁻¹
koppel met kinderen	-,024	1,025 ⁻¹
andere gezinssituatie	-,548	1,730 ⁻¹
Inkomen: huiseigendom (ref = huurder)		
eigenaar	-,008	1,008 ⁻¹
andere situatie	,045	1,046
Gezondheid (ref = gezond)		
langdurig ziek, weinig hinder	-,233	1,263 ⁻¹
langdurig ziek, met hinder	-,591	1,805 ⁻¹
Opleidingsniveau vader (ref = laag)		
midden	,072	1,075
hoog	,100	1,105
Functie (ref = arbeiders)		
bedienden	,626	1,871 ^{**}
kaderleden	2,926	18,655 ^{**}
vrije beroepen, zelfstandigen	1,637	5,142 ^{**}
anderen	,505	1,657 [°]
Pseudo R²		,265

** : p<0,01 * : p<0,05 ° : p<0,1

4.1.4. Loopbaanonderbreking en arbeidsduur

We vroegen in de vragenlijst aan de werkenden of ze ooit meer dan jaar niet aan het werk waren. Iets meer dan 16% antwoordt hierop bevestigd. Gevraagd naar de reden blijkt werkloosheid het meest voor te komen, gevolgd door opleiding en zorg voor de kinderen.

Tabel 32: Verdeling van de werkenden volgens onderbreking van de loopbaan (missing N = 53)

nog nooit meer dan een jaar gestopt met werken	83,4%
meer dan een jaar gestopt met werken	16,6%
... omwille van werkloosheid ¹⁴	50%
... omwille van de zorg voor kinderen	15,1%
... omwille van opleiding	33,6%

Ongeveer één derde van de respondenten zegt dat er periodes waren tijdens hun loopbaan waarin ze minder uren werkten. De zorg voor de kinderen wordt daarbij het meest opgegeven als reden. We zien echter dat 22% van de respondenten die reeds minder uren werkten dat deed omdat ze geen voltijds contract konden krijgen. We kunnen veronderstellen dat het hier om onvrijwillige deeltijdse arbeid gaat.

Tabel 33: Verdeling van de werkenden volgens minder uren werken (missing N=61)

nog nooit minder uren gewerkt	67,1%
periodes met minder uren gewerkt	32,9%
... omwille van gebrek aan een voltijds contract ¹⁵	22,3%
... omwille van de zorg voor kinderen	31%
... omwille van het volgen van een opleiding	1,4%

Gemiddeld werkt een werkende respondent 38,17 uur per week. We maakten in de vragenlijst geen onderscheid tussen officiële en reële werkuren waardoor we niet weten of de respondenten overuren maken. Een kleine 10% van de respondenten werkt 20 uur of minder per week wat doorgaans overeenstemt met maximaal een halftijdse baan. De helft van de respondenten werkt 33 à 40 uur per week, het equivalent van een grote deeltijdse of voltijdse baan.

¹⁴ De respondenten konden meer dan één antwoord aanduiden.

¹⁵ De respondenten konden meer dan één antwoord aanduiden.

Tabel 34: Verdeling van de werkenden volgens duur werkweek

aantal uur	%
20 uur of minder	9,9%
21-32 uur	16,1%
33-40 uur	50,4%
41 uur of meer	23,6%

We kunnen verwachten dat het gemiddelde aantal werkuren sterk verschilt naargelang de kenmerken van de respondenten. In de volgende tabel wordt de gemiddelde duur van een werkweek uitgesplitst volgens een aantal kenmerken. In lijn met ander onderzoek werken vrouwen gemiddeld minder per week dan mannen: er is een belangrijk verschil van bijna 10 uur tussen de gemiddelde werkweek van vrouwen en deze van mannen. Wat de leeftijd betreft zien we dat jongeren meer werken dan het gemiddeld voor de totale groep en ouderen minder. Het aantal werkuren stijgt met het opleidingsniveau van zowel de respondent zelf als van zijn of haar vader. Wat de gezinssituatie betreft zien we dat alleenstaande ouders (vaak moeders) opvallend minder werken dan de respondenten met een andere gezinsvorm. Ook de gezondheidssituatie heeft een groot effect. De grootste verschillen ten slotte zien we naargelang de functiecategorie: vrije beroepen en zelfstandigen hebben een gemiddelde werkweek van meer dan 50 uur; bij arbeiders en bedienden daalt dit tot 35 uur per week.

Tabel 35: Gemiddelde duur werkweek

Kenmerk	Categorieën	Gemiddelde duur werkweek
geslacht**	mannen	42,84
	vrouwen	32,92
herkomst°	autochtonen	38,36
	Europese allochtonen	37,65
	niet-Europese allochtonen	34,52
seksuele identiteit	hetero's	38,17
	holebi's	35,58
leeftijd*	25-34 jaar	39,36
	35-44 jaar	37,89
	45-54 jaar	38,04
	55-64 jaar	37,02
opleidingsniveau**	laag	36,67
	midden	37,60
	hoog	39,52
gezinssituatie**	alleenstaand	39,91
	alleenstaande ouder	33,93
	koppel zonder kinderen	38,03
	koppel met kinderen	38,13
	andere gezinssituatie	39,40
huiseigendom	huurder	37,79
	eigenaar	38,10
	andere situatie	39,80
gezondheid**	gezond	37,88
	langdurig ziek, weinig hinder	34,98
	langdurig ziek, met hinder	30,02
opleidingsniveau vader**	laag	37,05
	midden	39,38
	hoog	40,65
functie**	arbeiders	35,74
	bedienden	35,76
	kaderleden	46,36
	vrije beroepen, zelfstandigen	50,99
	anderen	37,06

** : $p < 0,01$ * : $p < 0,05$ ° : $p < 0,1$

Omdat we kunnen verwachten dat het uitoefenen van een leidinggevende functie een invloed heeft op het aantal werkuren hebben we de variabele 'al dan niet leidinggeven' opgenomen als één van de determinanten van de werkduur.

Tabel 36: Determinanten van de duur van de werkweek (regressievergelijking)

	B	Beta
Constant	56,767	
Geslacht (ref = man) vrouw	-8,426**	-,366
Herkomst (ref = autochtonen) Europese roots niet-Europese roots	-1,030 -1,518	-,023 -,024
Seksuele identiteit (ref = hetero) holebi	-3,217*	-,051
Leeftijd	-,129	-,109
Opleidingsniveau (ref = laag) midden hoog	-,267 -,171	-,011 -,007
Gezinssituatie (ref = koppel zonder kinderen) alleenstaand alleenstaande ouder koppel met kinderen andere gezinssituatie	,487 ,304 -,408 ,013	,012 ,005 -,018 ,000
Inkomen: huiseigendom (ref = eigenaar) huurder andere situatie	-1,051 ,290	-,038 ,006
Gezondheid (ref = gezond) langdurig ziek, weinig hinder langdurig ziek, met hinder	-1,048 -2,450	-,026 -,037
Opleidingsniveau vader (ref = laag) midden hoog	1,154° 1,209°	,044 ,043
Leidinggeven (ref = neen) leidinggevende functie	3,342**	,137
Functie (ref = arbeiders) bedienden kaderleden vrije beroepen, zelfstandigen anderen	,969 6,986** 13,828** 1,779	,042 ,180 ,345 ,040
R²		,371

** : p<0,01 * : p<0,05 ° : p<0,1

4.2. Evaluatie van de eigen loopbaan

Arbeid is het enige levensdomein waarbij we peilden naar de beoordeling van wat de respondenten in dit domein bereikt hebben en de ervaring van gelijke, ongelijke en gemiste kansen. We doen dit ten eerste aan de hand van een aantal loopbaanstellingen die enerzijds de algemene tevredenheid meten en anderzijds een gelijke kansenschaal vormen. Ten tweede vroegen we naar de perceptie van gemiste kansen en de oorzaken daarvan.

4.2.1. Loopbaanstellingen

In de vragenlijst werden een aantal stellingen opgenomen aan de hand waarvan de respondenten hun eigen loopbaan konden beoordelen. Deze stellingen werden gedifferentieerd naargelang men al dan niet reeds met (brug)pensioen is, werkzoekend is of werkt op het moment van de bevraging. De stellingen werden niet beantwoord door respondenten die arbeidsongeschikt of langdurig ziek zijn, student, huisman of huisvrouw. We differentiëren de stellingen omdat voor gepensioneerden de arbeidsperiode reeds ver achter hen kan liggen en we tevens een aantal stellingen hebben opgenomen die specifiek van toepassing zijn op ouderen en werkzoekenden. De stellingen peilen naar de algemene tevredenheid met de loopbaan zoals die tot nu toe verlopen is, naar de kansen en belemmeringen die men ervaren heeft tijdens de loopbaan en naar de perceptie van gelijke behandeling.

4.2.1.1. *Werkenden, werkzoekenden en gepensioneerden*

In tabel 37 kunnen we lezen dat een ruime meerderheid van de respondenten tevredenheid zijn met hun loopbaan: iets meer dan 70% van de werkenden, gepensioneerden en werkzoekenden is het eerder eens of helemaal eens met de stelling "Ik ben tevreden met wat ik bereikt heb in mijn beroepsleven". Bijna 60% gaat akkoord met de stelling over gelijke behandeling. Dat betekent omgekeerd dat ruim 40% hierover twijfels heeft: zij vinden dat jongeren en ouderen niet gelijk behandeld werden of dat zij zelf niet op dezelfde manier behandeld werden als anderen in de organisatie. Iets meer dan 11% van de respondenten vinden dat ze veel pech gehad hebben tijdens hun beroepsleven en iets meer dan 16% vindt van zichzelf dat ze verkeerde keuzes hebben gemaakt.

Tabel 37: Frequentieverdeling beoordeling loopbaan door werkenden, gepensioneerden en werkzoekenden (N=2095/2096)

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Eens noch oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Ik weet het niet / geen antwoord
Ik ben tevreden met wat ik bereikt heb in mijn beroepsleven.	3,4%	8,0%	8,3%	31,5%	39,2%	9,6%
In mijn laatste job werden oudere werknemers/ikzelf op dezelfde manier behandeld als jongere/andere werknemers.	4,5%	7,9%	12,6%	26,1%	33,1%	15,9%
Ik heb veel pech gehad in mijn beroepsleven.	38,3%	23,4%	13,4%	5,8%	5,5%	13,6%
Ik heb het gevoel dat ik verkeerde keuzes gemaakt heb in mijn beroepsleven.	31,9%	20,8%	16,2%	10,2%	6,2%	14,8%

Aan de hand van verschillende regressieanalyses – één per stelling - hebben we bijkomend geanalyseerd of de kenmerken van de respondenten een invloed uitoefenen op het antwoord op de stellingen. In de onderstaande samenvattende tabel zijn de kenmerken die een significant effect hebben ($p < 0,05$) in grijs aangeduid. Niet-Europese allochtonen zijn significant minder tevreden met wat ze reeds bereikt hebben in hun beroepsleven dan autochtonen. De tevredenheid stijgt met de leeftijd: hoe ouder, hoe meer tevreden. Ook hooggeschoolden en huiseigenaars zijn meer tevreden; terwijl langdurig zieken en werkzoekenden minder tevreden zijn¹⁶.

De stelling over gelijke behandeling wordt zowel beïnvloed door het opleidingsniveau van de respondenten zelf als het opleidingsniveau van hun vader: een hoog opleidingsniveau verhoogt het gevoel op dezelfde manier behandeld te worden als collega's. Laagopgeleiden ervaren bijgevolg meer ongelijkheid op het werk. Daarnaast heeft ook de arbeidsmarktpositie een rol: werkzoekenden hebben meer dan werkenden het gevoel ongelijk behandeld te worden: sollicitaties zijn bij uitstek een situatie waar ongelijke behandeling scherp ervaren wordt. Holebi's vinden dan weer wel meer dat ze pech gehad hebben.

Herkomst heeft een invloed op de stelling over pech, maar dit keer zijn het de Europese allochtonen die significant verschillend antwoorden dan de autochtonen: zij vinden namelijk minder dat ze veel pech gehad hebben in hun beroepsleven. Tussen niet-Europese allochtonen en autochtonen is er geen verschil. Ook hooggeschoolden en huiseigenaars scoren lager op deze stelling. Langdurig zieken scoren dan weer hoger. Mogelijk ervaren zij hun ziekte of handicap an sich als een element van pech. Werklozen ten slotte vinden meer dan werkenden dat ze pech gehad hebben tijdens hun loopbaan. Ook hier kan de werkloosheid zelf ervaren worden als een vorm van pech.

Wat de laatste stelling betreft zien wat dat hooggeschoolden minder van zichzelf vinden dat ze verkeerde keuzes hebben gemaakt. Dit geldt ook voor huiseigenaars en gepensioneerden. Langdurig zieken en werklozen vinden op hun beurt meer dan anderen dat ze verkeerde keuzes hebben gemaakt.

¹⁶ In deel 3.3.3 worden de determinanten van tevredenheid in detail geanalyseerd.

Tabel 38: Significante determinanten loopbaanstellingen werkenden, werkzoekenden en gepensioneerden

	tevredenheid	gelijke behandeling	pech	verkeerde keuzes
Geslacht				
Herkomst				
Seksuele identiteit				
Leeftijd				
Opleidingsniveau				
Gezinssituatie				
Woonsituatie				
Gezondheid				
Opleidingsniveau vader				
Arbeidsmarktpositie				

4.2.1.2. Gepensioneerden

Wanneer we de antwoordverdeling bekijken op de stellingen die enkel toepasbaar zijn op gepensioneerden en bruggepensioneerden valt het op dat meer dan 20% liever later gestopt zou zijn met werken. Om redenen die we op basis van deze survey niet kunnen achterhalen zijn zij dus eerder dan gewild met (brug)pensioen gegaan, bijvoorbeeld omwille van (zachte) dwang van de werkgever. Dit betekent dat er alvast langs de kant van de werkenden voldoende marge is om de werkzaamheidsgraad van de oudere bevolking te verhogen. De antwoordverdeling op de volgende stelling toont evenwel aan dat er inspanningen nodig zijn om de inschakeling van ouderen op de werkvloer te verbeteren. Ruim 20% van de gepensioneerden is het immers eerder eens of helemaal eens met de stelling "Het laatste jaar voor mijn pensioen was het voor mij moeilijk om even goed te presteren als mijn jongere collega's." Wat gelijke kansen betreft zien we dat de meerderheid voor zich niet meer of minder kansen ziet dan voor anderen. Een minderheid doet dat wel: 20% van de gepensioneerde respondenten geeft aan dat ze vinden dat ze zich meer hebben moeten bewijzen dan anderen. Omgekeerd denkt 10% dat ze het gemakkelijker hebben gehad om promotie te maken.

Tabel 39: Frequentieverdeling stellingen beoordeling loopbaan, (brug)gepensioneerden (N=433)

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Eens noch oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Weet niet/geen antwoord
Ik zou liever later gestopt zijn met werken.	31,7%	11,3%	8,6%	9,3%	13,1%	26,0%
Het laatste jaar voor mijn pensioen was het voor mij moeilijk om even goed te presteren als mijn jongere collega's.	29,7%	11,7%	7,8%	10,6%	11,8%	28,5%
Ik heb het gevoel dat ik mij tijdens mijn beroeps-leven meer moest bewijzen dan andere mensen.	30,3%	16,9%	8,1%	10,7%	9,3%	24,7%
Promotie maken was voor mij gemakkelijker dan voor andere mensen.	27,1%	16,9%	14,9%	4,9%	5,4%	30,9%

Ook hier analyseerden we of de antwoorden op deze stellingen beïnvloed worden door de doelgroepkenmerken en de sociale achtergrond van de respondenten. Hieruit blijkt dat de invloed van deze variabelen eerder beperkt is. Oudere respondenten zouden meer dan jongere respondenten liever later zouden gestopt zijn met werken. Mogelijk heeft de tijd die verstreken is sinds de pensionering een effect op de antwoorden: hoe langer het geleden is dat men op pensioen ging, des te meer erkent men de voordelen van het uitoefenen van een job en de nadelen van een pensionering. Hooggeschoolden zijn het minder eens met de stelling dat het moeilijk was om even goed te presteren als jongere collega's. Laaggeschoolden werken mogelijk in fysiek meer belastende jobs. Hooggeschoolden vinden ook minder dan laaggeschoolden dat ze zich meer hebben moeten bewijzen dan anderen. Houtbi's en huiseigenaars vinden minder dan hetero's en huurders dat ze het gemakkelijker hebben gehad om promotie te maken.

Tabel 40: Significante determinanten loopbaanstellingen gepensioneerden

	tijdstip pensionering	even goed presteren	meer bewijzen	promotie maken
Geslacht				
Herkomst				
Seksuele identiteit				
Leeftijd				
Opleidingsniveau				
Gezinssituatie				
Woonsituatie				
Gezondheid				
Opleidingsniveau vader				

4.2.1.3. *Werkenden*

Ook bij de werkenden zien we dat de meerderheid van de respondenten vindt dat hun inspanningen beloond worden, dat ze geen problemen hebben gehad om aanvaard te worden op het werk en dat ze niet meer of minder kansen hebben gekregen. Toch ervaart ook telkens een kleinere of grotere minderheid problemen: ruim 16% van de werkenden is het niet eens met de stelling dat hun inspanningen op het werk beloond worden; iets meer dan 26% heeft het gevoel dat ze zich al meer hebben moeten bewijzen; omgekeerd zegt 8% van de werkenden dat ze het gemakkelijker hebben gehad en zegt bijna 8% dat ze meer problemen hebben gehad om aanvaard te worden.

Tabel 41: Frequentieverdeling stellingen beoordeling loopbaan, werkenden (N=1567)

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Eens noch oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Weet niet / geen antwoord
Mijn inspanningen op het werk worden beloond.	5,3%	11,9%	16,4%	34,7%	23,1%	8,6%
Ik heb het gevoel dat ik mij al meer heb moeten bewijzen in een job dan andere mensen.	15,5%	24,2%	23,7%	16,1%	10,5%	10,0%
Ik heb meer problemen gehad om door collega's aanvaard te worden in een job dan andere mensen.	47,9%	24,1%	10,6%	4,9%	3,0%	9,6%
Promotie maken is voor mij gemakkelijker geweest dan voor andere mensen.	29,4%	21,3%	23,5%	6,2%	1,8%	17,9%

Net zoals bij de gepensioneerden, is ook hier de invloed van de achtergrondkenmerken op de antwoordverdeling eerder beperkt. Opvallend zijn de resultaten bij de eerste stelling: vrouwen vinden meer dan mannen dat hun inspanningen op het werk beloond worden; Europese allochtonen scoren hoger dan autochtonen en middengeschoolden scoren lager dan laaggeschoolden. Respondenten die samenwonen met een partner en kinderen vinden meer dan respondenten die enkel samenwonen met een partner dat hun inspanningen op het werk beloond worden. Langdurig zieken of gehandicapten die daar veel hinder van ondervinden, vinden dan weer minder dan gezonde respondenten dat hun inspanningen beloond worden. In vergelijking met arbeiders scoren kaderleden en zelfstandigen hoger op de stelling ivm de beloning voor inspanningen. Zij hebben meer het gevoel dat ze loon naar werken krijgen. De stelling "ik heb het gevoel dat ik mij al meer heb moeten bewijzen dan andere mensen" wordt meer bevestigd door mannen dan door vrouwen en meer door leidinggevendenden dan door ondergeschikten. Niet-Europese allochtonen hebben meer dan autochtonen het gevoel dat ze problemen hadden om door collega's aanvaard te worden. Ook leidinggevendenden scoren hoger op deze stelling. Wat de stelling over promotie maken betreft kunnen we vaststellen dat vrouwen het moeilijker vinden dan mannen om promotie te maken. Midden- en hooggeschoolden vinden promotie maken gemakkelijker dan laaggeschoolden wat er op wijst dat er voor laaggeschoolden minder promotiemogelijkheden zijn. De invloed van de functiecategorie ligt in dezelfde lijn: bedienden, kaderleden, zelfstandigen en vrije beroepen scoren gemiddeld hoger op de stelling die poneert dat het gemakkelijker is geweest om promotie te maken.

Tabel 42: Significante determinanten loopbaanstellingen werkenden

	inspanningen	meer moeten bewijzen	aanvaard worden	promotie maken
Geslacht				
Herkomst				
Seksuele identiteit				
Leeftijd				
Opleidingsniveau				
Gezinssituatie				
Woonsituatie				
Gezondheid				
Opleidingsniveau vader				
Leidinggeven				
Functiecategorie				

4.2.1.4. *Werkzoekenden*

Tot slot zoomen we in op de werkzoekenden, maar het kleine aantal werkzoekenden in de steekproef gecombineerd met de grote item non-respons noopt ons tot voorzichtigheid bij de interpretatie van de gegevens. Één vijfde van de werkzoekenden

is het eerder of helemaal oneens met de stelling "Ik heb het gevoel dat ik op sollicitaties op dezelfde manier behandeld wordt als andere mensen". Bijna de helft de respondenten is optimistisch over hun kansen op een nieuwe job en slechts een kleine minderheid van de respondenten doet weinig inspanningen om werk te vinden. Omwille van het kleine aantal werkzoekenden hebben we geen regressieanalyses uitgevoerd om na te gaan welke achtergrondkenmerken van de respondenten een invloed uitoefenen op de antwoordverdeling.

Tabel 43: Frequentieverdeling stellingen beoordeling loopbaan, enkel toepasbaar op werkzoekenden (N=96)

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Eens noch oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Weet niet / geen antwoord
Ik heb het gevoel dat ik op sollicitaties op dezelfde manier behandeld wordt als andere mensen	15,3%	10,4%	17,3%	16,5%	9,1%	31,4%
Ik denk dat ik vrij snel een job zal vinden	38,7%	10,4%	8,2%	8,3%	6,7%	27,6%
Ik doe echt mijn best om werk te vinden	5,4%	2,1%	11,3%	15,5%	38,5%	27,2%

4.2.2. Kansenschaal werkenden

Voor de werkenden, de grootste groep in onze steekproef, stelden we ons de vraag of het mogelijk is om een schaal te construeren op basis van de vragen naar de evaluatie van ervaren kansen tijdens de loopbaan. We gebruikten de volgende stellingen:

1. Mijn inspanningen op het werk worden beloond.
2. Ik heb het gevoel dat ik mij al meer heb moeten bewijzen in een job dan andere mensen
3. Ik heb meer problemen gehad om door collega's aanvaard te worden in een job dan andere mensen.
4. Promotie maken is voor mij gemakkelijker geweest dan voor andere mensen.
5. Ik heb al veel pech gehad in mijn beroepsleven.
6. Ik voel dat ik op het werk op dezelfde manier behandeld word als mijn collega's.
7. Ik heb het gevoel dat ik verkeerde keuzes gemaakt heb in mijn beroepsleven.

Op basis van de correlatiematrix, opgenomen in de volgende tabel, berekenden we de Cronbach's Alpha¹⁷ van deze schaal, een maat die de interne consistentie van de schaal weergeeft.

¹⁷ τ = gemiddelde correlatiecoëfficiënt (som van alle correlatiecoëfficiënten / aantal coëfficiënten) ; n= aantal indicatoren

$$\alpha = \frac{\tau * n}{1 + \tau(n - 1)}$$

Tabel 44: Correlatiematrix gelijke kansen stellingen werkenden

	1	2	3	4	5	6	7
1	1,000	-,173	-,090	,169	-,277	,376	-,374
2		1,000	,420	,063	,251	-,298	,177
3			1,000	,104	,318	-,278	,199
4				1,000	-,030	,072	-,015
5					1,000	-,251	,441
6						1,000	-,207
7							1,000

Tabel 45: Cronbach's Alpha kansen schaal

	met alle stellingen	zonder stelling 4
τ	0,218	0,275
N	7	6
α	0,66	0,70

Op basis van de berekening van Cronbach's α kunnen we concluderen dat de schaal met weglating van stelling 4 een matig goede schaal oplevert: de interne consistentie is redelijk. Voor een echt goede schaal is echter een α van 0,80 vereist, een norm waar de schaal duidelijk niet aan voldoet. Alvorens een additieve schaal te creëren werden de antwoorden op stellingen 2, 3, 5 en 7 omgedraaid zodat voor elke stelling geldt dat een hoge score wijst op een positieve evaluatie van de kansen tijdens de loopbaan en een lage score op een negatieve evaluatie van de loopbaan. Vervolgens werd de schaal gehercodeerd naar waarden tussen 0 en 1 en gebruikten we de schaal als afhankelijke variabele in een regressievergelijking. Op die manier kunnen we nagaan of de score op de schaal beïnvloed wordt door de doelgroepkenmerken, sociale achtergrond of werkkenmerken de respondenten. Model 1 bevat geen werkvariabelen, model 2 wel. Met een R^2 van respectievelijk 0,6 en 0,67 bieden de beide modellen weinig verklarende kracht. Slechts enkele onafhankelijke variabelen hebben een significant effect op de gelijkekansenschaal. Uit de regressieanalyse blijkt dat allochtonen met Europese roots positievere scores op de gelijkekansenschaal, terwijl allochtonen met niet-Europese roots negatievere scores op de schaal. Ook de gezondheid speelt een rol: langdurige ziektes of handicaps, al dan niet met hinder in het dagelijkse leven, verlagen de score op de kansenschaal. Wie eigenaar is van zijn of haar woning scoort dan weer hoger. We zien ten slotte een verschil tussen kaderleden en arbeiders waarbij kaderleden hun kansen hoger inschatten dan arbeiders.

Tabel 46: Determinanten van de score op de gelijke kansschaal (werkenden, regressie-vergelijking)

	Model 1		Model 2	
	B	Beta	B	Beta
Constant	,698		,701	
Geslacht (ref = man): vrouw	,014	,038	,014	,038
Herkomst (ref = autochtonen)				
Europese roots	,063	,089**	,061	,086**
niet-Europese roots	-,081	-,077**	-,071	-,066*
Seksuele identiteit (ref = hetero): holebi	-,048	-,047	-,047	-,046
Leeftijd	-,000	-,005	,000	-,023
Opleidingsniveau (ref = laag)				
midden	-,020	-,052	-,027	-,071
hoog	,021	,057	,005	,013
Gezinssituatie (ref = koppel zonder kinderen)				
alleenstaand	,000	-,001	,002	,003
alleenstaande ouder	,023	,027	,021	,024
koppel met kinderen	,020	,056	,021	,056
andere gezinssituatie	-,017	-,025	-,015	-,022
Woonsituatie (ref = huurder)				
eigenaar	,034	,075**	,035	,079*
andere situatie	-,013	-,018	-,018	-,024
Gezondheid (ref = gezond)				
langdurig ziek, weinig hinder	-,042	-,065*	-,037	-,057°
langdurig ziek, met hinder	-,069	-,060*	-,062	-,053°
Opleidingsniveau vader (ref = laag)				
midden	,001	,003	,002	,004
hoog	,023	,051	,016	,037
Functie (ref = arbeider)				
bedienden			,022	,061
kaderleden			,057	,098*
vrije beroepen, zelfstandigen			,025	,035
anderen			,025	,035
Leidinggevende functie (ref = nee): ja			-,009	-,023
R²	,060		,067	

** : p < 0,01 * : p < 0,05 ° : p < 0,1

4.2.3. Determinanten van tevredenheid

Wanneer we de totale groep respondenten in zijn geheel bekeken hebben herkomst, opleidingsniveau, woonsituatie, gezondheid en arbeidsmarktpositie een invloed op de tevredenheid met het beroepsleven: niet-Europese allochtonen, langdurig zieken of gehandicapten en werkzoekenden zijn minder tevreden; hogeschoolden en huiseigenaars op hun beurt zijn meer tevreden. Samen verklaren deze achtergrondkenmerken bijna 10% van de variantie in tevredenheid.

Tabel 47: Determinanten van tevredenheid voor de werkenden, werkzoekenden en gepensioneerden

	B	Beta
Constant	3,945	
Geslacht (ref = man) vrouw	-,057	-,026
Herkomst (ref = autochtonen) Europese roots niet-Europese roots	,036 -,560	,008 -,092**
Seksuele identiteit (ref = hetero) holebi	-,232	-,039
Leeftijd	,004	,048
Opleidingsniveau (ref = laag) midden hoog	,090 ,254	,040 ,115**
Gezinssituatie (ref = koppel zonder kinderen) alleenstaand alleenstaande ouder koppel met kinderen andere gezinssituatie	-,086 ,026 -,017 -,165	-,024 ,005 -,008 -,038
Woonsituatie (ref = huurder) eigenaar andere situatie	,285 ,215	,110** ,052°
Gezondheid (ref = gezond) langdurig ziek, weinig hinder langdurig ziek, met hinder	-,263 -,747	-,073** -,153**
Opleidingsniveau vader (ref = laag) midden hoog	-,016 -,004	-,025 -,004
Arbeidsmarktpositie (ref = werkend) (vervroegd) pensioen/brugpensioen werkzoekend	,096 -,593	,034 -,098**
R²	,097	

** : p<0,01 * : p<0,05 ° : p<0,1

We voerden dezelfde analyse uit voor de werkenden. In model 1 zien we dat dezelfde variabelen een significante invloed blijven hebben. Daarnaast speelt bij de werkenden ook de seksuele identiteit een rol: holebi's zijn minder tevreden dan hetero's. In model 2 voegden we twee werkgelerelateerde kenmerken toe (functiecategorie en leiding-

geven). Leidinggevend en zijn meer tevreden dan ondergeschikten en arbeiders zijn minder tevreden dan alle andere functiecategorieën.

Tabel 48: Determinanten van tevredenheid voor de werkenden (regressievergelijking)

	Model 1		Model 2	
	B	Beta	B	Beta
Constant	4,134		4,057	
Geslacht (ref = man): vrouw	-,052	-,025	-,024	-,012
Herkomst (ref = autochtonen)				
Europese roots	,125	,031	,107	,027
niet-Europese roots	-,627	-,108**	-,539	-,092*
Seksuele identiteit (ref = hetero): holebi	-,373	-,043*	-,373	-,066*
Leeftijd	,004	,035	,001	,012
Opleidingsniveau (ref = laag)				
midden	,000	,000	-,067	-,032
hoog	,184	,089*	,010	,005
Gezinssituatie (ref = koppel zonder kinderen)				
alleenstaand	-,022	-,006	-,018	-,005
alleenstaande ouder	,011	,002	,004	,001
koppel met kinderen	,005	,003	,006	,003
andere gezinssituatie	-,123	-,031	-,089	-,023
Woonsituatie (ref = huurder)				
eigenaar	,292	,118**	,280	,113**
andere situatie	,196	,048	,172	,042
Gezondheid (ref = gezond)				
langdurig ziek, weinig hinder	-,307	-,083**	-,263	-,072**
langdurig ziek, met hinder	-,421	-,072**	-,386	-,066*
Opleidingsniveau vader (ref = laag)				
midden	-,012	-,005	-,030	-,013
hoog	,017	,007	-,042	-,017
Functie (ref = arbeider)				
bedienden			,229	,112**
kaderleden			,459	,134**
vrije beroepen, zelfstandigen			,346	,099**
anderen			,498	,124**
Leidinggevende functie (ref = nee): ja			,117	,054°
R²	,059		,066	

** : p<0,01 * : p<0,05 ° : p<0,1

4.2.4. Perceptie van gemiste kansen

Naast de stellingen over gelijke kansen en gelijke behandeling tijdens de loopbaan vroegen we aan de respondenten om op een schaal van 1 tot 10 aan te geven in welke mate men het gevoel heeft dat men kansen gemist heeft in zijn of haar beroepsleven: hoe hoger de score, hoe meer men het gevoel heeft dat men kansen heeft gemist; hoe lager de score hoe minder men het gevoel heeft dat men kansen heeft gemist in het beroepsleven. Meer dan de helft van de respondenten situeert zich in het onderste deel

van de schaal: bijna 20% van de respondenten geeft de laagste score en 57,5% van de respondenten geeft een score van vier op tien of lager. Omgekeerd geeft meer dan 26,5% van de respondenten een score van 6 of meer.

Tabel 49: Frequentieverdeling perceptie van gemiste kansen in het beroepsleven (N missing = 194)

	N	%	cumulatief %
1 helemaal geen kansen gemist	435	19,2	19,2
2	267	11,8	31,0
3	397	17,5	48,5
4	204	9,0	57,5
5	365	16,1	73,6
6	170	7,5	81,1
7	213	9,4	90,5
8	116	5,1	95,6
9	22	1,0	96,6
10 veel kansen gemist	76	3,3	100
Totaal	2265	100	

Gemiddeld geven de respondenten een score van iets meer dan 4 op de vraag naar gemiste kansen tijdens het beroepsleven. In tabel 50 wordt deze gemiddelde score uitgesplitst volgens een aantal subgroepen. De hoogste score wordt gegeven door de respondenten die niet (meer) actief zijn op de arbeidsmarkt omdat ze langdurig ziek of arbeidsongeschikt zijn. De laagste score wordt gegeven door kaderleden. Niet-Europese allochtonen vinden beduidend meer dan autochtonen en Europese allochtonen dat ze kansen hebben gemist op de arbeidsmarkt. Opleidingsniveau speelt eveneens een belangrijke rol waarbij de score daalt naarmate het opleidingsniveau stijgt. Hetzelfde geldt voor het opleidingsniveau van de vader in het gezin van herkomst. Wat de gezinssituatie betreft zien we dat alleenstaande ouders en alleenstaanden meer gemiste kansen identificeren dan respondenten die in koppel leven, al dan niet met kinderen. Eigenaars zien minder gemiste kansen dan huurders en gezonde respondenten geven een lagere score dan langdurig zieken. Respondenten die niet beroepsactief zijn omwille van werkloosheid, ziekte of omdat ze huisvrouw zijn zien meer gemiste kansen dan werkenden en gepensioneerden. Bij de werkenden vinden we de meeste gemiste kansen bij de arbeiders en de respondenten zonder leidinggevende functie.

Tabel 50: Gemiddelde score perceptie van gemiste kansen

Kenmerk	Categorieën	Gemiddelde score (1-10)
totale groep		4,06
geslacht	mannen	3,98
	vrouwen	4,14
herkomst**	autochtonen	4,02
	Europese allochtonen	3,96
	niet-Europese allochtonen	5,37
seksuele identiteit°	hetero's	4,03
	holebi's	4,56
leeftijd°	25-34 jaar	3,98
	35-44 jaar	4,17
	45-54 jaar	4,11
	55-64 jaar	4,12
	65-70 jaar	3,63
opleidingsniveau**	laag	4,53
	midden	4,23
	hoog	3,47
gezinssituatie**	alleenstaand	4,49
	alleenstaande ouder	4,52
	koppel zonder kinderen	4,03
	koppel met kinderen	3,93
	andere gezinssituatie	4,04
woonsituatie**	huurder	4,89
	eigenaar	3,83
	andere situatie	4,52
gezondheid**	gezond	3,85
	langdurig ziek, weinig hinder	4,36
	langdurig ziek, met hinder	5,44
opleidingsniveau vader**	laag	4,20
	midden	3,85
	hoog	3,73
huidige arbeidsmarktpositie**	betaalde job	3,95
	(vervroegd) pensioen, brugpensioen	3,42
	werkzoekend	5,46
	langdurig ziek of arbeidsongeschikt	5,68
	student	3,77
	huisman/huisvrouw	4,79
functie** (enkel voor de werkenden)	arbeiders	4,75
	bedienden	3,87
	kaderleden	3,24
	vrije beroepen, zelfstandigen	3,30
	anderen	3,38
leidinggevende functie** (enkel voor de werkenden)	neen	4,14
	ja	3,59

** : p<0,01 * : p<0,05 ° : p<0,1

Wanneer we de verschillende variabelen gelijktijdig in de analyse inbrengen, verdwijnt het effect van gezinssituatie en het opleidingsniveau van de vader omdat de verschillende onafhankelijke variabelen met elkaar gecorreleerd zijn.

Tabel 51: Determinanten van gemiste kansen voor de totale groep respondenten (regressievergelijking)

	B	Beta
Constant	4,154	
Geslacht (ref = man) vrouw	0,083	0,017
Herkomst (ref = autochtonen) Europese roots niet-Europese roots	-,277 ,898**	-,030 ,068
Seksuele identiteit (ref = hetero) holebi	,476°	,036
Leeftijd	,000	,001
Opleidingsniveau (ref = laag) midden hoog	-,085 -,721**	-,017 -,143
Gezinssituatie (ref = koppel zonder kinderen) alleenstaand alleenstaande ouder koppel met kinderen andere gezinssituatie	,033 ,197 ,064 -,178	,004 ,016 ,013 -,019
Woonsituatie (ref = huurder) eigenaar andere situatie	-,803** -,277	-,140 -,031
Gezondheid (ref = gezond) langdurig ziek, weinig hinder langdurig ziek, met hinder	,468** 1,257**	,059 ,149
Opleidingsniveau vader (ref = laag) midden hoog	-,093 -,025	-,016 -,004
Arbeidsmarktpositie (ref = werkend) (vervroegd) pensioen/brugpensioen werkzoekend langdurig ziek/arbeidsongeschikt student/andere situatie huisman/huisvrouw	-,650** ,932** ,416 -,541 ,686**	-,097 ,069 ,034 -,028 ,070
R²		,117

** : p<0,01 * : p<0,05 ° : p<0,1

We hebben dezelfde analyse eveneens uitgevoerd voor de werkenden. Op die manier kunnen we een aantal kenmerken van de werksituatie gebruiken als beïnvloedende variabelen. Het gaat met name om de functiecategorie en het al dan niet uitoefenen van een leidinggevende functie. Hieruit blijkt dat bedienden, kaderleden, zelfstandigen en vrije beroepen minder gemiste kansen identificeren dan arbeiders. Hier bovenop heeft het al dan niet uitoefenen van een leidinggevende functie geen invloed meer op

de perceptie van gemiste kansen. Werkende holebi's geven een hogere score op gemiste kansen dan werkende hetero's. Het effect van etniciteit verdwijnt wanneer we de functiecategorie als variabele inbrengen, vermoedelijk omdat het aandeel arbeiders bij de niet-Europese allochtonen hoog is.

Tabel 52: Determinanten van gemiste kansen voor de werkenden (regressievergelijking)

	Model 1		Model 2	
	B	Beta	B	Beta
Constant	3,975		4,088	
Geslacht (ref = man): vrouw	-,034	-,008	-,101	-,023
Herkomst (ref = autochtonen)				
Europese roots	-,495*	-,058	-,423°	-,049
niet-Europese roots	,774*	,062	,542	,043
Seksuele identiteit (ref = hetero): holebi	,673*	,057	,688*	,058
Leeftijd	,004	,016	,010	,046
Opleidingsniveau (ref = laag)				
midden	-,125	-,028	-,011	-,002
hoog	-,740**	-,168	-,388*	-,088
Gezinssituatie (ref = koppel zonder kinderen)				
alleenstaand	,105	,014	,030	,004
alleenstaande ouder	,258	,024	,241	,023
koppel met kinderen	,075	,017	,050	,011
andere gezinssituatie	-,136	-,016	-,238	-,029
Woonsituatie (ref = huurder)				
eigenaar	-,743**	-,141	-,747**	-,142
andere situatie	-,195	-,023	-,082	-,010
Gezondheid (ref = gezond)				
langdurig ziek, weinig hinder	,553**	,071	,462*	,060
langdurig ziek, met hinder	,490	,041	,407	,030
Opleidingsniveau vader (ref = laag)				
midden	-,126	-,025	-,057	-,020
hoog	-,022	-,004	,106	-,004
Functie (ref = arbeider)				
bedienden			-,447**	-,102
kaderleden			-,780**	-,106
vrije beroepen, zelfstandigen			-,965**	-,129
anderen			-,872**	-,104
Leidinggevende functie (ref = nee): ja			-,220	-,047
R²	,067		,090	

** : p<0,01 * : p<0,05 ° : p<0,1

We vroegen aan de respondenten om in een door ons samengestelde lijst de factoren aan te duiden die er de oorzaak van zijn dat ze tijdens hun beroepsloopbaan kansen hebben mislopen. De respondenten konden bij deze vraag tevens de optie aanduiden dat ze geen kansen gemist hebben in hun beroepsleven. Een aanzienlijk aandeel respondenten, namelijk 29,3%, koos voor deze optie. Voor het berekenen van de percentages in de onderstaande tabel werd deze groep buiten beschouwing gelaten. De

totale groep omvat bijgevolg enkel de respondenten die aangaven dat ze kansen hebben gemist.

Bij de totale groep respondenten wordt de zorg voor het gezin het vaakst aangeduid als oorzaak van gemiste kansen: ruim 24% van de respondenten die zeggen dat ze kansen hebben gemist, geeft aan dat dit omwille van de zorg voor het gezin is. Bij de vrouwen stijgt dit percentage tot 35% en bij de alleenstaande ouders zelfs tot 43%. Ook gezondheid wordt door een relatief groot aandeel respondenten opgegeven als een oorzaak van gemiste kansen, in het bijzonder door respondenten die op het moment van de bevraging gezondheidsproblemen hebben. Bijna 10% van de respondenten denkt dat hun financiële situatie een negatieve invloed heeft gehad op hun kansen in het beroepsleven.

Verder valt op dat etnische herkomst door 40% van de niet-Europese allochtonen als een oorzaak van gemiste kansen wordt gezien. Ruim 11% van de niet-Europese allochtonen wijst op de negatieve rol van godsdienst.

Tabel 53: Oorzaken van gemiste kansen uitgesplitst volgens een aantal subgroepen (N Missing = 247)

Oorzaak	totale groep	subgroepen	
geslacht	5,1%	mannen	1,6%
		vrouwen	8,5%
gezondheid	13,9%	gezond	5,0%
		langdurig ziek, weinig hinder	23,7%
		langdurig ziek, met hinder	57,5%
land van herkomst respondent of haar/zijn familie	3,4%	autochtonen	0,8%
		Europese allochtonen	7,8%
		niet-Europese allochtonen	40,7%
homo of lesbisch zijn	0,5%	hetero	0,2%
		holebi	9,1%
leeftijd	9,8%	25-34 jaar	16,4%
		35-44 jaar	6,9%
		45-54 jaar	11,1%
		55-64 jaar	9,2%
		65+	3,9%
financiële situatie	9,9%	huurder	14,0%
		eigenaar	9,2%
zorg voor het gezin	24,2%	mannen	12,3%
		vrouwen	35,2%
		alleenwonenden	14,7%
		alleenstaande ouders	43,0%
		koppel zonder kinderen	22,7%
koppel met kinderen	30,0%		
godsdienst	0,8%	autochtonen	0,2%
		Europese allochtonen	0,7%
		niet-Europese allochtonen	11,6%

5. Perceptie van de bestaande kansen in de samenleving

In dit vijfde hoofdstuk stellen we ons de vraag welke vormen van ongelijke kansen gepercipieerd worden door het brede publiek. Het gaat hier niet over de eigen kansen in verschillende levensdomeinen zoals de arbeidsmarkt of het onderwijs, maar wel over de perceptie van de kansen die anderen krijgen in deze levensdomeinen. Krijgen vrouwen bijvoorbeeld volgens de gemiddelde Vlaming dezelfde kansen op de arbeidsmarkt als mannen? Of denkt men dat het voor holebi's moeilijker is om een diploma te behalen dan voor hetero's? Het is belangrijk om attitudes over het bestaan van gelijke kansen te meten omdat internationaal, wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat deze opvattingen in sterke mate de steun ten aanzien van het gelijkkansenbeleid beïnvloeden (Krysan, 2000; Kluegel, 1985). Wanneer men er bijvoorbeeld van overtuigd is dat vrouwen of etnische minderheden niet achtergesteld worden op de arbeidsmarkt, dan is de kans zeer groot dat men arbeidsmarktmaatregelen die deze groepen willen ondersteunen onnodig en zelfs onrechtvaardig vindt (Eisinga et al., 1999; Aberson, 2007). De bestaande ongelijkheid wordt dan niet toegeschreven aan een gebrek aan kansen, maar wel aan andere factoren zoals de keuzes die men zelf maakt of een gebrek aan ambitie en inspanningen (Krysan, 2000).

5.1. Operationalisering

In de survey vragen we naar de opvattingen van de respondenten over de kenmerken die de toegang tot de "goede dingen in het leven" bepalen. De goede dingen in het leven hebben we voor elk levensdomein aan de hand van één of twee indicatoren geoperationaliseerd:

- Onderwijs: het behalen van een diploma van het hoger onderwijs
- Relaties: het uitbouwen van een partnerrelatie
- Vrije tijd: het uitoefenen van een hobby buitenshuis
- Gezondheid: toegang tot goede gezondheidszorg bij langdurige ziekte
- Welvaart: veel geld verdienen
- Arbeid: (1) het vinden van een job (2) niet ontslagen worden bij herstructureringen

De vraagstelling varieert naargelang het levensdomein. Onderwijs, relaties, vrije tijd, gezondheidszorg en welvaart werden op dezelfde manier geënquêteerd. De respondenten moesten telkens aanduiden of een reeks kenmerken de kans op het behalen van een bepaald goed zoals een diploma verhoogt of verlaagt. Het gaat om de volgende kenmerken waarbij telkens één categorie expliciet benoemd werd:

- geslacht (man)
- gezondheid (in goede gezondheid zijn)
- opleidingsniveau (laag opgeleid zijn)
- welvaart (rijk zijn)
- etnische herkomst (allochtoon zijn)
- godsdienst (moslim zijn)
- uiterlijk (er goed uitzien)

- leeftijd (jong zijn)
- seksuele voorkeur (homo of lesbisch zijn)

Voorbeeld vraagstelling levensdomein gezondheidszorg

Verhogen of verlagen de volgende factoren volgens u op dit moment de kans dat iemand goede gezondheidszorg krijgt bij een langdurige ziekte?

	verhoogt de kans op goede gezondheidszorg	verlaagt de kans op goede gezondheidszorg	heeft geen invloed
Man zijn	☐	☐	☐
Allochtoon zijn	☐	☐	☐
Rijk zijn	☐	☐	☐
Er goed uit zien	☐	☐	☐
...			

Het levensdomein arbeid werd op een andere manier bevraagd. Voor enkele kenmerken lieten we de respondenten telkens aanduiden wie het snelste werk zou vinden respectievelijk het meest kans zou maken om niet ontslagen te worden bij een herstructurering (zie onderstaande kader, voorbeeld 1):

- een man of een vrouw,
- een Vlaming of een allochtoon,
- een homo of een hetero,
- iemand ouder dan 50 jaar of iemand jonger dan 30 jaar,
- een laag opgeleide of een hoog opgeleide,
- een rijke of een arme

Voor de kenmerken gezondheid en uiterlijk formuleerden we een stelling waarin we stelden dat een goede gezondheid respectievelijk er goed uitzien de kansen bij een sollicitatie en bij een herstructurering positief beïnvloeden (zie voorbeeld 2).

Voorbeeld 1 vraagstelling levensdomein arbeid

Veronderstel 2 personen die werk zoeken. Duid telkens aan wie volgens u het snelste een job vindt of denkt u dat ze even snel een job kunnen vinden.

Zal een man of een vrouw het snelste werk vinden of maakt het geen verschil?

- Man
- Vrouw
- Maakt geen verschil

Voorbeeld 2 vraagstelling levensdomein arbeid

In welke mate bent u het eens met de volgende stelling? Wie er goed uitziet maakt meer kans om werk te vinden dan wie er minder goed uitziet.

- helemaal oneens
- eerder oneens
- eens noch oneens
- eerder eens
- helemaal eens
- ik weet het niet

5.2. Arbeid

Meer dan 80% van de respondenten denkt dat leeftijd en etnische herkomst een belangrijke invloed uitoefenen op het vinden van werk waarbij jong zijn en autochtoon zijn kansbevorderende factoren zijn. De toegang tot de arbeidsmarkt is volgens iets minder dan 60% van de bevroegden gemakkelijker voor hoogopgeleiden; volgens 40% van de respondenten helpt een goed inkomen om werk te vinden; volgens iets meer, respectievelijk iets minder dan 30% van de respondenten zullen mannen en hetero's sneller werk vinden dan vrouwen en holebi's. Omgekeerd denkt de meerderheid van de Vlamingen dat geslacht en seksuele identiteit geen invloed hebben op de kans op het vinden van werk.

Tabel 54: Inschatting van de factoren die de kans op het vinden van werk verhogen of verlagen

	Maakt geen verschil	Zullen sneller werk vinden	N Missing
Leeftijd: jonger dan 30 (versus ouder dan 50)	13,1%	84,5%	65
Herkomst: Vlamingen (versus allochtonen)	16,2%	81,4%	78
Opleidingsniveau: hoog opgeleide (versus laag opgeleide)	34,0%	58,7%	85
Welvaart: rijke (versus arme)	57,1%	40,0%	88
Geslacht: mannen (versus vrouwen)	65,9%	31,2%	89
Seksuele voorkeur: hetero (versus homo)	69,4%	29,5%	92

In vergelijking met de vraag over sollicitaties, zien we bij de vraag over de factoren die de kans op ontslag bij herstructurering beïnvloeden, dat het aandeel respondenten dat denkt dat een bepaald kenmerk een invloed uitoefent steeds kleiner is. Leeftijd is het kenmerk dat er uit springt: 65% van de bevolking denkt dat jongeren meer kans hebben dan ouderen om bij een herstructurering te mogen blijven. Iets meer dan helft

van de respondenten denkt bovendien dat autochtonen meer kans hebben dan allochtonen om te blijven.

Tabel 55: Inschatting van de factoren die de kans op ontslag bij herstructurering verhogen of verlagen

	Maakt geen verschil	Maken meer kans om te blijven	N Missing
Leeftijd: jonger dan 30 (versus ouder dan 50)	22,3%	65,4%	79
Herkomst: Vlamingen (versus allochtonen)	40,5%	55,9%	85
Opleidingsniveau: hoog opgeleide (versus laag opgeleide)	41,0%	49,7%	90
Geslacht: mannen (versus vrouwen)	71,6%	25,8%	85
Welvaart: rijke (versus arme)	74,1%	22,6%	94
Seksuele voorkeur: hetero (versus homo)	78,8%	20,0%	96

We stelden ons ook de vraag of de respondenten die vinden dat een bepaald kenmerk, bijvoorbeeld herkomst, de kansen op de arbeidsmarkt beïnvloedt andere kenmerken hebben dan de respondenten die vinden dat dat kenmerk geen invloed heeft. Om deze vraag te beantwoorden voerden we verschillende logistische regressies uit met als afhankelijke variabelen de invloed van een bepaald kenmerk op aanwerving of ontslag en als onafhankelijke variabelen de volgende kenmerken van de respondenten: geslacht, herkomst, leeftijd en de positie die de respondent inneemt in verschillende levensdomeinen. Tevens is er één attitudevariabele opgenomen bij de onafhankelijke variabelen, met name de mate waarin men overtuigd is van het meritocratische karakter van onze arbeidsmarkt. Deze variabele is telkens gebaseerd op het antwoord op één stelling, respectievelijk "het hangt vooral van je eigen inspanningen af of je werk vindt" of "het hangt van je prestaties af of je kan blijven". In theorie kunnen we voor elk kenmerk een analyse uitvoeren. We beperken ons echter tot de drie doelgroepkenmerken die in het gelijke kansenbeleid centraal staan: herkomst, geslacht en seksuele voorkeur. We construeerden zes dichotome afhankelijke variabelen:

- Allochtoon zijn verlaagt al dan niet de kans op aanwerving;
- Vrouw zijn verlaagt al dan niet de kans op aanwerving;
- Homo zijn verlaagt al dan niet de kans op aanwerving;
- Allochtoon zijn verlaagt al dan niet de kans op ontslag;
- Vrouw zijn verlaagt al dan niet de kans op ontslag;
- Homo zijn verlaagt al dan niet de kans op ontslag;

De resultaten voor het kenmerk "allochtoon zijn" verschillen naargelang het gaat om een sollicitatie of een herstructurering. Geen enkele van de socio-demografische variabelen heeft een invloed op de mening ten aanzien van de kansen van allochtonen op het vinden van werk: vrouwen, allochtonen, holebi's of ouderen vinden niet meer dan mannen, allochtonen, hetero's of jongeren dat allochtonen minder kans maken bij een sollicitatie dan autochtonen. Het opleidingsniveau speelt wel een rol: midden en zeker hoog opgeleiden vinden meer dan laag opgeleiden dat allochtonen het moeilijker

hebben bij sollicitaties dan autochtonen. Ook de arbeidsmarktpositie speelt een rol: mensen die zelf werkzoekend zijn, denken eerder dat allochtonen minder kansen maken bij sollicitaties dan werkenden. Verder zien we dat ook de attitude belangrijk is, maar we vinden hier een omgekeerd verband dan we op basis van de literatuur hadden verwacht (Eisinga, van den Elzen en Verloo, 1999): hoe meer men er van overtuigd is dat het vooral van je eigen inspanningen afhangt of je werk vindt, hoe groter de kans is dat men vindt dat allochtonen het moeilijker hebben om werk te vinden. Dit lijkt in tegenspraak met elkaar, maar het zou er op kunnen wijzen dat men vindt dat allochtonen te weinig inspanningen leveren om werk te vinden, ook al beseft men dat ze het moeilijker hebben op de arbeidsmarkt.

De houding ten opzichte van de invloed van herkomst op ontslag varieert wel naargelang de socio-demografische kenmerken van de respondenten. Vrouwen denken meer dan mannen dat allochtonen meer kans maken om ontslagen te worden bij een herstructurering. Bovendien stijgt de kans dat men herkomst een invloed toedicht naarmate de respondenten ouder worden. Hier vinden we geen verband met opleidingsniveau enerzijds en de meritocratische opvatting anderzijds.

Tabel 56: Logistische regressie met als afhankelijke variabelen de invloed van herkomst op het vinden van werk en ontslag bij herstructurering

	Vinden van werk		Ontslag bij herstructurering	
	B	Exp (B)	B	Exp (B)
Socio-demografische variabelen				
Geslacht (ref = man)				
vrouw	,003	1,003	,265	1,303**
Herkomst (ref = autochtonen)				
Europese roots	-,100	,905	-,048	,953
niet-Europese roots	-,167	,846	-,022	,978
Leeftijd	,006	1,006	,014	1,014**
Objectieve positie in de levensdomeinen				
Opleidingsniveau (ref = laag)				
midden	,534	1,706**	,135	1,145
hoog	,927	2,526**	,0006	1,006
Gezinssituatie (ref = alleenstaand)				
alleenstaande ouder	-,054	,948	-,056	,946
koppel zonder kinderen	-,083	,920	,037	1,037
koppel met kinderen	,128	1,136	-,152	,949
andere gezinssituatie	-,320	,726	-,021	,979
Gezondheid (ref = gezond)				
langdurig ziek, met weinig hinder	-,017	,983	,203	1,225
langdurig ziek, met hinder	0,016	1,016	,273	1,313
Huiseigendom (ref = huurder)				
eigenaar	,259	1,296	,071	1,074
andere situatie	,109	1,115	,071	1,073
Arbeidsituatie (ref = betaalde job)				
pensioen	,275	1,316	,234	1,264
werkzoekend	,622	1,664°	,177	1,194
arbeidsongeschikt/ziek	,246	1,279	,035	1,035
student, andere	-,159	,853	-,088	,915
huisman/vrouw	,196	1,216	,052	1,054
Attitudes				
Meritocratische opvatting	,123	1,130*	-,074	,929
Pseudo R²	,044		,032	

** : p<0,01 * : p<0,05 ° : p<0,1

De volgende tabel bevat de analyse van de perceptie over de invloed van geslacht bij sollicitaties en herstructureringen. We gaan na of de kans dat men vindt dat vrouwen het moeilijker hebben om werk te vinden groter of kleiner is naargelang de kenmerken van de respondent. Daarnaast bekijken we of de kans dat men vindt dat mannen bevoordeeld worden bij herstructureringen verschilt naargelang de kenmerken van de respondent. De perceptie over de invloed van geslacht bij het vinden van werk varieert naargelang de leeftijd, het opleidingsniveau, de huiseigendom en de arbeidsmarktpositie van de respondenten. Naargelang men ouder wordt, stijgt de kans dat men vindt dat vrouwen het moeilijker hebben om werk te vinden. Midden- en hooggeschoolden vinden ook meer dan laaggeschoolden dat sekse een invloed heeft. Respondenten die arbeidsongeschikt of ziek zijn en huisvrouwen denken meer dan werkenden dat

vrouwen het moeilijker hebben dan mannen om werk te vinden. Eigenaars zijn er dan weer minder dan huurders van overtuigd dat sekse een rol speelt.

In tegenstelling tot de analyse van de determinanten van de perceptie van de invloed van allochtoon zijn op het vinden van werk, ligt de invloed van de "meritocratische opvatting" in de lijn van de verwachtingen: naarmate men er minder van overtuigd is dat de arbeidsmarkt volgens meritocratische principes functioneert, stijgt de kans dat men denkt dat vrouwen het moeilijker hebben om werk te vinden.

De perceptie van de invloed van geslacht op de kans om niet ontslagen te worden bij een herstructurering varieert eveneens naargelang de kenmerken van de respondenten. Het geslacht van de respondenten speelt daarbij een belangrijke rol: de kans dat vrouwen vinden dat sekse een invloed heeft is veel groter dan de kans dat mannen vinden dat sekse een rol speelt bij herstructureringen. In tegenstelling tot bij het vinden van werk hebben huurders geen andere mening dan eigenaars en zijn er geen verschillen tussen respondenten met een andere arbeidsmarktpositie. De invloed van de attitudevariabele "meritocratische opvatting" is wel hetzelfde.

Tabel 57: Logistische regressie met als afhankelijke variabelen de invloed van geslacht op het vinden van werk en ontslag bij herstructurering

	Vinden van werk		Ontslag bij herstructurering	
	B	Exp (B)	B	Exp (B)
Socio-demografische variabelen				
Geslacht (ref = man) vrouw	,141	1,151	,575	1,777**
Herkomst (ref = autochtonen)				
Europese roots	,022	1,023	-,164	,849
niet-Europese roots	-,471	,624°	-,539°	,583
Leeftijd	,013	1,013*	,013	1,013*
Objectieve positie in de levensdomeinen				
Opleidingsniveau (ref = laag)				
midden	,363	1,438**	,473	1,605**
hoog	,342	1,407*	,451	1,570**
Gezinssituatie (ref = alleenstaand)				
alleenstaande ouder	-,144	,866	-,085	,918
koppel zonder kinderen	,074	1,077	-,222	,801
koppel met kinderen	,148	1,160	-,093	,911
andere gezinssituatie	,440	1,552°	,022	1,022
Gezondheid (ref = gezond)				
langdurig ziek, met weinig hinder	-,254	,776	-,145	,865
langdurig ziek, met hinder	-,201	,818	,131	1,139
Huiseigendom (ref = huurder)				
eigenaar	-,380	,684**	-,158	,854
andere situatie	-,466	,628*	-,501	,606*
Arbeidssituatie (ref = betaalde job)				
pensioen	,226	1,254	,342	1,407°
werkzoekend	,459	1,583°	,409	1,506
arbeidsongeschikt/ziek	,968	2,634**	,163	1,177
student, andere	-,175	,840	-,591	,554
huisman/vrouw	,378	1,460°	,179	1,196
Attitudes				
Meritocratische opvatting	-,219	,803**	-,223	,800**
Pseudo R²	,045		,063	

** : p<0,01 * : p<0,05 ° : p<0,1

Aan de hand van de volgende tabel kunnen we nagaan of de kenmerken van de respondenten een invloed uitoefenen op het antwoord op de vraag of holebi's het moeilijker hebben bij sollicitaties en herstructureringen. Hieruit blijkt dat niet-Europese allochtonen meer kans hebben dan autochtonen om te vinden dat homo's het moeilijker hebben dan hetero's bij sollicitaties. Dit geldt niet voor herstructureringen. Ook midden- en hoogopgeleiden denken meer dan laagopgeleiden dat seksuele identiteit de kansen op het vinden van werk beïnvloedt. Huisvrouwen houden er een andere mening op na dan werkenden: zij denken meer dat homo's het moeilijker hebben dan hetero's om werk te vinden. De opvattingen over de impact van iemands seksuele identiteit op ontslag bij herstructureringen wordt beïnvloed door leeftijd en de gezondheidssituatie:

langdurig zieken denken vaker dan gezonde respondenten dat homo's meer kans hebben om ontslagen te worden dan hetero's.

Tabel 58: Logistische regressie met als afhankelijke variabelen de invloed van seksuele identiteit op het vinden van werk en ontslag bij herstructurering

	Vinden van werk		Ontslag bij herstructurering	
	B	Exp (B)	B	Exp (B)
Socio-demografische variabelen				
Geslacht (ref = man) vrouw	,010	1,010	,066	1,068
Herkomst (ref = autochtonen)				
Europese roots	-,032	,969	,015	1,015
niet-Europese roots	,512	1,668*	,297	1,346
Leeftijd	,014	1,014*	,017	1,017*
Objectieve positie in de levensdomeinen				
Opleidingsniveau (ref = laag)				
midden	,347	1,415**	,060	1,062
hoog	,344	1,411*	-,112	,894
Gezinssituatie (ref = alleenstaand)				
alleenstaande ouder	-,171	,843	-,139	,870
koppel zonder kinderen	-,042	,959	-,140	,870
koppel met kinderen	,084	1,088	,000	1,000
andere gezinssituatie	,534	1,706*	,487	1,628°
Gezondheid (ref = gezond)				
langdurig ziek, met weinig hinder	,269	1,308°	,364	1,440*
langdurig ziek, met hinder	,086	1,089	,525	1,690*
Huiseigendom (ref = huurder)				
eigenaar	,017	1,018	-,147	,863
andere situatie	-,097	,907	-,208	,812
Arbeidsituatie (ref = betaalde job)				
pensioen	,166	1,181	,205	1,227
werkzoekend	-,230	,795	-,273	,761
arbeidsongeschikt/ziek	,089	1,093	-,390	,677
student, andere	-,225	,798	-,317	,729
huisman/vrouw	,542	1,719**	,128	1,136
Attitudes				
Meritocratische opvatting	-,204	,816**	-,228	,796**
Pseudo R²	,036		,040	

** : p<0,01 * : p<0,05 ° : p<0,1

5.3. Onderwijs, welvaart, gezondheidszorg, relaties en vrije tijd

De eerste van de onderstaande twee tabellen geeft weer welk percentage van de respondenten vindt dat een bepaald kenmerk *geen* invloed heeft op de positie in een bepaald levensdomein. In bijlage twee zijn de uitgebreide frequentietabellen per levensdomein weergegeven. Complementair daarmee geeft de daaropvolgende tabel weer welk aandeel van de respondenten stelt dat de verschillende kenmerken de kans op het bereiken van de goede dingen in het leven wel beïnvloedt.

Hierbij kunnen we de volgende vaststellingen doen:

- in alle levensdomeinen, met uitzondering van gezondheid zelf, de overgrote meerderheid van de respondenten vindt dat een goede gezondheid de kansen positief beïnvloedt: wie gezond is heeft meer kans op het behalen van een diploma, op veel geld verdienen, op het uitoefenen van een hobby buitenshuis en op een vaste relatie.
- De meerderheid van de respondenten is er eveneens van overtuigd dat rijk zijn de kansen in de verschillende levensdomeinen verhoogt.
- Wat etnische herkomst betreft zien we dat iets meer, respectievelijk iets minder dan de helft van de respondenten denkt dat allochtoon zijn de kans op het behalen van een diploma hoger onderwijs en veel geld verdienen verlaagt. Het aandeel respondenten dat vindt dat moslim zijn de kansen in deze twee levensdomein verlaagt, is kleiner.
- Slechts een klein percentage respondenten denkt dat holebi's het moeilijker hebben, met uitzondering van het levensdomein relaties: één derde van de respondenten denkt dat holebi zijn de kans om een vaste relatie te vinden verlaagt.
- Geslacht speelt volgens de respondenten maar in twee levensdomeinen een rol, met name welvaart en vrije tijd: vrouw zijn verlaagt de kans dat iemand veel geld verdient en dat men een hobby buitenshuis uitoefent.

Tabel 59: Samenvattende tabel: % respondenten dat stelt dat het kenmerken geen invloed heeft

	onderwijs	welvaart	gezondheid	vrije tijd	relaties
Gezondheid	37,8	21,6	63,9	30,6	20,7
Opleidingsniveau	/	18,5	72,7	75,4	62,1
Welvaart	49,3	26,6	37,2	41,1	35,2
Etnische herkomst	53,4	43,5	71,8	71,3	72,7
Godsdienst	67,6	64,4	82,4	72,9	67,2
Uiterlijk	71,5	35,3	88,6	68,0	19,7
Geslacht	85,5	45,9	94,3	67,3	89,0
Leeftijd	/	52,8	74,8	52,2	42,3
Seksuele voorkeur	90,6	88,4	93,9	88,6	63,9

Tabel 60: Samenvattende tabel: % respondenten die stelt dat het desbetreffende kenmerk een invloed heeft

	onderwijs	welvaart	gezondheid	vrije tijd	relaties
Gezondheid	62,2	78,4	36,1	69,4	79,3
Opleidingsniveau	/	81,5	27,3	24,6	37,9
Welvaart	50,7	73,4	62,8	58,9	64,8
Etnische herkomst	46,6	56,5	28,2	28,7	27,3
Godsdienst	32,4	35,6	17,6	27,1	32,8
Uiterlijk	28,5	64,7	11,4	32,0	80,3
Geslacht	14,5	54,1	5,7	32,7	11
Leeftijd	/	47,2	25,2	47,8	57,7
Seksuele voorkeur	9,4	11,6	6,1	11,4	36,1

Ook hier gaan we na of de kenmerken van de respondenten een invloed hebben op het al dan niet vinden dat een bepaald kenmerk de kansen in een levensdomein beïnvloedt. We deden dit voor de kenmerken die de doelgroepen van het gelijkekansenbeleid omvatten, namelijk geslacht, herkomst en seksuele identiteit. De analyse behelst drie verschillende logistische regressievergelijkingen per levensdomein waarbij de afhankelijke variabelen als volgt zijn geconstrueerd:

- Man zijn *verhoogt* de kans op succes in een bepaald levensdomein versus man zijn heeft geen invloed of verlaagt de kans op succes in een bepaald levensdomein.
- Allochtoon zijn *verlaagt* de kans op succes in een bepaald levensdomein versus allochtoon zijn heeft geen invloed of verhoogt de kans op succes in een bepaald levensdomein.
- Homo zijn *verlaagt* de kans op succes in een bepaald levensdomein versus homo zijn heeft geen invloed of verhoogt de kans op succes in een bepaald levensdomein.

De onafhankelijke variabelen zijn de kenmerken van de respondenten en hun perceptie van het meritocratische gehalte van de samenleving. Deze meritocratische opvatting werd domeinspecifiek gemeten. Bij elk levensdomein is een stelling opgenomen waarbij de respondenten moesten aanduiden in welke mate ze er mee akkoord gaan. Hoe hoger de score op deze stelling, hoe meer men er van overtuigd is dat de samenleving op meritocratische principes gestoeld is. Het gaat om de volgende stellingen:

- Onderwijs: "In onze samenleving kan iedereen die slim genoeg is, een diploma van het hoger onderwijs behalen."
- Relaties: "In onze samenleving kan iedereen die er moeite voor doet een vaste partner hebben."

- Hobby buitenshuis: "In onze samenleving kan iedereen die dat wil buitenshuis een hobby uitoefenen."
- Gezondheidszorg: "In onze samenleving kan iedereen die dat wil de juiste gezondheidszorg krijgen bij langdurige ziekte."
- Welvaart: "In onze samenleving kan iedereen die hard werkt rijk worden."

De tabellen met de regressieparameters zijn opgenomen in bijlage drie. Over het algemeen kunnen we stellen dat de kenmerken van de respondenten slechts een beperkte invloed hebben op hun mening ten aanzien van de bestaande kansen van vrouwen, homo's en allochtonen. De eerste van de drie tabellen die hieronder volgen geeft weer welke respondentkenmerken een invloed uitoefenen op de opvatting dat allochtonen het moeilijker hebben in elk van de vijf levensdomeinen. Respondentkenmerken die een significante invloed uitoefenen werden grijs gemarkeerd. Hieruit kunnen we afleiden dat het geslacht van de respondenten enkel een invloed heeft op de opvatting over het levensdomein arbeid: vrouwen zijn er minder dan mannen van overtuigd dat allochtonen het moeilijker hebben om een vaste relatie aan te gaan. Herkomst heeft geen effect: allochtonen denken niet anders over de kansen in deze vijf levensdomeinen dan autochtonen. De leeftijd van de respondenten heeft een effect op hun opvattingen ten aanzien van twee levensdomeinen: oudere respondenten zijn er meer dan jongeren respondenten van overtuigd dat allochtonen minder kans hebben op een vaste relatie en op het uitoefenen van een hobby buitenshuis. Het opleidingsniveau van de respondenten hangt samen met hun opvattingen over de kansen van allochtonen in alle levensdomeinen, met uitzondering van het vinden van een vaste relatie. Hoger opgeleiden denken vaker dan lager opgeleiden dat allochtonen minder kans hebben dan autochtonen op het behalen van een diploma hoger onderwijs, op het uitoefenen van een hobby buitenshuis, op toegang tot goede gezondheidszorg en dat ze ook minder kans hebben om veel geld te verdienen. De gezinssituatie heeft een invloed, maar slechts in beperkte mate: koppels met kinderen zijn er meer dan alleenstaanden van overtuigd dat het voor allochtonen moeilijker is om een vaste relatie te vinden; alleenstaande ouders denken minder dat het voor allochtonen moeilijker is om een hobby buitenshuis uit te oefenen en koppels met kinderen denken meer dat allochtonen het moeilijk hebben om goede gezondheidszorg te krijgen bij een langdurige ziekte. Bij de invloed van de positie op de arbeidsmarkt valt het op dat studenten er meer dan werkende respondenten van overtuigd zijn dat allochtonen het moeilijker hebben om een diploma te behalen. Het antwoord op de stelling naar het meritocratische gehalte van de samenleving heeft een negatief effect op de opvatting over de kansen van allochtonen in alle levensdomeinen: naarmate men er minder van overtuigd is dat iedereen die er moeite voor doet iets kan bereiken in het leven, is de kans groter dat men denkt dat allochtonen het moeilijker hebben om een diploma te behalen, een vaste relatie aan te knopen, een hobby buitenshuis uit te oefenen, goede gezondheidszorg te krijgen en rijk te worden.

Tabel 61: Belangrijkste determinanten van de opvatting dat 'allochtoon zijn' de kansen op succes in een bepaald levensdomein *verlaagt*

	onderwijs	relaties	hobby's	gezondheidszorg	welvaart
Socio-demografische variabelen					
Geslacht					
Herkomst					
Leeftijd					
Objectieve positie in de levensdomeinen					
Opleidingsniveau					
Gezinssituatie					
Gezondheid					
Huiseigendom					
Arbeidssituatie					
Attitudes					
Meritocratische opvatting					

De invloed van de respondentkenmerken op de opvattingen over de invloed van geslacht in de verschillende levensdomeinen is deels gelijklopend, deels verschillend met de voorgaande analyse over de invloed van herkomst. Het eerste dat opvalt, is dat het geslacht van de respondenten zelf een invloed heeft op hun opvattingen: vrouwen zijn er meer dan mannen van overtuigd dat het gemakkelijker is voor mannen om een hobby buitenshuis uit te oefenen en veel geld te verdienen. Bij allochtonen was er geen invloed van de herkomst van de respondenten zelf op de opvattingen over de kansen van allochtonen. Verder heeft het opleidingsniveau een andere invloed bij het domein onderwijs: hoog opgeleiden denken minder dan laag opgeleiden dat mannen het gemakkelijker hebben om een diploma te behalen. Hoog opgeleiden zijn er wel meer dan dubbel zo vaak van overtuigd dat mannen meer kans hebben om veel geld te verdienen dan vrouwen. Wat de gezinssituatie betreft, blijkt dat koppels met kinderen in vergelijking met alleenstaanden minder denken dat mannen het gemakkelijker hebben op het vlak van relaties. Gepensioneerden denken vaker dan werkenden dat mannen het gemakkelijker hebben om een hobby buitenshuis uit te oefenen en werkzoekenden denken vaker dan werkenden dat mannen meer kans maken dan vrouwen op goede gezondheidszorg.

Tabel 62: Belangrijkste determinanten van de opvatting dat 'man zijn' de kansen op succes in een bepaald levensdomein *verhoogt*

	onderwijs	relaties	hobby's	gezondheidszorg	welvaart
Socio-demografische variabelen					
Geslacht					
Herkomst					
Leeftijd					
Objectieve positie in de levensdomeinen					
Opleidingsniveau					
Gezinssituatie					
Gezondheid					
Huiseigendom					
Arbeidssituatie					
Attitudes					
Meritocratische opvatting					

Tot slot behandelen we de opvattingen over de invloed van seksuele identiteit op de positie in de verschillende levensdomeinen. Het opleidingsniveau speelt ongeveer dezelfde rol als bij de opvattingen over de kansen van mannen. Hoger opgeleiden zijn er minder dan laag opgeleiden van overtuigd dat homo's het moeilijker hebben op het behalen van een diploma hoger onderwijs, op het uitoefenen van een hobby buitenshuis en op het krijgen van goede gezondheidszorg. De opvattingen over het levensdomein "hobby's" variëren het meest naargelang de kenmerken van de respondenten: vrouwen zijn er minder dan mannen van overtuigd dat homo zijn de kans op een hobby verlaagt; alleenstaande ouders, koppels zonder en koppels met kinderen zijn er minder dan alleenstaanden van overtuigd dat homo's minder kansen hebben op vrije tijd; werkzoekenden denken dan weer meer dan werkenden dat homo's minder kansen hebben op een hobby buitenshuis.

Tabel 63: Belangrijkste determinanten van de opvatting dat 'homo zijn' de kansen op succes in een bepaald levensdomein *verlaagt*

	onderwijs	relaties	hobby's	gezondheidszorg	welvaart
Socio-demografische variabelen					
Geslacht					
Herkomst					
Leeftijd					
Objectieve positie in de levensdomeinen					
Opleidingsniveau					
Gezinssituatie					
Gezondheid					
Huiseigendom					
Arbeidssituatie					
Attitudes					
Meritocratische opvatting					

6. Het leven zoals het zou moeten zijn

Naast de perceptie over de kenmerken die vandaag de kansen in verschillende levensdomeinen inperken of bevorderen, willen we nagaan van welke kenmerken men het aanvaardbaar vindt dat ze iemands positie beïnvloeden. Voor het levensdomein arbeid stellen we ons bijvoorbeeld de vraag met welke kenmerken van de (toekomstige) werknemers werkgevers mogen rekening houden bij een sollicitatie of een herstructurering? Vinden ze het bijvoorbeeld aanvaardbaar dat een werkgever een man boven een vrouw verkiest of liever geen allochtonen aantrekt? Volgens de sociale rechtvaardigheidstheorie hanteren mensen verschillende verdelingsprincipes, met name verdienen, behoeften en gelijkheid (Cohn e.a. 2000). Het behoeftecriterium wordt slechts zijdelings behandeld in de survey. Voor de verschillende levensdomeinen die in de survey aan bod komen, kunnen we wel nagaan wat het belang is van enerzijds verdienste en anderzijds een aantal andere criteria die in het klassieke rechtvaardigheidsonderzoek minder aan bod komen. De survey biedt ons immers de kans om na te gaan of ook socio-demografische kenmerken volgens de respondenten gebruikt mogen worden als criterium voor de verdeling van schaarse goederen. Het hanteren van deze kenmerken bij de beoordeling van de rechtvaardigheid van de verdeling van schaarse goederen kan beschouwd worden als (bewuste of onbewuste) discriminatie: men maakt dan immers een onderscheid tussen personen op basis van kenmerken die irrelevant zijn (Dipboye & Colella 2005).

Het hanteren van discriminerende criteria is vanuit juridisch standpunt verboden. De anti-discriminatiewetgeving verbiedt immers de ongelijke behandeling van gelijke gevallen. Belangrijk hierbij zijn twee federale wetten van 10 mei 2007. De eerste wet behandelt discriminatie op grond van leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, een fysieke of genetische eigenschap of sociale afkomst. Discriminatie op grond van geslacht wordt behandeld in de tweede wet, de zogenaamde genderwet. Discriminatie op domeinen die onder de Vlaamse bevoegdheid vallen, zoals bijvoorbeeld het onderwijs, wordt behandeld door het "decreet houdende een kader voor het Vlaamse gelijkheids- en gelijke-behandelingsbeleid." De antidiscriminatiewetgeving is toepasbaar op alle domeinen van het openbare leven. Belangrijke toepassingsdomeinen op federaal niveau zijn arbeid en tewerkstelling (zowel in de overheids- als de privé-sector), het aanbod van goederen en diensten (horeca, handel, verhuur, verzekeringen ...), de sociale zekerheid en de gezondheidszorg, de deelname aan economische, sociale, culturele of politieke activiteiten die open staan voor het publiek¹⁸. Op Vlaams niveau behandelt het decreet de volgende toepassingsgebieden: onderwijs, beroepsopleiding, arbeidsbemiddeling, gezondheidszorg, aanbod van goederen en diensten en de deelname aan activiteiten buiten de privésfeer.

Een aantal levensdomeinen die in de survey aan bod komen, kunnen onder het toepassingsgebied van de antidiscriminatiewetgeving vallen: arbeid, onderwijs, hobby buitenshuis, toegang tot goede gezondheidszorg. De indicatoren voor de levensdomeinen welvaart (veel geld verdienen) en relaties (een vaste relatie hebben) zijn niet

¹⁸ Een overzicht van de federale anti-discriminatiewetgeving is te vinden op de website van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding: www.diversiteit.be. Een overzicht van de Vlaamse wetgeving is te vinden bij de administratie Gelijke Kansen in Vlaanderen: www.gelijkekansen.be

dusdanig geformuleerd dat ze onder het toepassingsgebied van de antidiscriminatie wetgeving vallen. Het levensdomein relaties behoort bijvoorbeeld tot de privésfeer en voor het levensdomein welvaart hebben we een eerder vage indicator gebruikt.

6.1. Operationalisering

De bevraging verschilt naargelang het gaat om het levensdomein arbeid of één van de andere levensdomeinen. Om na te gaan van welke kenmerken men het aanvaardbaar vindt dat ze mee beïnvloeden of men succesvol is bij een sollicitatie of dat men mag blijven bij een herstructurering vroegen we van 11 kenmerken om op een schaal van 1 tot en met 5 om aan te geven in welke mate de respondenten het aanvaardbaar vinden dat een (toekomstige) baas er rekening mee houdt:

- het geslacht
- het land van herkomst van de familie
- de seksuele voorkeur
- de leeftijd
- het toeval
- hoeveel geld iemand
- het uiterlijk
- de godsdienst
- het opleidingsniveau
- de gezondheidstoestand
- de inzet

Voor de andere levensdomeinen vroegen we aan de respondenten om uit de bovenstaande lijst de drie kenmerken te selecteren waarvan ze het aanvaardbaar vinden dat ze het desbetreffende levensdomein beïnvloeden. Deze manier van bevraging heeft als voordeel dat we kunnen nagaan welke kenmerken de respondenten het belangrijkste vinden. Het nadeel is evenwel dat we niet over alle kenmerken informatie krijgen. We kunnen enkel veronderstellen dat de kenmerken die niet gekozen worden, onbelangrijk zijn volgens de respondenten.

De respondenten konden ook aangeven dat volgens hen geen enkel kenmerk uit de door ons samengestelde lijst een rol mag spelen bij het behalen van succes in het desbetreffende levensdomein. Respondenten die voor deze optie kiezen hanteren het principe van gelijkheid.

Voorbeeld vraagstelling levensdomein gezondheidszorg

Hieronder staan een aantal kenmerken opgesomd die volgens sommige mensen een rol mogen spelen bij het krijgen van goede gezondheidszorg bij een langdurige ziekte. Kies uit deze lijst MAXIMAAL DRIE kenmerken uit waarvan u het aanvaardbaar vindt dat ze mee bepalen of iemand goede gezondheidszorg krijgt bij een langdurige ziekte en noteer onderaan uw keuze(s).

- 1 geslacht
- 2 verstandelijke handicap
- 3 land van herkomst van de familie
- 4 seksuele voorkeur
- ...

Noteer hieronder het cijfer van uw keuze(s): u mag 1, 2 of 3 keuze(s) aanduiden.

Keuze 1: ...

Keuze 2: ...

Keuze 3: ...

6.2. Arbeid

Voor het levensdomein arbeid kwamen in de vragenlijst opnieuw twee situaties aan bod: enerzijds aanwervingen en anderzijds ontslagen bij herstructureringen. Meritocratische principes nemen in de beide situaties de bovenhand: 90% van de respondenten vinden het aanvaardbaar dat (toekomstige) werkgevers rekening houden met inzet en prestaties. Toch zien we dat bij elk van de socio-demografische kenmerken telkens een kleine minderheid van de respondenten het aanvaardbaar vindt dat werkgevers er rekening mee houden. Zo vindt 23,5% van de respondenten het aanvaardbaar dat werkgevers bij een sollicitatie rekening houden met het land van herkomst van de sollicitant; bijna 14% vindt het aanvaardbaar dat godsdienst een rol speelt en eveneens 14% vindt het aanvaardbaar dat rekening wordt gehouden met het geslacht van de sollicitant. Minder dan 10% van de respondenten vindt het aanvaardbaar om rekening te houden met de seksuele voorkeur. Holebi's bij een sollicitatie anders behandelen dan hetero's kan op de minste goedkeuring rekenen van de respondenten. De resultaten brengen verder aan het licht dat één derde van de respondenten het goedkeurt dat werkgevers rekening houden met de leeftijd van de respondenten. We hebben in de vraagstelling niet verduidelijkt op welke manier werkgevers met een bepaald kenmerk mogen rekening houden. Het kan bijgevolg zowel om een vorm van positieve discriminatie (het bevoordelen van structureel achtergestelde groepen) als om discriminatie gaan, al vermoeden we dat vooral dat laatste het geval is.

Tabel 64: Kenmerken die een rol mogen spelen bij sollicitaties: aanvaardbaarheid van factoren waar een toekomstige baas rekening mee houdt bij aanwervingen

	Helemaal niet/eerder niet aanvaardbaar	Neutraal	Eerder wel/helemaal aanvaardbaar	Weet het niet / geen antwoord (N)
Inzet	3,4%	5,2%	91,4%	239
Opleidingsniveau	7,2%	14,1%	78,7%	263
Gezondheidstoestand	11,1%	19,3%	69,6%	267
Leeftijd	37,3%	27,2%	35,6%	285
Uiterlijk	49,9%	25,4%	24,7%	308
Land van herkomst	51,1%	25,5%	23,5%	319
Geslacht	53,2%	32,6%	14,1%	302
Godsdienst	58,0%	28,0%	13,9%	340
Seksuele voorkeur	65,2%	26,8%	8,1%	342

Bij herstructurerings daalt het aandeel respondenten dat het aanvaardbaar vindt dat socio-demografische kenmerken een rol mogen spelen. Een uitzondering hierop is leeftijd: bijna één derde van de respondenten vinden het aanvaardbaar dat bij herstructurerings rekening gehouden wordt met de leeftijd van de werknemers die men zal ontslaan. Een mogelijke verklaring hiervoor is het bestaan van systemen van bruggpensioen waarbij de respondenten er mogelijk van uitgaan dat voor oudere werknemers die ontslagen worden bij een herstructurering de financiële gevolgen minder zwaar zijn dan voor jongere werknemers.

Tabel 65: Kenmerken die een rol mogen spelen bij herstructurerings: aanvaardbaarheid van factoren die mee bepalen of iemand mag blijven

	Helemaal niet/eerder niet aanvaardbaar	neutraal	Eerder wel/helemaal aanvaardbaar	Weet het niet / geen antwoord (N)
Prestaties	4,4%	6,2%	89,3%	261
Opleidingsniveau	19,0%	18,0%	63,1%	311
Gezondheidstoestand	19,6%	18,5%	62%	317
Leeftijd	43,6%	24,5%	31,9%	323
Uiterlijk	64,9%	19,5%	15,6%	335
Land van herkomst	62,9%	22,9%	14,3%	318
Godsdienst	66,3%	23,4%	10,2%	361
Geslacht	69,7%	23,9%	6,4%	320
Seksuele voorkeur	71,7%	23,1%	5,1%	346

We gaan eveneens na of de respondenten die het aanvaardbaar vinden dat werkgevers rekening houden met een bepaald kenmerk van de sollicitanten of werknemers verschillen van de respondenten die vinden dat het niet aanvaardbaar is. We doen dit voor de kenmerken: land van herkomst, geslacht en seksuele voorkeur. Op die manier construeerden we zes dichotome afhankelijke variabelen:

- Het is aanvaardbaar dat werkgevers bij een sollicitatie rekening houden met het land van herkomst van de sollicitant;
- Het is aanvaardbaar dat werkgevers bij een sollicitatie rekening houden met het geslacht van de sollicitant;
- Het is aanvaardbaar dat werkgevers bij een sollicitatie rekening houden met de seksuele voorkeur van de sollicitant;
- Het is aanvaardbaar dat werkgevers bij een herstructurering rekening houden met het land van herkomst van de werknemer die zal ontslagen worden;
- Het is aanvaardbaar dat werkgevers bij een herstructurering rekening houden met het geslacht van de werknemer die zal ontslagen worden;
- Het is aanvaardbaar dat werkgevers bij een herstructurering rekening houden met de seksuele voorkeur van de werknemer die zal ontslagen worden;

De variabelen werden gedichotomiseerd door een onderscheid te maken tussen enerzijds respondenten die het gebruik van een bepaald kenmerk eerder wel of helemaal aanvaardbaar vinden en anderzijds respondenten die neutraal antwoorden, het helemaal niet of eerder niet aanvaardbaar vinden. De onafhankelijke variabelen zijn zoals steeds de doelgroepkenmerken van de respondenten en hun positie in verschillende levensdomeinen. Daarnaast bekeken we ook of de perceptie van de bestaande kansen in de samenleving de attitude ten aanzien van de gewenste kansen beïnvloedt.

6.3. Onderwijs, welvaart, gezondheidszorg, relaties en vrije tijd

Bij het levensdomein onderwijs kiest de meerderheid van de respondenten voor inzet (79%) en intellectuele capaciteiten (69%) als kenmerken waarvan ze het aanvaardbaar vinden dat ze de kans op het behalen van een hoger onderwijs diploma mee bepalen. Dit hoge aandeel maakt van onderwijs het meest meritocratische levensdomein. Althans, dat is het ideaal volgens de respondenten. Maar ook bijna één op vijf van de respondenten plaatst het kenmerk gezondheid in zijn top drie. Zij vinden het aanvaardbaar dat mensen met een slechte gezondheid minder kans maken op een diploma van het hoger onderwijs. De democratisering van het onderwijs ten spijt, vindt ook bijna één op tien van de respondenten het aanvaardbaar dat iemands welvaart (of meer waarschijnlijk die van de ouders) zijn of haar kansen op een diploma beïnvloedt.

Voor het vinden van een vaste relatie vindt bijna veertig procent dat geen enkel van de kenmerken die we selecteerden een rol zou mogen spelen. Niet verwonderlijk is ook uiterlijk voor bijna één vierde van de respondenten een aanvaardbare factor die de kans op een vaste relatie bevordert. Opnieuw vindt een aanzienlijke groep respondenten het aanvaardbaar dat mensen met een slechte gezondheid minder kans

maken op een vaste relatie. Voor vinden van een vaste relatie moet je ook moeite doen: één vijfde van de respondenten vindt dat inzet een belangrijke kansenbevorderende factor is.

Het levensdomein vrije tijd is deels te vergelijken met het levensdomein relaties. Ook gezondheid wordt door bijna 20% van de respondenten een aanvaardbare factor genoemd die het hebben van een hobby buitenshuis mag beïnvloeden. Inzet wordt eveneens door één vijfde van de respondenten een aanvaardbare kansenbeïnvloedende factor genoemd. Het aandeel respondenten dat vindt dat geen enkel kenmerk een invloed mag hebben op het uitoefenen van een hobby buitenshuis stijgt tot bijna 60%. Het uiterlijk verliest zijn aanhang.

Bij het krijgen van goede gezondheidszorg zegt de overgrote meerderheid, namelijk 70%, van de respondenten dat geen enkel een rol mag spelen. Van geen enkel ander kenmerk vindt meer dan 10% van de respondenten het aanvaardbaar dat ze de kans op een goede gezondheidszorg bij een langdurige ziekte beïnvloedt.

Bij het laatste levensdomein, welvaart, krijgen opnieuw meritocratische kenmerken de bovenhand. Iets meer dan 45% van de respondenten zegt dat inzet een aanvaardbare factor is die de kans op veel geld verdienen kan verhogen; terwijl 35% van de respondenten het aanvaardbaar vindt dat hoogopgeleiden meer verdienen dan laag opgeleiden.

De kenmerken die de doelgroepen van het gelijke kansenbeleid bepalen – geslacht, land van herkomst en seksuele identiteit – worden slechts door een kleine minderheid van de respondenten opgenomen in hun top drie van kenmerken waarvan het aanvaardbaar is dat ze de kansen in de door ons onderzochte levensdomeinen mee beïnvloeden. Bij het thema arbeid – waarbij elk kenmerk moest beoordeeld worden – was de steun voor het gebruiken van deze sociaal-demografische kenmerken hoger. Sociale wenselijkheid speelt hier ongetwijfeld een belangrijke rol. Maar daarnaast kan dit ook betekenen dat voor een grote groep respondenten de andere kenmerken belangrijker zijn en dat voor een eveneens grote groep respondenten geen enkel kenmerk een rol mag spelen. We kunnen voorzichtig concluderen dat deze laatste groep gelijkheid belangrijk vindt. Samengevat kunnen we stellen dat meritocratische principe de bovenhand hebben in de levensdomeinen onderwijs en welvaart en dat het principe van gelijkheid meer aanhangers heeft in de levensdomeinen gezondheid en vrije tijd.

Naar analogie met de voorgaande hoofdstukken zouden we hier kunnen afsluiten met een analyse van de kenmerken van de respondenten die het aanvaardbaar vinden dat geslacht, seksuele identiteit en migratieachtergrond een invloed hebben op de kansen in verschillende levensdomeinen. We doen dat hier echter niet. Het aandeel respondenten dat deze kenmerken in hun top drie plaatst is immers te klein om een betrouwbare analyse te kunnen uitvoeren.

Tabel 66: % respondenten dat kiest voor één van de onderstaande kenmerken wanneer hen gevraagd wordt om uit deze lijst maximaal drie kenmerken te kiezen waarvan ze het aanvaardbaar vinden dat het desbetreffende kenmerk een rol speelt bij ...

	... het behalen van een diploma HO	... het vinden van een vaste relatie	... het hebben van een hobby buitenshuis	... het krijgen van goede gezondheidszorg	... veel geld verdienen
Geslacht	1,8%	7,2%	2,7%	1,0%	2,8%
Slim zijn	68,7%	/	/	/	/
Gezondheid	18,00%	20,0%	19,9%	/	11,0%
Verstandelijke handicap	/	4,5%	1,9%	5,0%	1,8%
Land van herkomst	1,80%	2,7%	0,5%	3,0%	1,4%
Seksuele voorkeur	0,20%	6,8%	0,4%	0,4%	0,3%
Rijkdom	9,20%	5,9%	7,1%	6,2%	6,9%
Uiterlijk	3,00%	24,6%	4,3%	1,6%	4,6%
opleidingsniveau	/	11,7%	4,9%	2,7%	35,0%
Godsdienst	0,80%	2,4%	0,6%	1,2%	0,5%
Inzet	79,10%	20,3%	21,3%	/	45,9%
Toeval	5,10%	14,9%	7,6%	3,3%	7,7%
Leeftijd	/	15,6%	11,1%	8,4%	7,7%
Geen enkel kenmerk mag een rol spelen	16%	39,2%	58,6%	70,3%	34,8%
Geen antwoord (missing)	6,6%	8,0%	8,3%	14,2%	7,8%

7. Beoordeling van een sollicitatie

In dit laatste hoofdstuk maken we de overgang van attitudes ten aanzien van gelijke kansen naar gedrag, zij het in een hypothetische situatie. We gingen niet enkel na of men het in Vlaanderen aanvaardbaar vindt dat werkgevers rekening houden met een aantal kenmerken zoals het land van herkomst, de leeftijd of het geslacht van sollicitanten, we onderzochten tevens of de respondenten zelf sollicitanten anders beoordelen naargelang hun kenmerken. Aan de hand van vignettes (Rossi & Anderson, 1982) gaan we na welke criteria de respondenten gebruiken bij de beoordeling van een aanwerving. De te beoordelen factoren hebben betrekking op de factoren die in de distributive justice literatuur naar voor geschoven worden, namelijk 'verdienste', 'behoefte' en 'andere'.

7.1. De vignette-techniek

Om pragmatisch redenen (nl. het grote aantal vignettes) selecteerden we een aantal variabelen die volgens de literatuur de domeinen 'verdienste', 'behoefte' en 'andere' goed vertegenwoordigen. Zo wordt het domein 'verdienste' vertegenwoordigd door de variabele (1) prestatie; 'behoefte' door (1) het al dan niet hebben van een werkende partner en (2) het aantal kinderen en 'andere' door (1) geslacht, (2) afkomst en (3) leeftijd. Elk van deze variabelen kan vervolgens een aantal waarden aannemen; zo kan de variabele prestatie de volgende twee waarden aannemen: 'leverde goed werk' en 'leverde geen goed werk'.

1. VERDIENSTE

Prestatie: vorige werkgever tevreden/vorige werkgever niet tevreden

2. BEHOEFTE

Partner: alleenstaand/werkende partner/niet-werkende partner

Aantal kinderen: geen kinderen/2 kinderen

3. ANDERE FACTOREN

Geslacht: man / vrouw (via naam)

Afkomst: allochtoon die goed Nederlands spreekt/allochtoon die niet goed Nederlands spreekt/autochtoon (via naam)

Leeftijd: 25 jaar / 45 jaar

De vignettes zelf worden als volgt geconstrueerd: elke vignette vertrekt vanuit hetzelfde kaderverhaal rond het thema aanwerving, waarin alle bovenvermelde variabelen vertegenwoordigd worden, namelijk door telkens één van de waarden van deze variabelen op te nemen. De etnische achtergrond en het geslacht suggereerden we op basis van de naam: zo waren er niet enkel Youssef en Els zoals in de voorbeelden hieronder, maar ook Mohammed, Latifa en Bart. Op die manier ontstonden 144 verschillende vignettes. Elke respondent moest voor zes vignettes beoordelen in welke mate het terecht is dat de sollicitant wordt aangeworven.

Voorbeelden vignettes beoordeling van een sollicitatie

Hieronder worden een aantal situaties beschreven van mensen die solliciteren voor een job. We willen graag weten of u het terecht vindt dat een persoon met die kenmerken wordt aangeworven. Alle kandidaten hebben de juiste capaciteiten en het juiste diploma voor de job.

Voorbeeld 1: "De 25-jarige Youssef solliciteert voor een job. Zijn vrouw werkt niet en samen hebben ze 2 kinderen. Hij spreekt vlot Nederlands, en zijn vorige werkgever was wel tevreden over zijn werk." Het bedrijf beslist om Youssef aan te werven. Geef aan op een schaal van 1 tot 10 in welke mate u het terecht vindt dat deze persoon wordt aangeworven.

Voorbeeld 2: "De 45-jarige Els solliciteert voor een job. Haar man werkt niet en ze hebben geen kinderen. Haar vorige werkgever was niet zo tevreden over haar werk." Het bedrijf beslist om Els aan te werven. Geef aan op een schaal van 1 tot 10 in welke mate u het terecht vindt dat deze persoon wordt aangeworven.

7.2. Resultaten

De door ons gebruikte vignette techniek laat niet toe om naar analogie met de bovenstaande analyses het percentage respondenten weer te geven dat gebruik maakt van de informatie over de herkomst van de sollicitant. Wel kunnen we de invloed van de kenmerken van de sollicitanten die in de vignettes figureren, bepalen aan de hand van een regressieanalyse met de beoordeling van de sollicitant als afhankelijke variabele en de kenmerken van de sollicitant als onafhankelijke variabelen. Uit de analyses blijkt dat de prestaties bij de vorige werkgever en de kennis van het Nederlands – twee kenmerken die wijzen op het gebruik van verdiensten als rechtvaardigheidsprincipe – de meest doorslaggevende factor zijn: sollicitanten die niet zo goed Nederlands spreken en sollicitanten waarvan de vorige werkgever niet tevreden was, worden negatief beoordeeld. We zien echter dat de respondenten niet enkel rekening houden met competenties: kandidaten met een vreemde naam worden negatiever beoordeeld dan kandidaten met een typisch Vlaamse naam, ook al spreken ze goed Nederlands en was de vorige werkgever tevreden. Het effect van etniciteit an sich, los van de taalbeheersing, is echter eerder beperkt.

Verder worden kandidaten zonder partner positiever dan sollicitanten van wie de partner niet werkt. Kandidaten zonder kinderen worden negatiever beoordeeld dan sollicitanten met kinderen. Het effect van deze variabelen is wel significant, maar in vergelijking met prestaties en taalbeheersing veel minder sterk¹⁹. De belangrijkste beïnvloedende factor is de tevredenheid van de vroegere werkgever; allochtonen die slecht Nederlands spreken worden bijna even negatief beoordeeld als sollicitanten waarvan de vroegere werkgever niet tevreden was. Het effect van alle andere variabelen is veel kleiner. Taal speelt een cruciale rol in de beoordeling van sollicitanten.

¹⁹ Om de grootte van het effect van de verschillende variabelen met elkaar te kunnen vergelijken volstaat het niet om de regressiecoëfficiënten te vergelijken aangezien sommige variabelen twee en andere drie categorieën bevatten. Daarom hebben we de regressiecoëfficiënten gestandaardiseerd op basis van de standaardafwijkingen. Tussen haakjes vindt u de gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten voor de significante effecten: allochtoon slecht Nederlands ($\beta = -0,42$), allochtoon goed Nederlands ($\beta = -0,03$), geen partner ($\beta = 0,05$), vroegere werkgever niet tevreden ($\beta = -0,54$), geen kinderen ($\beta = -0,03$).

Tabel 67: Regressieparameters vignettes sollicitatie: invloed van de kenmerken van de sollicitant op de beoordeling van de correctheid van de aanwerving

	regressiecoëfficiënt
Intercept	9,125
Kenmerken van de sollicitanten in de vignettes	
Geslacht: (ref = man) vrouw	,033
Leeftijd (ref = 45 jaar) 25 jaar	,048°
Etniciteit (ref = Belg) allochtoon, slecht Nederlands allochtoon, goed Nederlands	-1,315** -,082*
Partner: (ref = partner werkt niet) geen partner partner werkt	,165** ,070°
Tevredenheid vroegere werkgever: (ref = tevreden) niet tevreden	-2,780**
Kinderen: (ref = 2 kinderen) geen kinderen	-,150**
R ²	0,37

Ook hier kunnen we nagaan of respondenten met andere achtergrondkenmerken een ander oordeel vellen over de sollicitanten in de vignettes. Hiertoe hebben we aparte regressie-analyses uitgevoerd voor verschillende subgroepen van respondenten op basis van hun geslacht, de herkomst, het opleidingsniveau en de arbeidsmarktpositie. De tabel met de resultaten is opgenomen als bijlage. Voor alle subgroepen blijft de tevredenheid van de vorige werkgever de meest invloedrijke parameter en sollicitanten die slecht Nederlands spreken, worden door alle subgroepen negatief beoordeeld. Wat de andere kenmerken betreft zien we wel enkele verschillen: vrouwen houden bijvoorbeeld geen rekening met de leeftijd van de sollicitant terwijl mannen kandidaten van 45 jaar negatiever beoordelen dan kandidaten van 25 jaar. Vrouwen op hun beurt beoordelen sollicitanten met een naam die wijst op allochtone afkomst negatiever dan sollicitanten met een typisch Vlaamse naam, ook al spreken ze goed Nederlands. Nochtans zagen we eerder dat de kans dat vrouwen vinden dat werkgevers rekening mogen houden met de herkomst van sollicitanten kleiner is dan de kans dat mannen dit vinden. Dit resultaat wijst er op dat attitudes en gedrag niet noodzakelijkerwijs in dezelfde lijn liggen. Verder blijkt dat allochtone respondenten allochtone kandidaten die goed Nederlands spreken niet benadelen, terwijl autochtone respondenten dat wel doen.

8. Conclusie

Volgens het principe van de meritocratische samenleving is iedereen in staat om succesvol te zijn in het leven. Of je nu de zoon van een mijnwerker of de dochter van een professor bent, met een beetje geluk en hard werken kan je zelf je dromen waarmaken. Vanuit een gelijke kansenperspectief betekent dit dat herkomst, geslacht en seksuele identiteit geen invloed uitoefenen op het bereiken van de goede dingen in het leven zoals het behalen van een diploma of het verwerven van een betaalde job. Wanneer ze dat wel doen moet er een knipperlicht gaan branden en moeten we ons als samenleving afvragen wat er aan de hand is en waar er eventueel kan bijgestuurd worden. Vlaanderen heeft volgens het toekomstproject Pact 2020 immers de ambitie om een meritocratische samenleving te worden. Evenredige arbeidsmarktdeelname en gelijke toegang tot het hoger onderwijs ongeacht socio-demografische kenmerken zijn daarbij expliciete doelstellingen. Een beter combinatie arbeid-gezin wordt beschouwd als een belangrijk middel om de evenredige arbeidsmarktparticipatie te bereiken. Zonder ze te concretiseren streeft het Pact 2020 tevens naar een evenredige participatie in “alle andere domeinen van de maatschappij”.

Centraal in dit rapport staat de invloed van socio-demografische kenmerken op de positie in verschillende levensdomeinen. Dit doen we vanuit verschillende perspectieven en bijbehorende onderzoeksvragen. In een eerste perspectief bekijken we de objectieve kansenpositie: welke invloed hebben kenmerken zoals geslacht, leeftijd of herkomst op de positie die men zelf inneemt in verschillende levensdomeinen? Vervolgens hanteren we het perspectief van de subjectieve kansenbeleving: ervaart men zelf gemiste kansen? Dit doen we enkel voor het levensdomein arbeid. Ten derde gaan we na hoe het brede publiek de bestaande kansen in de samenleving percipieert. We peilen voor een aantal concrete levensdomeinen welke factoren volgens de respondenten een rol spelen bij het bereiken van de goede dingen in het leven: omwille van welke kenmerken krijgt men vandaag geen gelijke kansen? Dit laat ons toe om na te gaan of de bestaande achterstellingsmechanismen die het Vlaamse gelijkekansenbeleid wil aanpakken (h)erkend worden door de samenleving, een belangrijke voorwaarde voor het creëren van een maatschappelijk draagvlak voor het gelijkekansenbeleid. Het vierde perspectief behandelt het leven zoals het zou moeten zijn: van welke factoren vindt men het aanvaardbaar en van welke factoren vindt men het niet aanvaardbaar dat ze de positie in verschillende levensdomeinen beïnvloeden? Daardoor krijgen we een zicht op hoe de ideale maatschappij er volgens de inwoners in Vlaanderen uitziet.

In dit besluit belichten we deze vier perspectieven en formuleren we een samenvattend antwoord op onze onderzoeksvragen. Daarbij focussen we vooral op de rol van sekse, herkomst en seksuele identiteit in de verschillende perspectieven, de drie doelgroepen waar het Steunpunt Gelijkekansenbeleid onderzoek rond uitvoert²⁰.

Alvorens verder te gaan, willen we wijzen op de beperkingen van het onderzoek. We kozen voor een onderzoek in de breedte met een breed scala aan levensdomeinen en kansenbelemmerende kenmerken. Een belangrijk nadeel van deze werkwijze is dat we voor de vastgestelde verschillen weinig verklaringen in de diepte kunnen geven. Een

²⁰ Het Vlaamse gelijkekansenbeleid richt zich niet enkel op deze drie doelgroepen, maar tevens op personen met een handicap. Binnen het Steunpunt Gelijkekansenbeleid werd tot nu toe echter geen onderzoek verricht naar gelijke kansen voor personen met een handicap.

tweede belangrijke keuze die de onderzoeksresultaten beïnvloedt is de keuze voor een a-selecte steekproef waardoor het aandeel allochtonen en zeker holebi's eerder klein is en we voorzichtig moeten zijn bij uitspraken over de positie en de opvattingen van deze groepen.

8.1. De objectieve kansenpositie

We definieerden gelijke kansen in navolging van Mason (2006) als het hebben van gelijke toegang tot de "goede dingen in het leven". Wanneer irrelevante kenmerken zoals bijvoorbeeld geslacht of herkomst de toegang tot die "goede dingen" beïnvloeden, kunnen we niet meer spreken van een gelijke toegang. Zoals reeds herhaaldelijk aangetoond werd in eerder onderzoek, zowel binnen als buiten het Steunpunt Gelijkekansenbeleid, kunnen we ook op basis van de huidige survey besluiten dat mensen met een verschillende socio-demografische achtergrond op veel terreinen een andere positie innemen. De geobserveerde verschillen wijzen er op dat gender, etniciteit en seksuele identiteit structurerende principes zijn in onze samenleving.

We gaan er hier van uit dat deze socio-demografische kenmerken irrelevant zijn en de kansen inperken. Of kenmerken al dan niet relevant zijn, kan echter voor de nodige discussie zorgen, al kan de anti-discriminatiewetgeving hier enig soelaas brengen wanneer het over openbare levensdomeinen zoals betaalde arbeid of onderwijs gaat. Wanneer op deze terreinen grote verschillen bestaan dan is dit een signaal dat er mogelijk iets ernstigs fout is en dat het beleid hier remediërend moet optreden.

Bij de objectieve positie van de respondenten in de verschillende levensdomeinen speelt herkomst een belangrijke rol. Voor de migratieachtergrond van de respondenten zelf maakten we een onderscheid tussen respondenten met een Europese en respondenten met een niet-Europese achtergrond. Het is vooral deze laatste groep die op de verschillende objectieve kansenposities een precare positie inneemt. De respondenten met een Europese migratieachtergrond nemen ofwel een tussenpositie in ofwel zijn ze vergelijkbaar met autochtone respondenten. Allochtonen hebben een lager opleidingsniveau, zijn vaker huurder, zijn oververtegenwoordigd bij de groep die nooit buitenshuis komt voor sociale activiteiten, zijn vaker werkloos en werken vaker als arbeider. Het gaat hier om netto-effecten waarbij we controleren voor eventuele andere verschillen tussen autochtonen en allochtonen die mogelijk een invloed kunnen hebben op hun positie in verschillende levensdomeinen.

Geslacht heeft een invloed op de positie in een aantal levensdomeinen, maar deze invloed is deels verschillend van de invloed van herkomst. Vrouwen hebben meer kans om alleenstaande ouder te zijn, ze gaan minder vaak uit dan mannen, ze hebben minder kans om te werken of (vervroegd) op pensioen te zijn, ze hebben meer kans om huisvrouw te zijn, ze hebben minder kans om als arbeider of als kaderlid te werken en ze hebben minder kans op een leidinggevende positie. Iemands geslacht heeft eveneens een grote invloed op het aantal werkuren waarbij vrouwen gemiddeld 10 uur minder per week werken dan mannen. De grote invloed van gendermechanismen - bijvoorbeeld op het vlak van de verhouding tussen zorgarbeid en betaalde arbeid - in de samenleving vertaalt zich in een verschillende positie van mannen en vrouwen in vele levensdomeinen.

Het kleine aandeel niet-hetero's in de steekproef noopt ons tot voorzichtigheid met uitspraken over de invloed van seksuele identiteit op de objectieve positie in de samenleving. Volgens de multivariate analyses heeft seksuele identiteit een invloed op iemands gezondheidstoestand: holebi's hebben meer kans om langdurig ziek te zijn en daar hinder van te ondervinden in het dagelijks leven dan hetero's. Seksuele identiteit heeft bovendien een significant effect op de wekelijkse arbeidsduur van werkenden: holebi's werken gemiddeld minder uren per week dan hetero's. Op bivariaat niveau zien we dat holebi's op het domein van vrije tijd zowel oververtegenwoordigd zijn bij de groep die vaak activiteiten buitenshuis onderneemt, als bij de groep die dat nooit doet. Holebi's zijn ook ondervertegenwoordigd bij de eigenaars en zoals te verwachten bij alle gezinsvormen waar kinderen in aanwezig zijn.

Niet alleen sekse, herkomst en seksuele identiteit hebben een invloed op de objectieve positie van mensen. Ook de gezondheidstoestand heeft een belangrijke invloed. De kans dat iemand die van zichzelf zegt dat hij een langdurige ziekte of handicap heeft, hoog opgeleid is, is bijvoorbeeld veel kleiner dan de kans dat iemand die gezond is een hoger diploma heeft behaald. Het is opvallend dat dit ook geldt wanneer deze respondenten zeggen dat ze in het dagelijks leven weinig of geen hinder ondervinden van hun ziekte of handicap.

Naast gezondheid speelt het opleidingsniveau een cruciale rol in onze samenleving waarbij hoog opgeleiden het gemakkelijker hebben om de goede dingen in het leven te bereiken. Gebrek aan gelijke kansen op het vlak van onderwijs werkt bijgevolg door in de andere levensdomeinen. Op een aantal domeinen speelt ook de sociale herkomst nog een rol. Los van het eigen opleidingsniveau bijvoorbeeld, hebben respondenten waarvan de vader laag opgeleid is meer kans om als arbeider te werken dan respondenten waarvan de vader hoog opgeleid is.

8.2. De subjectieve kansenperceptie op het vlak van arbeid²¹

Ook al nemen mannen en vrouwen een andere positie in op de arbeidsmarkt, toch heeft iemands geslacht geen significante invloed op de tevredenheid met de arbeidsloopbaan of op de perceptie van gemiste kansen. Gemiddeld geven mannen en vrouwen dezelfde score wanneer hen gevraagd wordt om op een schaal van 1 tot en met 10 aan te geven in welke mate ze kansen gemist hebben. Dit betekent echter niet dat de kansenperceptie genderneutraal is: de redenen die mannen en vrouwen opgeven zijn immers verschillend en gelieerd met de gegenderde organisatie van onze arbeidsmarkt. Zo identificeert 8,5% van de vrouwen geslacht als een oorzaak van gemiste kansen, terwijl dit bij de mannen veel minder het geval is. Bovendien noemt één derde van de vrouwen de zorg voor het gezin als een oorzaak van gemiste kansen, terwijl dit bij mannen slechts iets meer dan 10% is. Bij alleenstaande ouders loopt het aandeel respondenten dat stelt dat de zorg voor het gezin een oorzaak is van gemiste kansen zelfs op tot meer dan 40%. Een beleid gericht op het verbeteren van de combinatie tussen arbeid en gezin – zowel vanwege de overheid als vanwege bedrijven – kan er bijgevolg voor zorgen dat vrouwen en alleenstaande ouders hun kansen op de arbeidsmarkt hoger inschatten.

²¹ Enkel voor het levensdomein arbeid gingen we na hoe de respondenten zelf hun kansen percipieerden.

Ook herkomst, seksuele identiteit en gezondheid hebben een invloed op de subjectieve kansenperceptie: niet-Europese allochtonen (zowel zij die werken als zij die niet werken), langdurig zieken en werkende holebi's vinden van zichzelf dat ze meer kansen hebben gemist dan autochtonen, gezonde respondenten en hetero's. Iets meer dan 40% van de niet-Europese allochtonen wijt de gemiste kansen aan hun herkomst. 9% van de holebi's wijt op hun seksuele identiteit als oorzaak van gemiste kansen op de arbeidsmarkt. Mogelijk zijn (al dan niet subtiele) vormen van discriminatie hiervan de oorzaak.

Gezondheid wordt door de meerderheid van de respondenten die in het dagelijks leven hinder ondervinden van hun gezondheidsproblemen ervaren als een oorzaak van gemiste kansen. Ook de respondenten die van zichzelf zeggen dat ze aan een langdurige ziekte of handicap leiden maar hier weinig hinder van ondervinden, wijzen vrij vaak op hun gezondheid als oorzaak van gemiste kansen. Een beleid gericht op de inclusie van personen met een handicap in het arbeidsleven kan de perceptie van gelijke kansen bijgevolg sterk verhogen.

8.3. Opvattingen over bestaande kansen

De derde onderzoeksvraag verlegt het perspectief naar de opvattingen over de kansen van anderen: welke kenmerken beïnvloeden de positie in de verschillende levensdomeinen? De erkenning van het bestaan van ongelijke kansen voor bepaalde groepen beïnvloedt het draagvlak voor het gelijkkansenbeleid. Wat herkomst betreft, erkent de publieke opinie voor een groot stuk dat allochtonen minder kansen hebben op het vlak van arbeid, onderwijs en welvaart dan autochtonen. Slechts een kleine minderheid van de respondenten denkt dat werkgevers allochtonen en autochtonen bij sollicitaties op dezelfde manier behandelen. Bij herstructureringen is het aandeel respondenten dat denkt dat allochtonen minder kans maken om te mogen blijven kleiner, maar ook hier denkt de meerderheid van de Vlamingen dat etnische herkomst wel degelijk een invloed heeft op de beslissingen van werkgevers. Het leven zoals het is op de arbeidsmarkt, is volgens een brede meerderheid van de bevolking een leven dat gepaard gaat met meer kansen voor autochtonen en minder kansen voor allochtonen. Een belangrijke voorwaarde voor het genereren van steun voor het gelijkkansenbeleid ten aanzien van allochtonen op de arbeidsmarkt – namelijk het erkennen van het bestaan van ongelijke kansen - is bijgevolg vervuld. Wat de levensdomeinen onderwijs en welvaart betreft, denkt iets minder, respectievelijk iets meer dan de helft van de respondenten dat etnische herkomst een invloed heeft op enerzijds het behalen van een diploma en anderzijds op de mogelijkheid om veel geld te verdienen. Omgekeerd denkt een groot deel van de respondenten dat herkomst geen invloed heeft op deze levensdomeinen, ook al toont de analyse van de objectieve positie aan dat herkomst wel degelijk een invloed heeft op het opleidingsniveau en de welvaart van mensen (geoperationaliseerd aan de hand van huiseigendom). De verschillende reële positie op deze domeinen wordt mogelijk niet toegeschreven aan ongelijke kansen, maar aan andere factoren zoals bijvoorbeeld een gebrek aan ambitie of inzet.

Op het vlak van gezondheidszorg, relaties en vrije tijd speelt etnische herkomst slechts volgens een minderheid van de respondenten een rol. Enkel voor vrije tijd is het zinvol om een vergelijking maken met de objectieve kansenpositie waarbij we zagen dat allochtonen een grotere kans hebben dan autochtonen om nooit uit te gaan.

In de perceptie van de respondenten speelt geslacht een veel kleinere rol dan herkomst in de kansen die men heeft in de verschillende levensdomeinen. Iets minder dan één derde van de respondenten denkt dat mannen het gemakkelijker hebben bij sollicitaties, één vierde denkt dat mannen meer kans maken bij herstructureringen. We kunnen daardoor verwachten dat beleid dat de toegang tot de arbeidsmarkt voor vrouwen zou willen vergemakkelijken, op weinig begrip zal kunnen rekenen. Dit is problematisch aangezien in de realiteit de arbeidsmarkt sterk beïnvloed wordt door gender. Mogelijke schrijven de respondenten dit niet toe aan ongelijke kansen, maar wel aan andere factoren zoals de individuele keuzes van vrouwen.

Wat de andere levensdomeinen betreft denkt de overgrote meerderheid van de respondenten dat geslacht geen invloed heeft op het behalen van een diploma, het verkrijgen van goede gezondheidszorg en het vinden van een vaste relatie. Dit strookt alvast op het vlak van onderwijs grotendeels met de realiteit. Geslacht heeft immers, door de grote inhaalbeweging van vrouwen, geen invloed meer op het opleidingsniveau. Dit betekent echter niet dat gender geen rol meer speelt op het vlak van onderwijs. Studiekeuzes zijn bijvoorbeeld sterk gedifferentieerd naar geslacht.

Wel is een groep respondenten er van overtuigd dat vrouwen het moeilijker hebben om rijk te worden en om een hobby buitenshuis uit te oefenen. Op het vlak van vrije tijd strookt deze opvatting met de realiteit waarbij vrouwen minder frequent uitgaan dan mannen. De opvattingen over de invloed van geslacht op iemands welvaart kunnen we op basis van de survey zelf niet goed vergelijken met de invloed van geslacht op het inkomen aangezien we gevraagd hebben naar het gezinsinkomen en niet naar het individuele inkomen. Onderzoek naar bijvoorbeeld de vervrouwelijking van de armoede of de loonkloof tussen mannen en vrouwen toont echter dat deze perceptie strookt met de realiteit.

De perceptie van de invloed van seksuele identiteit op de bestaande kansen op de arbeidsmarkt is vergelijkbaar met de perceptie van de invloed van geslacht: ongeveer dertig procent van de respondenten denkt dat hetero's sneller werk vinden dan homo's en twintig procent denkt dat hetero's het gemakkelijker hebben bij herstructureringen. Slechts een kleine minderheid van de respondenten denkt dat seksuele identiteit de kansen in de andere levensdomeinen verkleint. Enkel op het vlak van relaties denkt een iets grotere groep dat holebi's het moeilijker hebben om een vaste relatie aan te knopen. Mogelijk spelen vooroordelen over de attitudes van holebi's ten aanzien van relaties hier een rol.

8.4. Het leven zoals het zou moeten zijn

De resultaten van de opvattingen over het leven zoals het zou moeten zijn wijzen er op dat de meerderheid van de respondenten prestaties – wat men in de sociale rechtvaardigheidstheorie verdienen noemt - een rechtvaardig criterium vindt bij aanwervingen, herstructureringen, het behalen van een diploma en veel geld verdienen. Toch zien we dat bijna één vierde het aanvaardbaar vindt dat toekomstige werkgevers rekening houden met de herkomst van sollicitanten. Een niet onaanzienlijke minderheid van de respondenten vindt discriminatie op de arbeidsmarkt bijgevolg aanvaardbaar. Maar we kunnen het ook positief formuleren: een ruime meerderheid van de respondenten onderschrijft de principes van het gelijke kansenbeleid en vindt het niet aanvaardbaar dat werkgevers rekening houden met etnische herkomst. Voor de andere

levensdomeinen wordt herkomst slechts door een heel kleine groep expliciet genoemd als een aanvaardbare beïnvloedende factor. Bij de beoordeling van een sollicitatie, waar we overgaan naar gedrag in een hypothetische situatie, worden sollicitanten met een vreemde naam negatiever beoordeeld dan sollicitanten met een Vlaamse naam. Dit geldt vooral wanneer deze sollicitanten slecht Nederlands spreken. Het effect van herkomst an sich is er ook, maar is veel kleiner.

Slechts een klein aandeel respondenten vindt het aanvaardbaar dat geslacht iemands kansen bevordert of belemmert. Dit geldt voor alle levensdomeinen. Bij de beoordeling van een sollicitatie zien we ook dat de respondenten mannen en vrouwen hetzelfde beoordelen. In deze hypothetische situatie zien we geen geslachtsgebonden discriminatie bij het aanwerven.

Wat betreft de gewenste kansen in de samenleving, zien we dat net zoals bij geslacht, de overgrote meerderheid van de respondenten het niet aanvaardbaar vindt dat seksuele identiteit de kansen in de verschillende levensdomeinen beïnvloedt.

8.5. Tot slot

We zijn in Vlaanderen nog ver verwijderd van de ideale samenleving die gelijke kansen garandeert aan al haar inwoners, ongeacht hun afkomst, geslacht of seksuele identiteit. De analyse van de objectieve kansensituatie bevestigt hiermee wat eerder onderzoek reeds meermaals aan het licht bracht. Op basis van de survey zien we echter dat de publieke opinie niet alle vormen van ongelijkheid erkent als een vorm van ongelijke kansen. Mogelijk worden individuele verklaringen geprefereerd boven sociale verklaringen. Een gebrek aan inzet of ambities, andere voorkeuren, toeval of verkeerde keuzes zijn dan alternatieve verklaringen voor de bestaande verschillen tussen mannen en vrouwen, tussen autochtonen en allochtonen, tussen hetero's en holebi's.

De opvattingen van de publieke opinie over de bestaande kansen in de samenleving zouden een slechte basis vormen om de prioriteiten van het gelijkkansenbeleid af te bakenen. De realiteit en niet de perceptie moet de basis vormen van het beleid. Deze opvattingen schetsen echter wel de context waarbinnen dit beleid wordt uitgevoerd. Het gelijkkansenbeleid zou aandacht kunnen schenken aan het verhogen van de kennis over bestaande sociale ongelijkheden en hun onderliggende mechanismen met als doel om een groter draagvlak te creëren voor het gelijkkansenbeleid. Met name ten aanzien van gender en seksuele identiteit is een groot deel van de publieke opinie van mening dat er geen sprake (meer) is van ongelijke kansen.

De overgrote meerderheid van de respondenten vindt het overigens niet aanvaardbaar dat sekse en seksuele identiteit de kansen in de samenleving beïnvloeden. Ook discriminatie op basis van herkomst wordt grotendeels afgekeurd. Een aanzienlijke minderheid van de respondenten vindt het echter wel aanvaardbaar dat werkgevers rekening houden met herkomst. Op basis van de resultaten van de vignettes kunnen we veronderstellen dat opvattingen over de vermeende taalkennis van allochtonen hier een rol in spelen. Het bestrijden van discriminatie moet een blijvende prioriteit zijn van het gelijkkansenbeleid.

Bijlagen

Bijlage 1

Vragenlijst

DEEL 1: PERSOONSGEGEVENS

1. *Bent u een man of een vrouw?*

- 1 Man
- 2 Vrouw

2. *In welk jaar bent u geboren?*

19 . . (jaartal)

3. *Wat is uw woonsituatie?*

- 1 Ik huur een sociale woning of een sociaal appartement
- 2 Ik huur een woning of appartement op de private woonmarkt
- 3 Ik of iemand anders in mijn gezin is eigenaar van de woning of het appartement waarin ik woon
- 4 Ik woon kosteloos bij iemand in
- 5 Ik woon in een instelling (verzorgingstehuis, ...)
- 6 Andere

4. *Met welke personen woont u samen? (U mag meerdere antwoorden aankruisen)*

- 1 Ik woon alleen
- 2 Partner
- 3 Kind(eren)
- 4 Ouder(s) en/of schoonouder(s)
- 5 Broer(s) en/of zus(sen) en/of schoonbroer(s) en/of schoonzus(sen)
- 6 Andere(n), namelijk

5. *Wat is het hoogste diploma dat u behaalde?*

- 1 Geen diploma
- 2 Lager onderwijs
- 3 Lager secundair onderwijs (eerste drie jaren)
- 4 ASO (Algemeen secundair onderwijs)

- 5 TSO (Technisch secundair onderwijs)
- 6 KSO (Kunstsecundair onderwijs)
- 7 BSO (Beroepssecundair onderwijs)
- 8 BuSO (Buitengewoon secundair onderwijs)
- 9 Hoger onderwijs van het korte type (3 jaar)
- 10 Hoger onderwijs van het lange type (4 jaar en meer)
- 11 Universiteit
- 12 Ander diploma

6. *Woont u samen met een partner?*

- 1 Ja (GA VERDER MET VRAAG 7)
- 2 Neen (GA VERDER MET VRAAG 8)

7. *Wat is het hoogste diploma dat uw partner behaalde?*

- 1 Geen diploma
- 2 Lager onderwijs
- 3 Lager secundair onderwijs (eerste drie jaren)
- 4 Hoger secundair onderwijs (laatste drie jaren)
- 5 Hoger onderwijs of universiteit
- 6 Ander diploma

8. *Hoe vaak gaat u uit? (Bijvoorbeeld naar optredens, sportwedstrijden, de bioscoop, tentoonstellingen, cafébezoek ...)*

- 1 Meerdere keren per maand
- 2 Eén keer per maand
- 3 Meerdere keren per jaar
- 4 Eén keer per jaar
- 5 Nooit

9. *Hebt u één of meerdere langdurige ziektes, langdurige aandoeningen of handicaps?*

- 1 Ja (GA VERDER MET VRAAG 10)
- 2 Nee (GA VERDER MET VRAAG 11)

10. *Indien ja: In welke mate heeft deze ziekte, aandoening of handicap een invloed op uw dagelijkse bezigheden?*

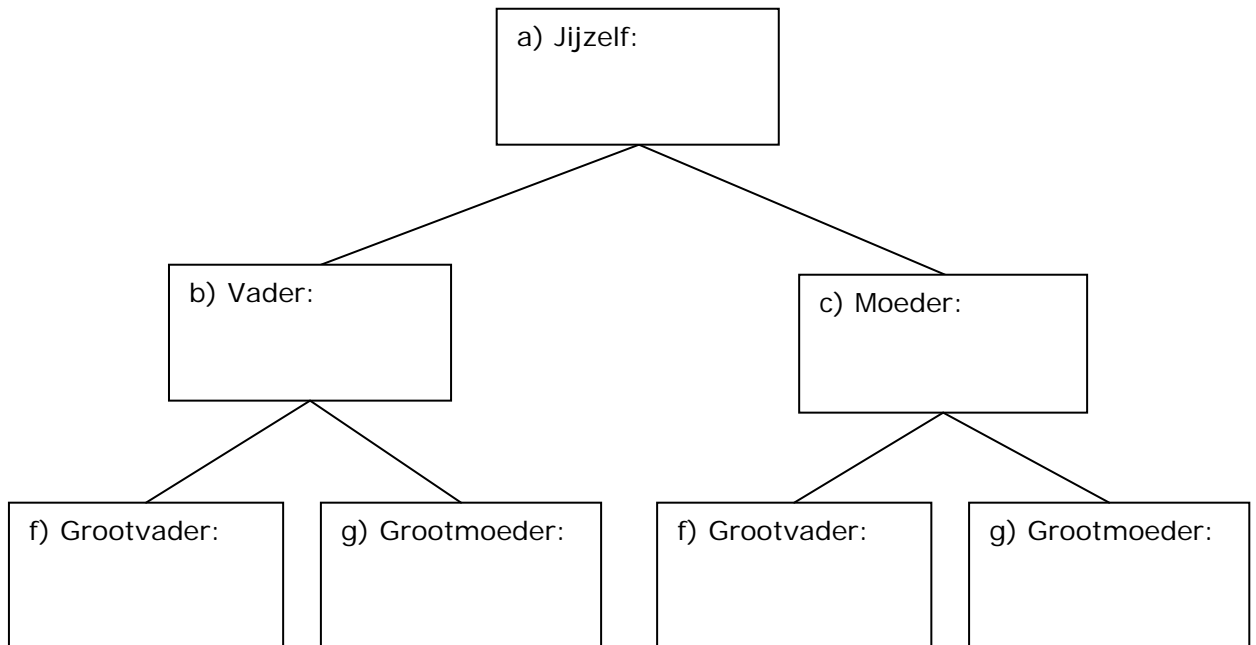
- 1 Veel invloed
- 2 Een beetje invloed

- 3 Geen invloed

11. Wat is uw nationaliteit?

- 1 Belg
 2 Andere nationaliteit, namelijk

12. Vul het geboorteland in van jezelf, je ouders en je grootouders.

13. Wat is het hoogste diploma dat uw moeder behaalde?

- 1 Geen diploma
 2 Lager onderwijs
 3 Lager secundair onderwijs (eerste drie jaren)
 4 Hoger secundair onderwijs (laatste drie jaren)
 5 Hoger onderwijs of universiteit
 6 Ander diploma

14. Wat is het hoogste diploma dat uw vader behaalde?

- 1 Geen diploma
 2 Lager onderwijs
 3 Lager secundair onderwijs (eerste drie jaren)
 4 Hoger secundair onderwijs (laatste drie jaren)
 5 Hoger onderwijs of universiteit
 6 Ander diploma

15. **Kon het gezin waarin u opgroeide zeer moeilijk, moeilijk, eerder moeilijk, eerder gemakkelijk, gemakkelijk of zeer gemakkelijk financieel toekomen?**

- 1 Zeer moeilijk
- 2 Moeilijk
- 3 Eerder moeilijk
- 4 Eerder gemakkelijk
- 5 Gemakkelijk
- 6 Zeer gemakkelijk

DEEL 2: DE ARBEIDSMARKT

16. **Hebt u op dit moment een betaalde job? (zwart werk telt niet mee)**

- 1 Ja **(GA VERDER MET VRAAG 24)**
- 2 Nee **(GA VERDER MET DE VOLGENDE VRAAG)**

17. **Welke situatie is op u van toepassing?**

- 1 Ik ben met pensioen, vervroegd pensioen of brugpensioen
(GA VERDER MET VRAAG 18)
- 2 Ik ben werkzoekend
(GA VERDER MET VRAAG 19)
- 3 Ik ben arbeidsongeschikt of langdurig ziek
(GA VERDER MET VRAAG 20)
- 4 Ik ben student
(GA VERDER MET VRAAG 20)
- 5 Ik ben huisman/huisvrouw
(GA VERDER MET VRAAG 20)
- 6 Andere, namelijk.....
(GA VERDER MET VRAAG 20)

18. Indien u met pensioen, vervroegd pensioen of brugpensioen bent: in welke mate bent u het eens met de volgende stellingen?

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Eens noch oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Ik weet het niet / geen antwoord
Ik zou liever later gestopt zijn met werken.	1	2	3	4	5	6
In mijn laatste job werden oudere werknemers op dezelfde manier behandeld als jongere werknemers.	1	2	3	4	5	6
Het laatste jaar voor mijn pensioen was het voor mij moeilijk om even goed te presteren als mijn jongere collega's.	1	2	3	4	5	6
Ik ben tevreden met wat ik bereikt heb in mijn beroepsleven.	1	2	3	4	5	6
Ik heb het gevoel dat ik mij tijdens mijn beroepsleven meer moest bewijzen dan andere mensen.	1	2	3	4	5	6
Promotie maken was voor mij gemakkelijker dan voor andere mensen.	1	2	3	4	5	6
Ik heb veel pech gehad in mijn beroepsleven.	1	2	3	4	5	6
Ik heb het gevoel dat ik verkeerde keuzes gemaakt heb in mijn beroepsleven.	1	2	3	4	5	6

GA VERDER MET VRAAG 33

19. Indien u werkzoekend bent: in welke mate bent u het eens met de volgende stellingen?

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Eens noch oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Ik weet het niet / geen antwoord
Ik heb het gevoel dat ik op sollicitaties op dezelfde manier behandeld word als andere mensen.	1	2	3	4	5	6
Ik denk dat ik vrij snel een job zal vinden.	1	2	3	4	5	6
Ik doe echt mijn best om werk te vinden.	1	2	3	4	5	6
Ik ben tevreden met wat ik tot nu toe bereikt heb in mijn beroepsleven.	1	2	3	4	5	6
Ik heb al veel pech gehad in mijn beroepsleven.	1	2	3	4	5	6
Ik heb het gevoel dat ik verkeerde keuzes gemaakt heb in mijn beroepsleven.	1	2	3	4	5	6

20. Hebt u in het verleden een betaalde job gehad die minstens zes maanden na elkaar duurde? (zwart werk telt niet mee)

- 1 Ja (GA VERDER MET DE VOLGENDE VRAAG)
- 2 Neen, nog nooit (GA VERDER MET VRAAG 33)

21. Welke was uw laatste job die minstens zes maanden na elkaar duurde? (U mag meerdere antwoorden aankruisen)

- 1 Zelfstandige in bijberoep
- 2 Zelfstandige in hoofdberoep
- 3 Voltijds in loondienst
- 4 Deeltijds in loondienst

22. Welke functie paste het best bij uw laatste job die minstens zes maanden duurde? Duid enkel de belangrijkste aan indien u meerdere functies vervulde (slechts 1 antwoord geven).

- 1 Niet geschoolde arbeider
- 2 Geschoolde arbeider
- 3 Bediende
- 4 Hoger bediende

- 5 Kaderlid
- 6 Vrij beroep
- 7 Kleine zelfstandige
- 8 Zelfstandig ondernemer
- 9 Landbouwer
- 10 Andere

23. Gaf u leiding aan andere personen?

- 1 Ja
- 2 Nee

GA VERDER MET VRAAG 33

24. Werkt u als...? (U mag meerdere antwoorden aankruisen)

- 1 Zelfstandige in hoofdberoep
- 2 Zelfstandige in bijberoep
- 3 Voltijds in loondienst
- 4 Deeltijds in loondienst

25. Hoeveel uren werkt u uit tijdens een normale week (van maandag tot en met zondag), overuren inbegrepen? Met werk bedoelen we werk in functie van uw beroep. (zwart werk telt niet mee)

... uren per week

26. Welke functie past het best bij uw job? Duid enkel de belangrijkste aan indien u meerdere functies heeft (slechts 1 antwoord geven).

- 1 Niet geschoolde arbeider
- 2 Geschoolde arbeider
- 3 Bediende
- 4 Hoger bediende
- 5 Kaderlid
- 6 Vrij beroep
- 7 Kleine zelfstandige
- 8 Zelfstandig ondernemer
- 9 Landbouwer
- 10 Andere

27. Geeft u leiding aan andere personen?

- 1 Ja
- 2 Nee

28. Was u ooit meer dan een jaar niet aan het werk?

- 1 Ja (GA VERDER MET VRAAG 29)
- 2 Nee (GA VERDER MET VRAAG 30)

29. Om welke van de volgende redenen, hebt u meer dan een jaar niet gewerkt? (U mag meerdere antwoorden aankruisen)

- 1 Werkloosheid
- 2 Volgen van een opleiding
- 3 Zorg voor de kinderen
- 4 Geen van bovenstaande redenen

30. Zijn er periodes geweest in uw leven dat u minder uren werkte dan nu? Tel enkel de uren die u officieel zou moeten werken.

- 1 Ja (GA VERDER MET VRAAG 31)
- 2 Nee (GA VERDER MET VRAAG 32)

31. Om welke van de volgende redenen, hebt u reeds minder uren gewerkt dan nu? (U mag meerdere antwoorden aankruisen)

- 1 Ik kon geen voltijds contract krijgen
- 2 Ik wilde meer tijd om voor de kinderen te zorgen
- 3 Ik wilde een opleiding volgen
- 4 Geen van bovenstaande redenen

32. In welke mate bent u het eens met de volgende stellingen?

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Eens noch oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Ik weet het niet / geen antwoord
Ik ben tevreden met wat ik tot nu toe bereikt heb in mijn beroepsleven.	1	2	3	4	5	6
Mijn inspanningen op het werk worden beloond.	1	2	3	4	5	6
Ik heb het gevoel dat ik mij al meer heb moeten bewijzen in een job dan andere mensen.	1	2	3	4	5	6
Ik heb meer problemen gehad om door collega's aanvaard te worden in een job dan andere mensen.	1	2	3	4	5	6
Promotie maken is voor mij gemakkelijker geweest dan voor andere mensen.	1	2	3	4	5	6
Ik heb al veel pech gehad in mijn beroepsleven.	1	2	3	4	5	6
Ik voel dat ik op het werk op dezelfde manier behandeld word als mijn collega's.	1	2	3	4	5	6
Ik heb het gevoel dat ik verkeerde keuzes gemaakt heb in mijn beroepsleven.	1	2	3	4	5	6

33. Duid aan in welke mate u het gevoel hebt dat u bepaalde kansen gemist hebt in uw beroepsleven. 1 betekent dat u het gevoel hebt dat u helemaal geen kansen gemist hebt. 10 betekent dat u het gevoel hebt dat u heel veel kansen gemist hebt.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
helemaal geen kansen gemist											veel kansen gemist

34. Omwille van welke factoren hebt u bepaalde kansen in uw beroepsleven mislopen? (U mag meerdere antwoorden aankruisen)

- 1 Uw geslacht
- 2 Uw gezondheid
- 3 Het land van herkomst van uzelf of uw familie
- 4 Homo of lesbisch zijn
- 5 Uw leeftijd
- 6 Uw financiële situatie
- 7 Uw uiterlijk
- 8 Uw eigen inspanningen
- 9 Uw vriendenkring
- 10 De zorg voor uw gezin
- 11 Verkeerde keuzes
- 12 Uw godsdienst
- 13 Ik heb geen kansen gemist

35. Indien u samenwoont met een partner, welke situatie is van toepassing op hem/haar?

- 1 Zelfstandige
- 2 Voltijds in loondienst
- 3 Deeltijds in loondienst
- 4 Met pensioen, vervroegd pensioen of brugpensioen
- 5 Werkzoekende
- 6 Arbeidsongeschikt of langdurig ziek
- 7 Student
- 8 Huisman of huisvrouw
- 9 Andere, namelijk...

36. Veronderstel 2 personen die werk zoeken. Duid telkens aan wie volgens u het snelste een job vindt of denkt u dat ze even snel een job kunnen vinden.

- A) Zal een man of een vrouw het snelste werk vinden of maakt het geen verschil?
- 1 man
 - 2 vrouw
 - 3 maakt geen verschil

- B) Zal **een Vlaming of een allochtoon** het snelste werk vinden of maakt het geen verschil?
- 1 Vlaming
 - 2 allochtoon
 - 3 maakt geen verschil
- C) Zal **een homo of een hetero** het snelste werk vinden of maakt het geen verschil?
- 1 homo
 - 2 hetero
 - 3 maakt geen verschil
- D) Zal **iemand ouder dan 50 of iemand jonger dan 30** het snelste werk vinden of maakt het geen verschil?
- 1 ouder dan 50
 - 2 jonger dan 30
 - 3 maakt geen verschil
- E) Zal **een laag opgeleide of een hoog opgeleide** het snelste werk vinden of maakt het geen verschil?
- 1 laag opgeleide
 - 2 hoog opgeleide
 - 3 maakt geen verschil
- F) Zal **een rijke of een arme** het snelste werk vinden of maakt het geen verschil?
- 1 rijke
 - 2 arme
 - 3 maakt geen verschil

37. In welke mate bent u het eens met de volgende stellingen?

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Eens noch oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Ik weet het niet / geen antwoord
Wanneer je op zoek bent naar werk, hangt het vooral af van het toeval of je een job vindt.	1	2	3	4	5	6
Wie er goed uitziet maakt meer kans om werk te vinden dan wie er minder goed uitziet.	1	2	3	4	5	6
Wie in goede gezondheid is maakt meer kans om werk te vinden dan wie minder gezond is.	1	2	3	4	5	6
Het hangt vooral van je eigen inspanningen af of je werkt vindt.	1	2	3	4	5	6

38. In een bedrijf moet wegens herstructureringen één werknemer ontslagen worden. Alle andere werknemers mogen blijven. Duid in onderstaande gevallen aan wie volgens u het meest kans heeft om te mogen blijven of denkt u dat het geen verschil maakt?

- A) Maakt **een man of een vrouw** het meest kans om te blijven of maakt het geen verschil uit?
- 1 man
- 2 vrouw
- 3 maakt geen verschil
- B) Maakt **een Vlaming of een allochtoon** het meest kans om te blijven of maakt het geen verschil uit?
- 1 Vlaming
- 2 allochtoon
- 3 maakt geen verschil
- C) Maakt **een homo of een hetero** het meest kans om te blijven of maakt het geen verschil uit?
- 1 homo
- 2 hetero
- 3 maakt geen verschil

- D) Maakt **iemand ouder dan 50 of iemand jonger dan 30** het meest kans om te blijven of maakt het geen verschil uit?
- 1 ouder dan 50
- 2 jonger dan 30
- 3 maakt geen verschil
- E) Maakt **een laag opgeleide of een hoog opgeleide** het meest kans om te blijven of maakt het geen verschil uit?
- 1 laag opgeleide
- 2 hoog opgeleide
- 3 maakt geen verschil
- F) Maakt **een rijke of een arme** het meest kans om te blijven of maakt het geen verschil uit?
- 1 rijke
- 2 arme
- 3 maakt geen verschil

39. Een bedrijf moet mensen ontslagen wegens herstructureringen. In welke mate bent u het eens met de volgende stellingen?

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Eens noch oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Ik weet het niet / geen antwoord
Het hangt vooral af van het toeval of je kan blijven.	1	2	3	4	5	6
Wie er goed uitziet, heeft meer kans om te kunnen blijven dan wie er minder goed uitziet.	1	2	3	4	5	6
Wie in goede gezondheid is, heeft meer kans om te kunnen blijven dan wie minder gezond is.	1	2	3	4	5	6
Het hangt van je prestaties af of je kan blijven.	1	2	3	4	5	6

40. *Persoon X is op zoek naar werk. In welke mate vindt u het aanvaardbaar dat een toekomstige baas rekening houdt met onderstaande kenmerken van deze persoon?*

	Helemaal niet aanvaard- baar	Eerder niet aanvaard- baar	Neutraal	Eerder aanvaard- baar	Helemaal aanvaard- baar	Ik weet het niet / geen antwoord
het geslacht	1	2	3	4	5	6
het land van herkomst van de familie	1	2	3	4	5	6
de seksuele voorkeur	1	2	3	4	5	6
de leeftijd	1	2	3	4	5	6
het toeval	1	2	3	4	5	6
hoeveel geld iemand	1	2	3	4	5	6
het uiterlijk	1	2	3	4	5	6
de godsdienst	1	2	3	4	5	6
het opleidingsniveau	1	2	3	4	5	6
de gezondheidstoestand	1	2	3	4	5	6
de inzet	1	2	3	4	5	6

41. *In een bedrijf moet wegens herstructureringen één werknemer ontslagen worden. Alle andere werknemers mogen blijven. In welke mate vindt u het aanvaardbaar dat onderstaande kenmerken van een persoon mee bepalen of iemand mag blijven?*

	Helemaal niet aanvaardbaar	Eerder niet aanvaardbaar	Neutraal	Eerder aanvaard- baar	Helemaal aanvaardbaar	Ik weet het niet / geen antwoord
het geslacht	1	2	3	4	5	6
het land van herkomst van de familie	1	2	3	4	5	6
de seksuele voorkeur	1	2	3	4	5	6
de leeftijd	1	2	3	4	5	6
het toeval	1	2	3	4	5	6
hoeveel geld iemand heeft	1	2	3	4	5	6
het uiterlijk	1	2	3	4	5	6
de godsdienst	1	2	3	4	5	6
het opleidingsniveau	1	2	3	4	5	6
de gezondheidstoestand	1	2	3	4	5	6
de prestaties	1	2	3	4	5	6

Hieronder worden een aantal situaties beschreven van mensen die solliciteren voor een job. We willen graag weten of u het terecht vindt dat een persoon met die kenmerken wordt aangeworven. Alle kandidaten hebben de juiste capaciteiten en het juiste diploma voor de job.

42. *De 25-jarige Youssef solliciteert voor een job. Zijn vrouw werkt niet en samen hebben ze 2 kinderen. Hij spreekt vlot Nederlands, en zijn vorige werkgever was wel tevreden over zijn werk. Het bedrijf beslist om Youssef aan te werven. Geef aan op een schaal van 1 tot 10 in welke mate u het terecht vindt dat deze persoon wordt aangeworven.*

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
helemaal niet terecht											helemaal wel terecht

43. *De 45-jarige Naïma solliciteert voor een job. Zij is alleenstaand en heeft geen kinderen. Zij spreekt vlot Nederlands, maar haar vorige werkgever was niet zo tevreden over haar werk. Het bedrijf beslist om Naïma aan te werven. Geef aan op een schaal van 1 tot 10 in welke mate u het terecht vindt dat deze persoon wordt aangeworven.*

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
helemaal niet terecht											helemaal wel terecht

44. *De 45-jarige Bart solliciteert voor een job. Zijn vrouw werkt en samen hebben ze 2 kinderen. Zijn vorige werkgever was niet zo tevreden over zijn werk. Het bedrijf beslist om Bart aan te werven. Geef aan op een schaal van 1 tot 10 in welke mate u het terecht vindt dat deze persoon wordt aangeworven.*

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
helemaal niet terecht											helemaal wel terecht

45. *De 25-jarige Latifa solliciteert voor een job. Haar man werkt en ze hebben geen kinderen. Zij spreekt niet zo goed Nederlands, maar haar vorige werkgever was wel tevreden over haar werk. Het bedrijf beslist om Latifa aan te werven. Geef aan op een schaal van 1 tot 10 in welke mate u het terecht vindt dat deze persoon wordt aangeworven.*

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
helemaal niet terecht											helemaal wel terecht

46. *De 45-jarige Mohammed solliciteert voor een job. Zijn vrouw werkt en samen hebben ze 2 kinderen. Hij spreekt niet zo goed Nederlands, maar zijn vorige werkgever was wel tevreden over zijn werk. Het bedrijf beslist om Mohammed aan te werven. Geef aan op een schaal van 1 tot 10 in welke mate u het terecht vindt dat deze persoon wordt aangeworven.*

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
helemaal niet terecht											helemaal wel terecht

47. *De 45-jarige Els solliciteert voor een job. Haar man werkt niet en ze hebben geen kinderen. Haar vorige werkgever was niet zo tevreden over haar werk. Het bedrijf beslist om Els aan te werven. Geef aan op een schaal van 1 tot 10 in welke mate u het terecht vindt dat deze persoon wordt aangeworven.*

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
helemaal niet terecht											helemaal wel terecht

DEEL 4: HET LEVEN ZOALS HET VANDAAG IS

Hieronder volgen een aantal vragen over het behalen van een diploma van het hoger onderwijs in de huidige Vlaamse samenleving. Met hoger onderwijs bedoelen we zowel de hogeschool als de universiteit.

48. *Verhogen of verlagen de volgende factoren volgens u op dit moment de kans dat iemand een diploma van het hoger onderwijs behaalt of hebben ze geen invloed?*

	Verhoogt de kans op een diploma van het hoger onderwijs	Verlaagt de kans op een diploma van het hoger onderwijs	Heeft geen invloed
Man zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Allochtoon zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Rijke ouders hebben	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Er goed uitzien	☐ 1	☐ 2	☐ 3
In goede gezondheid zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Homo of lesbisch zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Moslim zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3

49. *In welke mate bent u het eens met de volgende stellingen?*

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Eens noch oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Ik weet het niet / geen antwoord
Het hangt voornamelijk af van het toeval of je een diploma hoger onderwijs behaalt.	1	2	3	4	5	6
In onze samenleving kan iedereen die slim genoeg is, een diploma van het hoger onderwijs behalen.	1	2	3	4	5	6
In onze samenleving kan iedereen die er hard voor werkt een diploma van het hoger onderwijs behalen.	1	2	3	4	5	6

Hieronder volgen een aantal vragen over het uitbouwen van een partnerrelatie in de huidige Vlaamse samenleving.

50. *Verhogen of verlagen de volgende factoren volgens u op dit moment de kans dat iemand een vaste partner heeft?*

	Verhoogt de kans op een vaste partner	Verlaagt de kans op een vaste partner	Heeft geen invloed
Man zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Allochtoon zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Rijke zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Er goed uitzien	☐ 1	☐ 2	☐ 3
In goede gezondheid zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Een verstandelijke handicap hebben	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Homo of lesbisch zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Jong zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Laag opgeleid zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Moslim zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3

51. *In welke mate bent u het eens met de volgende stellingen?*

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Eens noch oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Ik weet het niet / geen antwoord
Het hangt voornamelijk af van het toeval of je een vaste partner hebt.	1	2	3	4	5	6
In onze samenleving kan iedereen die er moeite voor doet een vaste partner hebben.	1	2	3	4	5	6

Hieronder volgen een aantal vragen over het uitoefenen van een hobby buitenshuis, bijvoorbeeld in een vereniging of samen met vrienden.

52. *Verhogen of verlagen de volgende factoren volgens u op dit moment de kans dat iemand buitenshuis een hobby uitoefent?*

	Verhoogt de kans op een hobby buitenshuis	Verlaagt de kans op een hobby buitenshuis	Heeft geen invloed
Man zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Allochtoon zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Rijke zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Er goed uitzien	☐ 1	☐ 2	☐ 3
In goede gezondheid zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Homo of lesbisch zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Jong zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Laag opgeleid zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Moslim zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3

53. *In welke mate bent u het eens met de volgende stellingen?*

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Eens noch oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Ik weet het niet / geen antwoord
Het hangt voornamelijk af van het toeval of je buitenshuis een hobby uitoefent.	1	2	3	4	5	6
In onze samenleving kan iedereen die dat wil buitenshuis een hobby uitoefenen.	1	2	3	4	5	6

De volgende vragen gaan over de gezondheidszorg die je krijgt als je langdurig ziek bent.

54. *Verhogen of verlagen de volgende factoren volgens u op dit moment de kans dat iemand goede gezondheidszorg krijgt bij een langdurige ziekte?*

	Verhoogt de kans op een op goede gezondheidszorg bij een langdurige ziekte	Verlaagt de kans op een op goede gezondheidszorg bij een langdurige ziekte	Heeft geen invloed
Man zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Allochtoon zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Rijke zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Er goed uitzien	☐ 1	☐ 2	☐ 3
In goede gezondheid zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Homo of lesbisch zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Jong zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Hoog opgeleid zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Moslim zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3

55. *In welke mate bent u het eens met de volgende stellingen?*

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Eens noch oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Ik weet het niet / geen antwoord
Het hangt voornamelijk af van het toeval of je bij een langdurige ziekte goede gezondheidszorg krijgt.	1	2	3	4	5	6
In onze samenleving kan iedereen die dat wil de juiste gezondheidszorg krijgen bij langdurige ziekte.	1	2	3	4	5	6

De volgende vragen gaan over de mogelijkheid om veel geld te verdienen in de huidige Vlaamse samenleving.

56. *Verhogen of verlagen de volgende factoren volgens u op dit moment de kans dat iemand veel geld verdient?*

	Verhoogt de kans op veel geld verdienen	Verlaagt de kans op veel geld verdienen	Heeft geen invloed
Man zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Allochtoon zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Rijke zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Er goed uitzien	☐ 1	☐ 2	☐ 3
In goede gezondheid zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Homo of lesbisch zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Jong zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Hoog opgeleid zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Moslim zijn	☐ 1	☐ 2	☐ 3

57. *In welke mate bent u het eens met de volgende stellingen?*

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Eens noch oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Ik weet het niet / geen antwoord
Het hangt voornamelijk af van het toeval of je rijk bent.	1	2	3	4	5	6
In onze samenleving kan iedereen die hard werkt rijk worden.	1	2	3	4	5	6
Om rijk te worden moet je uit een rijke familie komen.	1	2	3	4	5	6

DEEL 5: HET LEVEN ZOALS HET ZOU MOETEN ZIJN

58. Hieronder staan een aantal kenmerken opgesomd die volgens sommige mensen een rol mogen spelen bij het behalen van een diploma van het hoger onderwijs. Kies uit deze lijst MAXIMAAL DRIE kenmerken waarvan u het aanvaardbaar vindt dat ze mee bepalen of iemand een diploma van het hoger onderwijs behaalt en noteer onderaan uw keuze(s).

- 1 het geslacht van de leerling
- 2 of de leerling slim is
- 3 de gezondheid van de leerling
- 4 het land van herkomst van de familie van de leerling
- 5 de seksuele voorkeur van de leerling
- 6 de rijkdom van de ouders
- 7 het uiterlijk van de leerling
- 8 de godsdienst van de leerling
- 9 de inzet van de leerling
- 10 het toeval
- 11 geen enkel van deze kenmerken mag volgens mij een rol spelen

Noteer hieronder het cijfer van uw keuze(s): u mag 1, 2 of 3 keuze(s) aanduiden.

Keuze 1: ...

Keuze 2: ...

Keuze 3: ...

59. Hieronder staan een aantal kenmerken opgesomd die volgens sommige mensen een rol mogen spelen bij het vinden een vaste relatie. Kies uit deze lijst MAXIMAAL DRIE kenmerken uit waarvan u het aanvaardbaar vindt dat ze mee bepalen of iemand een vaste relatie kan uitbouwen en noteer onderaan uw keuze(s).

- 1 geslacht
- 2 gezondheid
- 3 verstandelijke handicap
- 4 land van herkomst van de familie
- 5 seksuele voorkeur
- 6 rijkdom
- 7 er goed uitzien
- 8 opleidingsniveau
- 9 inzet
- 10 godsdienst
- 11 toeval
- 12 leeftijd
- 13 geen enkel van deze kenmerken mag volgens mij een rol spelen

Noteer hieronder het cijfer van uw keuze(s): u mag 1, 2 of 3 keuze(s) aanduiden.

Keuze 1: ...

Keuze 2: ...

Keuze 3: ...

- 60. Hieronder staan een aantal kenmerken opgesomd die volgens sommige mensen een rol mogen spelen bij het hebben van een leuke hobby buitenshuis. Kies uit deze lijst MAXIMAAL DRIE kenmerken uit waarvan u het aanvaardbaar vindt dat ze mee bepalen of iemand een hobby buitenshuis kan uitoefenen en noteer onderaan uw keuze(s).**

- 1 geslacht
- 2 gezondheid
- 3 verstandelijke handicap
- 4 land van herkomst van de familie
- 5 seksuele voorkeur
- 6 rijkdom
- 7 er goed uitzien
- 8 opleidingsniveau
- 9 inzet
- 10 godsdienst
- 11 toeval
- 12 leeftijd
- 13 geen enkel van deze kenmerken mag volgens mij een rol spelen

Noteer hieronder het cijfer van uw keuze(s): u mag 1, 2 of 3 keuze(s) aanduiden.

Keuze 1: ...

Keuze 2: ...

Keuze 3: ...

- 61. Hieronder staan een aantal kenmerken opgesomd die volgens sommige mensen een rol mogen spelen bij het krijgen van goede gezondheidszorg bij een langdurige ziekte. Kies uit deze lijst MAXIMAAL DRIE kenmerken uit waarvan u het aanvaardbaar vindt dat ze mee bepalen of iemand goede gezondheidszorg krijgt bij een langdurige ziekte en noteer onderaan uw keuze(s).**

- 1 geslacht
- 2 verstandelijke handicap
- 3 land van herkomst van de familie
- 4 seksuele voorkeur
- 5 rijkdom
- 6 er goed uitzien
- 7 opleidingsniveau
- 8 inzet
- 9 godsdienst
- 10 toeval
- 11 leeftijd

12 geen enkel van deze kenmerken mag volgens mij een rol spelen

Noteer hieronder het cijfer van uw keuze(s): u mag 1, 2 of 3 keuze(s) aanduiden.

Keuze 1: ...

Keuze 2: ...

Keuze 3: ...

62. Hieronder staan een aantal kenmerken opgesomd die volgens sommige mensen een rol mogen spelen bij de kans om veel geld te verdienen. Kies uit deze lijst MAXIMAAL DRIE kenmerken uit waarvan u het aanvaardbaar vindt dat ze mee bepalen of iemand veel geld kan verdienen en noteer onderaan uw keuze(s).

1 geslacht

2 gezondheid

3 verstandelijke handicap

4 land van herkomst van de familie

5 seksuele voorkeur

6 rijkdom

7 er goed uitzien

8 opleidingsniveau

9 inzet

10 godsdienst

11 toeval

12 leeftijd

13 geen enkel van deze kenmerken mag volgens mij een rol spelen

Noteer hieronder het cijfer van uw keuze(s): u mag 1, 2 of 3 keuze(s) aanduiden.

Keuze 1: ...

Keuze 2: ...

Keuze 3: ...

DEEL 6: GELIJKE KANSEN IN DE SAMENLEVING

63. In welke mate bent u het eens met de volgende uitspraken?

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Eens noch oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Ik weet het niet / geen antwoord
Onze samenleving moet al het nodige doen om ervoor te zorgen dat iedereen gelijke kansen krijgt.	1	2	3	4	5	6
Het is nodig om benadeelde groepen extra steun te geven zodat ze gelijke kansen krijgen.	1	2	3	4	5	6
In een samenleving waarin de mensen gelijke kansen krijgen, zullen ook minder problemen zijn.	1	2	3	4	5	6
Het is normaal dat sommige mensen minder kansen krijgen dan anderen.	1	2	3	4	5	6
Het heeft geen zin om na te streven dat iedereen gelijke kansen krijgt.	1	2	3	4	5	6
Ik vind het een goed idee om wettelijk vast te leggen dat iedereen gelijke kansen moet krijgen.	1	2	3	4	5	6

64. In welke mate bent u het eens met de volgende uitspraken

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Eens noch oneens	Eerder eens	Helemaal eens	Ik weet het niet / geen antwoord
Mensen zijn zo verschillend van elkaar dat het geen zin heeft om na te streven dat iedereen hetzelfde bereikt.	1	2	3	4	5	6
Het is normaal dat sommige mensen meer bereiken in hun leven.	1	2	3	4	5	6
Rijkdom en inkomens gelijk verdelen onder iedereen is het eerlijkste.	1	2	3	4	5	6
De overheid zou ervoor moeten zorgen dat iedereen eenzelfde minimum inkomen heeft.	1	2	3	4	5	6
Onze samenleving moet ervoor zorgen dat iedereen kan bereiken wat hij wil bereiken.	1	2	3	4	5	6
Iedereen die wil werken, zou een job moeten kunnen krijgen.	1	2	3	4	5	6
Het is je eigen verantwoordelijkheid om iets van je leven te maken.	1	2	3	4	5	6

DEEL 7: PERSOONLIJKE VRAGEN

Dit laatste deel bevat enkele persoonlijke vragen. Toch willen we u vragen om ze correct in te vullen. We herhalen graag dat uw adresgegevens op geen enkele wijze aan uw antwoord kunnen gekoppeld worden.

65. Hebt u een vaste relatie?

- 1 Ja
- 2 Nee

66. Waar gaat uw seksuele voorkeur naar uit?

- 1 Uitsluitend vrouwen
- 2 Vooral vrouwen
- 3 Zowel vrouwen als mannen
- 4 Vooral mannen
- 5 Uitsluitend mannen

67. Hoeveel bedraagt het netto-inkomen van u en uw partner samen per maand?

Als uw inkomen varieert van maand tot maand, gelieve dan een gemiddelde op te geven.

- 1 Minder dan 499 euro
- 2 500-999 euro
- 3 1000-1499 euro
- 4 1500-1999 euro
- 5 2000-2499 euro
- 6 2500-2999 euro
- 7 3000-3499 euro
- 8 3500-3999 euro
- 9 4000-4499 euro
- 10 4500-4999 euro
- 11 Meer dan 5000 euro

68. **Hoe is uw inkomen samengesteld. Bestaat uw inkomen uit loon, inkomsten uit kapitaal, opbrengsten van eigendommen, uitkeringen (bvb kinder-bijslag, werkloosheidsvergoeding, pensioen...) of nog iets anders? U kunt meer dan één antwoord geven.**

- 1 loon
- 2 inkomsten uit kapitaal
- 3 opbrengsten van eigendommen
- 4 uitkering(en)

69. **Tot welke bevolkingsgroep rekent u zich? U kunt meer dan één antwoord geven.**

01	☐	Belgisch	06	☐	Nederlands
02	☐	Duits	07	☐	Spaans
03	☐	Frans	08	☐	Turks
04	☐	Italiaans	09	☐	Andere (vul in):
05	☐	Marokkaans			

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst. U kan de vragenlijst **volledig anoniem** en **gratis** terugsturen met de toegevoegde enveloppe. Enkel het rijksregister beschikt over uw naam en adres. De onderzoekers niet. Het rijksregister krijgt geen inzage in uw antwoorden.

Indien u nog opmerkingen heeft, mag u deze hieronder noteren.

Bijlage 2

Frequentieverdeling inschatting van de factoren die de kansen in de levensdomeinen onderwijs, welvaart, gezondheidszorg, vrije tijd en relaties verhogen of verlagen

Tabel 68: Inschatting van de factoren die de kans op het behalen van een diploma hoger onderwijs verhogen of verlagen

	Heeft geen invloed	Verhoogt de kans	Verlaagt de kans	N missing
In goede gezondheid zijn	37,8%	57,6%		234
Rijke ouders hebben	49,3%	49,5%		239
Allochtoon zijn	53,4%		43,1%	262
Moslim zijn	67,6%		30,4%	264
Er goed uitzien	71,5%	27,3%		243
Man zijn	85,5%	12,8%		218
Homo of lesbisch zijn	90,6%		7,1%	272

Tabel 69: Inschatting van de factoren die de kans op het veel geld verdienen verhogen of verlagen

	Heeft geen invloed	Verhoogt de kans	Verlaagt de kans	N missing
Hoog opgeleid zijn	18,5%	80,9%		
In goede gezondheid zijn	21,6%	76,9%		240
Rijk zijn	26,6%	72,4%		255
Er goed uitzien	35,3%	64,2%		260
Allochtoon zijn	43,5%		52,9%	269
Man zijn	45,9%	53,8%		227
Jong zijn	52,8%	37,1%		286
Moslim zijn	64,4%		33,3%	271
Homo of lesbisch zijn	88,5%		8,4%	294

Tabel 70: Inschatting van de factoren die de kans op het krijgen van goede gezondheidszorg bij een langdurige ziekte verhogen of verlagen

	Heeft geen invloed	Verhoogt de kans	Verlaagt de kans	N missing
Rijk zijn	37,2%	61,9%		237
In goede gezondheid zijn	63,9%	30,5%		434
Allochtoon zijn	71,8%		23,7%	267
Hoog opgeleid zijn	72,7%	26,4%		268
Jong zijn	74,8%	23,2%		272
Moslim zijn	82,4%		14,8%	273
Er goed uitzien	88,6%	10,5%		274
Homo of lesbisch zijn	93,9%		4,1%	282
Man zijn	94,3%	4,5%		241

Tabel 71: Inschatting van de factoren die de kans op het uitoefenen van een hobby buitenshuis verhogen of verlagen

	Heeft geen invloed	Verhoogt de kans	Verlaagt de kans	N missing
In goede gezondheid zijn	30,6%	65,5%		226
Rijk zijn	41,1%	58,1%		246
Jong zijn	52,1%	46,3%		246
Man zijn	67,3%	31,5%		220
Er goed uitzien	68,0%	31,2%		261
Allochtoon zijn	71,3%		25,5%	261
Moslim zijn	72,9%		25,8%	265
Laag opgeleid zijn	75,4%		21,5%	255
Homo of lesbisch zijn	88,6%		7,7%	269

Tabel 72: Inschatting van de factoren die de kans op een vaste relatie verhogen of verlagen

	Heeft geen invloed	Verhoogt de kans	Verlaagt de kans	N missing
Een verstandelijke handicap hebben	17,5%		80,7%	263
Er goed uitzien	19,7%	78,6%		441
In goede gezondheid zijn	20,7%	76,4%		459
Rijk zijn	35,2%	62,6%		259
Jong zijn	42,3%	51,7%		250
Laag opgeleid zijn	62,1%		35,8%	262
Homo of lesbisch zijn	63,9%		33,3%	282
Moslim zijn	67,2%		29,4%	284
Allochtoon zijn	72,7%		23,4%	283
Man zijn	89,0%	8,8%		253

Bijlage 3

Invloed van de achtergrondkenmerken van de respondenten op hun opvattingen aangaande de kenmerken die het succes in een bepaald levensdomein verhogen of verlagen

Tabel 73: Determinanten van de opvatting dat "allochtoon zijn" de kansen op succes in een bepaald levensdomein verlaagt (logistische regressie)

	diploma hoger onderwijs		vaste relatie		hobby buitenshuis		goede gezondheidszorg		veel geld verdienen	
	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)
Socio-demografische variabelen										
Geslacht (ref = man) vrouw	,122	1,130	-,240	,787*	-,046	,955	,166	1,181	,009	1,009
Herkomst (ref = autochtonen) Europese roots niet-Europese roots	-,223 ,445	,800 1,560°	-,085 -,409	,919 ,665	,035 ,309	1,036 1,362	-,253 ,299	,776 1,348	,148 -,045	1,159 ,956
Leeftijd	,001	1,001	,022	1,022**	,018	1,018**	,001	1,001	,002	1,002
Objectieve positie in de levensdomeinen										
Opleidingsniveau (ref = laag) midden hoog	,271 ,655	1,311* 1,925**	,052 -,160	1,053 ,852	,135 ,429	1,144 1,536**	,378 ,689	1,459* 1,992**	,345 ,713	1,412** 2,040**
Gezins situatie (ref = alleenstaand) alleenstaande ouder koppel zonder kinderen koppel met kinderen andere gezins situatie	-,111 -,158 ,021 -,204	,895 ,854 1,022 ,816	-,215 -,149 -,403 -,243	,806 ,861 ,668* ,784	-,1065 -,196 -,294 -,345	,345** ,822 ,745 ,708	,402 ,361 ,564 ,261	1,495 1,435° 1,758** 1,298	-,007 -,095 ,046 -,262	,993 ,910 1,047 ,770
Gezondheid (ref = gezond) langdurig ziek, met weinig hinder langdurig ziek, met hinder	,426 -,065	1,531** ,937	,278 -,166	1,320° ,847	-,064 -,152	,938 ,859	-,045 -,397	,956 ,672	,086 ,025	1,090 1,026
Huiseigendom (ref = huurder) eigenaar andere situatie	-,074 -,340	,928 ,712	,046 ,156	1,047 1,168	-,213 -,657	,808 ,519**	-,358 -,519	,699* ,595*	-,078 -,343	,925 ,709°
Arbeids situatie (ref = betaalde job) pensioen werkzoekend arbeidsongeschikt/ziek student, andere huisman/vrouw	,319 ,243 ,054 ,925 ,194	1,376 1,276 1,056 2,523* 1,215	,143 ,363 ,647 -,136 ,153	1,153 1,437 1,910* ,321° 1,166	,351 ,037 ,013 ,282 ,258	1,421° 1,038 1,013 1,326 1,295	,208 -,070 ,112 ,719 -,074	1,231 ,932 1,119 2,053° ,929	,435 ,075 ,246 ,695 -,097	1,545* 1,078 1,279 2,004° ,907

	diploma hoger onderwijs		vaste relatie		hobby buitenshuis		goede gezondheidszorg		veel geld verdiene	
	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)
Attitudes										
Meritocratische opvatting	-,194	,824**	-,090	,914°	-,224	,799**	-,351	,704**	-,157	,855**
Pseudo R²		,057		,059		,060		,088		,046

Tabel 74: Determinanten van de opvatting dat "man zijn" de kansen op succes in een bepaald levensdomein verhoogt (logistische regressie)

	diploma hoger onderwijs		vaste relatie		hobby buitenshuis		goede gezondheidszorg		veel geld verdienen	
	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)
Socio-demografische variabelen										
Geslacht (ref = man)										
vrouw	,222	1,249	,326	1,386°	,585	1,796**	,184	1,203	,684	1,982**
Herkomst (ref = autochtonen)										
Europese roots	,104	1,110	-,433	,649	-,421	,656*	-,585	,557	,073	1,075
niet-Europese roots	-,219	,803	-,007	,993	,010	1,010	-,123	,884	-,500	,606°
Leeftijd	,052	1,053**	,053	1,054**	,002	1,003	,030	1,031	-,019	,981**
Objectieve positie in de levensdomeinen										
Opleidingsniveau (ref = laag)										
midden	-,153	,853	-,214	,807	,121	1,128	-,322	,725	,206	1,229°
hoog	-,578	,561**	-,469	,625*	,299	1,348	-,400	,670	,837	2,309**
Gezinsituatie (ref = alleenstaand)										
alleenstaande ouder	-,308	,735	-,379	,684	-,326	,722	-,622	,537	-,330	,719
koppel zonder kinderen	-,033	,967	-,384	,681	,003	1,003	,006	1,006	,148	1,160
koppel met kinderen	-,104	,901	-,640	,528*	,107	1,113	,045	1,046	-,052	,949
andere gezinsituatie	-,499	,607	,143	1,153	-,330	,719	,231	1,259	-,330	,719
Gezondheid (ref = gezond)										
langdurig ziek, met weinig hinder	,424	1,529*	,281	1,324	,134	1,143	-,815	,443°	,238	1,268
langdurig ziek, met hinder	-,013	,987	-,316	,729	,022	1,022	-,770	,463	,113	1,120
Huiseigendom (ref = huurder)										
eigenaar	-,333	,717	-,385	,681	-,121	,886	-,361	,697	,131	1,140
andere situatie	-,290	,748	-,197	,821	-,182	,833	-,151	,860	,012	1,012
Arbeidsituatie (ref = betaalde job)										
pensioen	-,121	,886	,017	1,017	,447	1,564*	,410	1,506	,333	1,395°
werkzoekend	,506	1,658	,315	1,370	,270	1,310	1,249	3,488**	,142	1,153
arbeidsongeschikt/ziek	-,031	,969	,237	1,268	,047	1,048	1,031	2,804	,242	1,273
student, andere	,567	1,763	-,1089	,336	-,227	,797	-,17,849	,000	,231	1,126
huisman/vrouw	-,027	,974	-,547	,579	,046	1,047	,795	2,214°	-,079	,924

Attitudes	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)
Meritocraticische opvatting	- ,132	,876*	,088	1,092	- ,182	,834**	- ,144	,866	- ,162	,850**
Pseudo R²		,102		,104		,057		,078		,100

Tabel 75: Determinanten van de opvatting dat "homo zijn" de kansen op succes in een bepaald levensdomein verlaagt (logistische regressie)

	diploma hoger onderwijs		vaste relatie		hobby buitenshuis		goede gezondheidszorg		veel geld verdienen	
	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)
Socio-demografische variabelen										
Geslacht (ref = man) vrouw	-,243	,784	-,168	,845	-,440	,644*	-,019	,982	,053	1,054
Herkomst (ref = autochtonen)										
Europese roots	-,654	,520	-,299	,742	-,487	,614	-,365	,694	-,576	,562
niet-Europese roots	-,977	,377	-,361	,697	,406	1,501	,612	1,844	,166	1,181
Leeftijd	,049	1,051**	,024	1,024**	,043	1,044**	,025	1,023°	,027	1,027**
Objectieve positie in de levensdomeinen										
Opleidingsniveau (ref = laag)										
midden	-,634	,530**	,228	1,257°	-,417	,659*	-,147	,863	-,134	,875
hoog	-,691	,501**	,154	1,166	-,849	,428**	-,1019	,361**	-,377	,686°
Gezinsituatie (ref = alleenstaand)										
alleenstaande ouder	-,1,100	,333	-,214	,807	-,1,282	,277*	-,1,043	,352	-,909	,403°
koppel zonder kinderen	-,519	,595°	,134	1,143	-,746	,474**	-,492	,612	-,300	,741
koppel met kinderen	-,220	,802	,141	1,151	-,649	,523*	-,307	,736	-,338	,713
andere gezinsituatie	,423	1,527	,352	1,422	,215	1,240	,313	1,367	-,495	,609
Gezondheid (ref = gezond)										
langdurig ziek, met weinig hinder	,190	1,209	,166	1,181	,009	1,009	,325	1,384	,245	1,278
langdurig ziek, met hinder	-,078	,925	-,076	,927	,093	1,097	-,496	,609	,160	1,174
Huiseigendom (ref = huurder)										
eigenaar	-,260	,771	-,259	,772°	,202	1,224	-,503	,605	-,370	,691
andere situatie	-,023	,977	-,413	,662°	,022	1,022	-,1,031	,357°	-,688	,503
Arbeidsituatie (ref = betaalde job)										
pensioen	-,084	,919	,324	1,383°	,069	1,072	,287	1,332	,251	1,286
werkzoekend	,152	1,164	,237	1,268	,989	2,687**	,580	1,786	,366	1,443
arbeidsongeschikt/ziek	,449	1,567	-,137	,872	,008	1,008	,214	1,239	,524	1,688
student, andere	-,18,451	,000	-,290	,748	,126	1,134	,252	1,286	18,771	,000
huisman/vrouw	,125	1,133	,021	1,021	-,349	,705	,277	1,319	-,300	,741

	diploma hoger onderwijs		vaste relatie		hobby buitenshuis		goede gezondheidszorg		veel geld verdienen	
	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)	B	Exp (B)
Attitudes										
Meritocratische opvatting	-1,123	,884°	-1,140	,870**	-1,328	,721**	-1,232	,793**	-1,010	1,010
Pseudo R²		,104		,051		,120		,081		,063

Bijlage 4

Hierarchische regressie vignettes voor verschillende subgroepen

Tabel 76: Hiërarchische regressie voor verschillende subgroepen

	geslacht		herkomst		opleidingsniveau			arbeidsmarkt-positie		leeftijdsgroepen		
	mannen	vrouwen	autochtoon	allochtoon	laag	midden	hoog	werkend	niet werkend	25-40	41-55	56-70
Variables												
Intercept	9,136 **	9,280**	9,324**	7,866**	8,643**	8,769**	9,541***	8,963**	10,117**	8,956**	8,360**	8,642**
Vignette dimensies												
Geslacht (ref=man)												
vrouw	,021	,042	,040	-,012	,020	,016	,045	,020	,063	,024	,015	,063
Leeftijd (ref=45 jaar)												
25 jaar	,120**	-,016	,038	,118	,064	,047	,042	,029	,091°	,113*	-,014	,064
Etniciteit (ref=Belg)												
allochtoon, slecht Nederlands	-1,22**	-1,393**	-1,363**	-,886**	-1,242**	-1,380**	-1,288**	-1,256**	-1,453**	-1,414**	-1,197**	-1,368**
allochtoon, goed Nederlands	-,078	-,084*	-,091**	,011	-,172*	-,153**	,018	-,037	-,182**	,044	-,063	-,145*
Partner (ref=partner werkt niet)												
geen partner	,146**	,181**	,175**	,060	,205*	,123*	,177**	,146**	,203**	,127*	,147**	,211**
partner werkt	,116*	,040	,074*	,023	-,035	,119°	,081	,072°	,072	,092	,032	,097
Tevredenheid vroegere werkgever: (ref=tevreden)												
niet tevreden	-2,726**	-2,861**	-2,842**	-2,418**	-2,523**	-2,662**	-3,028**	-2,780**	-2,843**	-2,650**	-2,768**	-3,004**
Kinderen: (ref=2 kinderen)												
geen kinderen	-,121**	-,174**	-,165**	-,019	-,218**	-,115*	-,140**	-,128**	-,201**	-,154**	-,107*	-,211**

	geslacht		herkomst		opleidingsniveau			arbeidsmarkt-positie		leeftijdsgroepen		
	mannen	vrouwen	autochtoon	allochtoon	laag	midden	hoog	werkend	niet werkend	25-40	41-55	56-70
Respondent variabelen												
Geslacht (ref=man) vrouw	/	/	,064	-,146	-,077	,016	,142	,108	-,064	,102	,035	,062
Etniciteit (ref=Belg)												
Europese allochtoon	,576*	-,197	/	/	,514	,048	-,108	,129	-,032	-,004	,154	1,030°
niet-Europese allochtoon	,258	,414*	/	/	,492°	,468*	,190	,448	,048	,298	,415*	,289
Opleidingsniveau (ref=hoog)												
laag	-,111	-,353**	-,297**	,071	/	/	/	-,099	-,433**	-,474*	-,211	-,231
midden	-,247*	-,429**	-,369**	-,185	/	/	/	-,372**	-,391**	-,532**	-,322**	-,181
Arbeidsmarktpositie (ref=niet werkend)												
werkend	-,076	,0598	-,056	,429°	,300	-,001	-,206	/	/	-,112	-,103	,257°
Gezinssituatie (ref=andere)												
alleenstaand	,044	-,093	,037	-,049	-,089	-,050	,045	,095	-,247	,060	-,169	-,336
alleenstaande ouder	,172	-,114	-,011	,745	-,209	-,217	,339	,118	-,295	,287	-,242	,182
partner, geen kinderen	,078	-,258	-,053	-,014	-,210	-,226	,074	-,019	-,256	,004	-,232	-,426
partner, met kinderen	,078	-,194	,030	-,438	-,056	-,242	,118	,002	-,192	-,010	-,160	-,305
Seksuele identiteit (ref=holebi)												
hetero	-,005	,286	,061	1,008°	,018	,031	,180	,130	,003	-,119	,461°	,027
Leeftijd (in jaren)												
	-,017**	-,014**	-,016**	-,012	-,009	-,009°	-,023**	-,013**	-,022**	/	/	/
R ²	0,34	0,39	0,39	0,23	0,28	0,35	0,42	0,37	0,36	0,35	0,36	0,38

Bibliografie

Aberson, C. (2007). Diversity, merit, fairness and discrimination beliefs as predictors of support for affirmative-action policy actions. *Journal of applied psychology*, 37(10), 2451-2474.

Bobo, L. D. (1999). Prejudice as group position: microfoundations of a sociological approach to racism and race relations. *Journal of Social Issues*, 55(3), 445-472.

Bobo, L. D., & Kluegel, J. R. (1993). Opposition to race-targeting: self-interest, stratification ideology, or racial attitudes? *American Sociological Review*, 58(4), 443-464.

Boeren, E. & Nicaise, I. (2011). Schitterend gemiddeld. Kwaliteit, kansengelijkheid en rendement van het Vlaamse onderwijs in internationaal perspectief. In: Noppe, J., Vanderleyden, L. & Callens, M. (eds.) *De sociale staat van Vlaanderen 2011*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse regering.

Brown, A. (2006). Equality of opportunity for education: one-off or lifelong? *Journal of philosophy of education*, 40(1), 63-84.

Burkard, A.W., Boticki, M.A. & Madson, M.B. (2002). Workplace discrimination, prejudice, and diversity measurement: a review of instrumentation. *Journal of career assessment*, 10(3), 343-361.

Camp, S.D., Steiger, T.L., Wright, K.N., Saylor, W.G. & Gilman, E. (1997). Affirmative action and the "level playing field": comparing perceptions of own and minority job advancement opportunities. *The prison journal*, 77(3), 313-334.

Cantillon, B., Horemans, J., Vandenbroucke, P. & Van Lancker, W. (2011). Inkomen en armoede in Vlaanderen en Europa. In: Noppe, J., Vanderleyden, L. & Callens, M. (eds.) *De sociale staat van Vlaanderen*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse regering.

Chung, Y.B. & Harmon, L.W. (1999). Assessment of perceived occupational opportunity for Black Americans. *Journal of career assessment*, 7, 45-62.

Cohn, E. S., White, S. O. & Sanders, J. (2000). Distributive and Procedural Justice in Seven Nations. *Law and human behavior*, 24, 553-579.

Demarest, S., Drieskens, S., Gisle, L., Van Der Heyden, J. & Tafforeau, J. (2010). Gezondheidsenquête België, 2008. Rapport V - Sociaal-Economische Ongelijkheden in Gezondheid. Brussel: Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid.

Dipboye R.L. & Colella, A. (2005) 'An introduction', in R.L. Dipboye & A. Colella (eds), *Discrimination at work*, Mahwah: Erlbaum, 2005, 1-8.

Djait, F., Boussé, D. & Herremans, W. (2011). *De arbeidsmarktsituatie van migranten en hun nakomelingen in Vlaams en Europees perspectief*. Leuven: Steunpunt WSE

Dovidio, J. F., & Gaertner, S. L. (1993). Stereotypes and evaluative intergroup bias. In D. M. Mackie & D. L. Hamilton (Eds.), *Affect, cognition, and stereotyping: Interactive processes in intergroup perception* (pp. 167-193). Orlando, FL: Academic Press.

- Elvira, Marta M. & Zatzick, Christopher D. (2002). Who's displaced first? The role of race in layoff decisions. *Industrial Relations*, 41(2), 329-361.
- Eisinga, R., van den Elzen, A., & Verloo, M. (1999). Beliefs about the nature of sex/gender and ethnic inequality. *International Journal of Comparative Sociology*, 40(2), 231-250.
- Federico, C. M., & Sidanius, J. (2002). Sophistication and the antecedents of whites' racial policy attitudes: racism, ideology, and affirmative action in america. *Public Opinion Quarterly*, 66(2), 145-176.
- Feldman, S. (1988). Structure and consistency in public opinion: the role of core beliefs and values. *American Journal of Political Science*, 32(2), 416-440.
- Grummell, B. (2007). The 'second chance' myth: equality of opportunity in Irish adult education policies. *British journal of educational studies*, 55(2), 182-201.
- Guthrie, D. & Roth, L.M. (1999). The state, courts, and equal opportunities for female CEOs in U.S. organizations: specifying institutional mechanisms. *Social forces*, 78(2), 511-542.
- Hild, M. & Voorhoeve, A. (2004). Equality of opportunity and opportunity dominance. *Economics and philosophy*, 20(1), 117-145.
- Hox, J. J., Kreft, I. G. G. & Hermkens, P. L. J. (1991). The analysis of factorial surveys. *Sociological Methods and Research*, 19, 493-510.
- Kluegel, J. R. (1985). If there isn't a problem, you don't need a solution. The bases of contemporary affirmative action attitudes. *American Behavioral scientist*, 28(6), 761-784.
- Konow, J. (2001). Fair and square: the four sides of distributive justice. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 46, 137-164.
- Konrad, A. M., & Hartman, L. (2001). Gender differences in attitudes toward affirmative action programs in Australia: effects of beliefs, interests, and attitudes toward women. *Sex Roles*, 45(5-6), 415-432.
- Krysan, M. (2000). Prejudice, politics, and public opinion. Understanding the sources of racial policy attitudes. *Annual Review of Sociology*, 26, 135-168.
- Lenaers, S. (2004). *Kansen en onkansen in Vlaanderen. Resultaten van de survey gelijke kansen 2004*. Antwerpen/Diepenbeek: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.
- Lenaers, S. (2006). *Beleving van gelijke kansen in de levensloop*. Proefschrift, universiteit Antwerpen.
- Lievens, J. & Waeye, H. (eds.) (2011). *Participatie in Vlaanderen 1. Basisgegevens van de participatiesurvey 2009*, Leuven: Acco.
- Liff, S. (1999). Diversity and equal opportunities: room for a constructive compromise? *Human resource management journal*, 9(1), 65-75.

- Link, M.W. & Oldendick, R.W. (1996). Social construction and white attitudes toward equal opportunity and multiculturalism. *The journal of politics*, 58(1), 149-168.
- Linnehan, F. & Konrad, A. (1999). Diluting diversity. Implications for intergroup inequality in organizations. *Journal of Management Inquiry*, 8(4), 399-414.
- Loriaux, S. (2008). Global equality of opportunity: a proposal. *Journal of international relations and development*, 11(1), 1-28.
- Mason, A. (2006). *Levelling the playing field: the idea of equal opportunity and its place in egalitarian thought*. Oxford: Oxford University Press.
- Mcgillicuddy-De Lisi, A. V., De Lisi, R. & Van Gulik, K. (2008). The effects of grade level, context, and family type on male and female adolescents' distributive justice reasoning. *Journal of Adolescence*, 3, 107-124.
- McIntyre, R.M., Bartle, S.A., Landis, D. & Dansby, M.R. (2002). The effects of equal opportunity fairness attitudes on job satisfaction, organizational commitment, and perceived work group efficacy. *Military Psychology*, 14(4), 299-319.
- Miller, D. (1992). Distributive justice: what the people think. *Ethics*, 102, 555-593.
- Moore, B.L. & Webb, S.C. (2000). Perceptions of equal opportunity among women and minority army personnel. *Sociological Inquiry*, 70(2), 215-239.
- Nash, R. (2004). Equality of educational opportunity: in defence of a traditional concept. *Educational philosophy and theory*, 36(4), 361-377.
- Newell, S. (1993). The superwoman syndrome: gender differences in attitudes towards equal opportunities at work and towards domestic responsibilities at home. *Work employment society*, 7(2), 275-289.
- Ng, C.W. & Fosh, P. (2004). The effect of career ambition and satisfaction on attitudes towards equal opportunities and family-friendly policies for women. *Community, work & family*, 7(1), 43-70.
- Reiff, M. R. (2009). Proportionality, winner-take-all, and distributive justice. *Politics, philosophy & economics*, 8, 5-42.
- Riordan, C.M. & McFarlane Shore, L. (1997). Demographic diversity and employee attitudes: an empirical examination of relational demography within work units. *Journal of applied psychology*, 82(3), 342-358.
- Ritzman, R.L. & Tomaskovic-Devey, D. (1992). Life chances and support for equality and equity as normative and counternormative distribution roles. *Social forces*, 70(3), 745-763.
- Rossi, P. & Anderson, A. B. 1982. The factorial survey approach. An introduction. In: Rossi, P. & Nock, S. (eds.) *Measuring social judgments. The factorial survey approach*. London: Sage.
- Smet, P. (2009). Gelijke kansen. Samen gelijke kansen versterken. Beleidsnota 2009-2014. Brussel: Vlaamse Regering.

Tielens, M. (2005). "Eens allochtoon, altijd allochtoon? De socio-economische etnostratificatie in Vlaanderen", in Steunpunt WAV, *Allochtonen in onderwijs en werk. Jaarboek editie 2005*, Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming, Leuven, pp. 129-152

Valgaeren, E. (2008). *De loopbanen en loopbaankansen van alleenstaande ouders*. Diepenbeek: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.

Van Laer, K. & Janssens, M. (forthcoming), Ethnic minority professionals' experiences with subtle discrimination in the workplace, *Human Relations*.

Vincke, J., Dewaele, A., Van Den Berghe, W. & Cox, N. (2006). *Zzip 2004-2006. Een statistisch onderzoek met het oog op het verzamelen van basismateriaal over de doelgroep holebi's*. Antwerpen, Gent: Steunpunt Gelijkekansenbeleid, Universiteit Gent.

Wallander, L. (2009). 25 years of factorial surveys in sociology: A review. *Social Science Research*, 38, 505-520.

Winters, S. & Elsinga, M. (2011). Wonen in Vlaanderen in internationaal perspectief. In: Noppe, J., Vanderleyden, L. & Callens, M. (eds.) *De sociale staat van Vlaanderen*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse regering.

Steunpunt Gelijkekansenbeleid
Policy Research Centre on Equal Opportunities

Consortium Universiteit Antwerpen & Universiteit Hasselt

Lange Nieuwstraat 55
B-2000 Antwerpen
Tel: +32 3 265 59 63
Fax: +32 3 265 59 26
e-mail: steunpuntgeka@ua.ac.be

www.steunpuntgelijkekansen.be